

U.T. Press Cluj-Napoca: 2024

Șerban Țigănaș, Alice Oprică, Miruna Moldovan, Silviu Borș

ISBN 978-606-737-725-5

A handwritten signature in white ink on a black background. The signature consists of the letters 'Raf' in a cursive, fluid style. Below the 'f', there is a horizontal line that starts under the 'R' and ends with a small arrowhead pointing to the right.

Raf de Saeger the sketchbooks

A handwritten signature in black ink that reads "Raf". The letters are fluid and connected. Below the signature is a single horizontal line.

Raf De Saeger
the sketchbooks

Raf De Saeger
the sketchbooks

Cluj-Napoca
2024

an initiative of /o inițiativă de:
Șerban Țigănaș

coordinator /coordonator:
Alice Oprică

editor /editor:
Miruna Moldovan

editorial team /echipa editorială:
Alice Oprică, Miruna Moldovan, Silviu Borș, Oana Antonia Filip, Marius Indrei

digitization and editing sketches /digitalizare și editare schițe:
Alexandra Teșileanu, Ana Medina Grădinaru, Miruna Moldovan, Marius Indrei

texts by /texte de:
Raf De Saeger, Șerban Țigănaș, Vlad Sebastian Rusu, Mihaela Ioana Maria Agachi, Cristina Purcar, Ionuț Julean, Miruna Moldovan, Silviu Borș

publishing house /editura:
U.T. Press
Strada Observatorului nr. 34 400775 Cluj-Napoca
+40264401999
utpress@biblio.utcluj.ro
<http://biblioteca.utcluj.ro/editura>

Pregătite format online Gabriela Groza

Recenzia: conf. dr. arh. Smaranda Todoran & conf. dr. arh. Mihai Racu

Copyright©2024 Editura U.T. Press
Full or partial reproduction of the text or illustrations in this book is possible only with the prior written consent of the U.T. publishing house. Press. Reproducerea integrală sau parțială a textului sau ilustrațiilor din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil scris al editurii U.T. Press.

ISBN 978-606-737-725-5

Cluj-Napoca: 2024

Table of Contents

Cuprins

Raf, a Brief Description.....	12
Raf, o scurtă descriere	
A Personal Introduction.....	17
O introducere personală - Vlad Sebastian Rusu	
A Discreet History that Matters.....	21
O istorie discretă, care contează - Șerban Țigănaș	
About Active and Affective Participation.....	33
Despre o participare activă și afectivă - Miahela Ioana Maria Agachi	
Confessions with Notes on Projects.....	37
Confesiuni cu note pe proiecte - Șerban Țigănaș	
The Interview: Raphael De Saeger interviewed by Șerban Țigănaș.....	48
Interviul: Raphael de Saeger interviuat de Șerban Țigănaș	
The Sketchbooks.....	65
2010.....	67
2011.....	93
2012.....	131
2014.....	161
2015.....	179
2016.....	201
2017.....	231
2018.....	245
2019.....	321
2023.....	409
Conclusions.....	435
Concluzii	

**Raf,
a Brief Description**

Raf, a Brief Description

Raf, o scurtă descriere

This text was first published on KU Leuven website: <https://www.blog-archkuleuven.be/masterofarchitecture/2020/09/12/raf-de-saeger-receives-honorary-doctorate-from-technical-university-of-cluj-napoca/>

Raphael De Saeger (or shortly, Raf), professor at the Faculty of Architecture KU Leuven, received an honorary doctorate from the Technical University of Cluj-Napoca (Romania) on 9 November 2015 and is awarded the academic degree of *Doctor Honoris Causa*.

“The Senate of the Technical University of Cluj-Napoca, gathered in the extraordinary meeting, on the 30th of September 2015, Prof. dr. arch. Romulus Zamfir, approved by the Faculty Council, by the Rector of the University, Prof. dr.eng Aurel Vlaicu and by the Permanent Commission of the Senate, in charge with awarding honorary titles, appreciating your activity and excellent collaboration with the Technical University of Cluj-Napoca, especially with the Faculty of Architecture and Urban Planning, as member of the Diploma juries, as key-note speaker at “Questions” International Workshop, and through your generous donation

Acest text a fost publicat anterior pe site-ul KU Leuven: <https://www.blog-archkuleuven.be/masterofarchitecture/2020/09/12/raf-de-saeger-receives-honorary-doctorate-from-technical-university-of-cluj-napoca/>

Raphael De Saeger (pe scurt, Raf), profesor la Facultatea de Arhitectură din cadrul KU Leuven, a fost premiat cu titlul de *Doctor honoris causa* în cadrul Universității Tehnice din Cluj-Napoca (România) în data de 9 Noiembrie 2015.

“Senatul Universității Tehnice din Cluj-Napoca, printr-o întâlnire extraordinară efectuată în data 30 Septembrie 2015, Prof.dr. Arh. Romulus Zamfir, aprobat de către Consiliul Facultății de Arhitectură și de către Rectorul Universității, Prof.dr. Ing. Aurel Vlaicu cu susținerea Senatului Universității, responsabili pentru acordarea titlurilor onorifice, vă apreciază activitatea și nemaipomenita colaborare cu UTCN, în special cu Facultatea de Arhitectură și Urbanism, ca membru al comisiei de diplomă, conferențiar în cadrul conferinței ‘Questions’ Workshop Internațional, și datorită donației dumneavoastră generoase de cărți și reviste pentru biblioteca noastră, precum și pentru impresionantele performanțe academice și profesionale,

of books to our library, as well as through your professional and academic excellence, your remarkable contribution in the field of architectural research and your international fame, has unanimously decided to award you the honorary title Doctor Honoris Causa of the Technical University of Cluj-Napoca.”

Raf De Saeger studied at Sint-Lucas Architecture Brussels, at the Norsk Institut i Roma, the Institute for Architekturgeschichte und -Theory, Universität Köln and The Oslo School of Architecture and Design in Oslo (AHO). He received the AHO's PhD (1985) with the thesis "Wooden Architecture. Identity and Structure", under the tutorship of prof. Dr. Christian Norberg-Schulz. This was the first doctorate to be awarded at the AHO. In 2004 he was knighted by the King of Norway and in 2006 he was elected as member of 'Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab' Trondheim. He also founded the Institute of Nordic Masters. This institute would provide a platform for Nordic cultural movements in theater, literature, visual arts, music, architecture and so on.

In addition to his teaching and research assignments as a professor within the Faculty of Architecture in the international master programs, and at institutions abroad, Raf De Saeger is also involved in international forensic research with a specialization in the development of the spatio-psycho symbolic structures from which certain underlying behavior profiles can be defined.

pentru contribuțiile extraordinare din câmpul arhitecturii și cercetării, precum și pentru faima internațională dobândită, am decis unanim să vă acordăm titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice din Cluj-Napoca”

Raf De Saeger a studiat la Școala de Arhitectură Sint-Lucas din Bruxelles, Institutul Norsk din Roma, Institutul de Arhitectură și Teorie din cadrul Universității din Koln și la Școala de Arhitectură și Design din Oslo (AHO). Cu teza "Arhitectură din lemn. Identitate și Structură" a obținut titlul de doctor în cadrul AHO în anul 1985, sub îndrumarea prof. dr. Christian Norberg-Schulz. Lucrarea sa este prima teză de doctorat din cadrul universității respective. În anul 2004, Raf a primit titlul de cavaler din partea Regelui Norvegiei, iar în anul 2006 a fost ales ca membru al Societății Regale Norvegiene de Științe și Litere. Mai mult chiar, a înființat Institutul pentru Masterate Nordice. Institutul avea să devină o platformă pentru mișcările culturale nordice în cadrul artelor teatrale, literaturii, artelor vizuale, muzicii, arhitecturii, ș.a.m.d.

Pe lângă activitatea sa didactică și de cercetare în cadrul programelor internaționale de master ale Școlii de Arhitectură din Leuven, precum și în alte instituții din afara Belgiei, Raf de Saeger este de asemenea implicat în cercetarea internațională în domeniul criminalisticii, fiind preocupat cu dezvoltarea structurilor spațio-psiho-simbolice din care se pot defini anumite profiluri comportamentale subiacente.

Diploma presentations, July 2024 session.

Susținere diplome, sesiunea Iulie 2024.

@ Sabrina Dâscă

Diploma presentations, July 2024 session.

Susținere diplome, sesiunea Iulie 2024.

@ Sabrina Dăscă

A Personal Introduction

A Personal Introduction

O introducere personală

Vlad Sebastian Rusu

president of diploma jury 2 at Faculty of
Architecture and Urbanism

președintele comisiei de diplome numărul 2 al
Facultății de Arhitectură și Urbanism

The presence of Professor Raf De Saeger in the world of the Cluj School of Architecture has been a comforting constant for many years. This is not only due to the delightful professional discussions during diploma sessions, but especially because of his perpetual objectivity as a careful and sensitive observer of our school, which he visits regularly every year. For me, the experience of being on numerous diploma committees together with Mr. Raf De Saeger over the past few years has fostered a sense of familiarity and friendship with an open and sensitive person, always curious and active. I have always been fascinated by his recurring exercise of distilling each diploma project solution into a seductive drawing. This collection of graphic testimonies becomes a visual chronicle of the personal explorations of various generations of students, a poetic archivist of typologies, volumes, and architectural forms present in their boards.

Prezența domnului profesor Raf De Saeger în lumea Școlii de arhitectură de la Cluj este de ani buni o constantă reconfortantă. Nu doar pentru deliciul discuțiilor profesionale din timpul sesiunilor de diplomă, ci mai ales pentru permanenta sa obiectivitate, de atent și sensibil observator al școlii noastre în care pășește cu regularitate în fiecare an. Pentru mine experiența unui lung șir de comisii de diplomă petrecută împreună cu domnul Raf De Saeger în ultimii ani, mi-a creat un sentiment de familiaritate și prietenie față de un om deschis și sensibil, mereu curios și activ. Am fost întotdeauna fascinat de exercițiul său recurent de a esențializa fiecare soluție ale proiectelor de diplomă printr-un desen seducător. Această colecție de mărturii grafice devine o cronică vizuală ale căutărilor personale ale diferitelor generații de studenți, un arhiv arhitectural poetic al unor tipologii, volumetrii și forme arhitecturale prezente în planșele acestora.

Raf De Saeger's approach is also a subtle recommendation to students to rediscover the tool of hand drawing, felt as a cognitive extension of the architect's activity as an observer and creator, in a professional world where our practice is becoming increasingly technical and routine. Thank you, Raf, for this wonderful gift, for this subtle reflection of an important fragment of our school's activity!

Demersul lui Raf De Saeger e și o recomandare discretă adresată studenților de a redescoperi instrumentul desenului de mână, simțit ca o prelungire cognitivă a activității de observator și creator al arhitectului, într-o lume profesională în care practica noastră devine tot mai tehnicizată și rutinată. Mulțumim Raf pentru acest dar minunat, pentru această oglindire subtilă a unui fragment important din activitatea școlii noastre!

Diploma presentations, July 2024 session.

Susținere diplome, sesiunea Iulie 2024.

@ Sabrina Dâncă

**A Discreet History
that Matters**

A discreet history that matters

O istorie discretă care contează

Șerban Țigănaș

dean of Faculty of Architecture and Urbanism

decanul Facultății de Arhitectură și Urbanism

The book

The idea of a book that would give us the notebook sketches made by our teacher and friend Rafael de Saeger, in more than a decade of presence in our diploma project evaluation committees, came naturally. An important period of time has already passed since his presence in Cluj became not only a tradition but also a pleasure and a guarantee of balanced, mature and wise project judgments. Telling us that at the last meeting last summer that he kept notebooks with sketches made during project presentations and photos of graduates with their work, he triggered my proposal to publish them. The acceptance came with joy and the next step was to make a small team with the help of which we could configure the material so that it could provide a support for a serious discussion about what was, what is and what could be the diploma project at our school.

Cartea

Ideea unei cărți care să ne ofere schițele de carnet făcute de profesorul și prietenul nostru Rafael de Saeger, în peste un deceniu de prezențe în comisiile noastre de evaluare a proiectelor de diplomă, a venit normal. A trecut deja o perioadă de timp importantă de când prezența lui la Cluj a devenit nu doar o tradiție ci și o plăcere și o garanție a judecăților de proiecte, echilibrate, mature și înțelepte. Spunându-ne că la ultima întâlnire de vara trecută că a păstrat carnetele cu schițele făcute în timpul prezentărilor de proiecte și a fotografiilor cu absolvenții alături de lucrarea lor, mi-a declanșat propunerea de a le publica. Acceptul a venit cu bucurie și următorul pas a fost de a face o mică echipă cu ajutorul căreia să configurăm materialul astfel încât el să poată oferi un suport al unei discuții serioase despre ce a fost, ce este și ce ar putea fi proiectul de diplomă la școala noastră.

Here we will try to superimpose several layers of visual and textual dialogue about the projects and how they evolved during this period that we consider and feel as one of change and construction. In the meantime, another challenge arose, namely, to prepare this study for FAST, the festival of architecture schools of tomorrow, the second edition being hosted by us. At the time of writing, we are at the beginning and thus I have set out to make two contributions to this paper. The first now, before the work is done and a second at the end, analytical and conclusive.

I always think that architects' drawings are like handwriting that triggers a thought process, fixing a main idea. This time the sketches are conclusive, extracting from the projects fully developed by their authors, what is defining, essential and worth remembering. It's like trying to draw an explicit shape-based logo, something we've been doing in the office for a few years now with all new projects. Maybe it's a kind of return to the beginning, of closing the circle, after which you can ask yourself if what the cartoonist captured is close to or maybe even coincides with what the author wanted? also think about the memories captured in this book that the alumni who provided the source for these drawings will have. At the end of high school, the graduating classes make a so-called graduation painting, in which you can find the photos of all the former students and their teachers.

lată că vom încerca să suprapunem mai multe straturi ale dialogului vizual și textual despre proiecte și modul în care au evoluat ele în această perioadă pe care o considerăm și o simțim ca una de schimbare și construcție. Între timp a apărut încă o miză și anume aceea de a pregăti acest studiu pentru FAST, festivalul școlilor de arhitectură, pe care îl vom găzdui noi la a doua ediție. În momentul în care scriu suntem la început și mi-am propus să realizez două contribuții pentru această lucrare. Prima acum, înainte de a avea lucrul făcut și o a doua la final, analitică și concluzivă.

Mă gândesc mereu la desenele arhitecților ca fiind asemenea scrisului de mână care declanșează un proces de gândire, fixând o idee principală. De data aceasta schițele sunt concluzive, extrăgând din proiectele complet dezvoltate de autorii lor, ceea ce este definitoriu, esențial, de reținut. E ca și când ai încerca să desenezi un logo explicit, bazat pe formă, lucru pe care noi îl facem la birou de câțiva ani cu toate proiectele noi. Poate e un fel de întoarcere la începuturi, de închidere a cercului, după care te poți întreba dacă ceea ce a capturat desenatorul se apropie sau poate chiar coincide cu ceea ce a dorit autorul? Mă mai gândesc la amintirea pe care o vor avea absolvenții care au furnizat sursa pentru aceste desene, capturată în această carte. La terminarea liceului clasele de absolvenți își fac un așa numit tablou de absolvire, în care se regăsesc fotografiile tuturor foștilor elevi și ale profesorilor lor.

The paintings remain exposed in the corridors of the high schools within the limits of the available space, let's say, the oldest going down in history. On all of them appears the message "Goodbye..." and the year in which it will be a decade since graduation, that is, the year of the first meaningful goodbye. It's a beautiful tradition that I am not sure if it's still present in other cultures, but I hope it's still preserved here. In the university this custom does not exist, but the moment of graduation is surprised by a large meeting, with protagonists and relatives, the first unmistakably costumed accordingly, with Gaudeamus and with a group photo, always incomplete. I imagine now, for the young people who pass their final exams, whose pillar is the diploma project for architecture, what would they think of a painting with the essential sketches of their projects, made by Raf de Saeger? How will they be viewed then, immediately after the emotional presentation before the evaluation committee, and how will they be viewed ten years later?

Raf

Rafael de Saeger, affectionately known as Raf, is an architect and professor, with a full career in Brussels and Ghent (department of KULeuven) and with academic programs in Oslo and Trondheim. He comes from two cultures, Scandinavian and Flemish, the first by choice adoption, and the second by origin. Both are very solid in terms of architecture. What grounded his career is his choice to become a disciple of the great theoretician of architecture

22

Tablourile rămân expuse pe coridoarele liceelor în limita spațiului disponibil, cele mai vechi coborând în istorie, ca să spun așa. Pe toate apare mesajul „La revedere ...” și anul în care se va fi împlinit un deceniu de la momentul absolvirii, adică anul primei revederi semnificative. E un frumos obicei care nu știu dacă mai este prezent și în alte culturi, dar sper că se mai păstrează la noi. În universitate acest obicei nu există, momentul absolvirii fiind însă surprins de o întâlnire de mari dimensiuni, cu protagoniști și aparținători, primii costumați inconfundabil, cu Gaudeamus și cu o fotografie de grup, întotdeauna incompletă. Îmi imaginez acum, pentru tinerii care primesc odată cu promovarea examenelor de finalizare a studiilor, al căror pilon este pentru arhitectură proiectul de diplomă, cum ar fi un tablou cu schițele esențiale ale proiectelor lor, realizate de Raf de Saeger? Cum vor fi ele privite atunci, imediat după susținerea plină de emoții în fața comisiei de evaluare și cum vor fi privite la zece ani după?

Raf

Rafael de Saeger, căruia îi spunem cu prietenie Raf, este arhitect și profesor, cu o carieră completă în Brussels și Ghent (departamentul din KULeuven) și o carieră academică în Oslo și Trondheim. El vine din cele două culturi, scandinavă și flamandă, prima de adopție prin opțiune, iar a doua de origine. Ambele sunt foarte solide în ceea ce privește arhitectura. Ceea ce i-a fundamentat cariera ține de opțiunea lui de a deveni discipolul

Christian Norberg Schulz. He accompanied him closely as a disciple first, collaborator and friend, later.

Through a chance that perhaps he will recount himself, Raf became a recurring guest of the Questions conferences, initiated by professor Ioana Agachi in 2012. The Erasmus programs allowed us to have Raf every year at FAU, both in conferences and in the evaluation committees of diploma projects. In a few years, the architect professor received the title of honorary doctor of the Technical University of Cluj-Napoca and donated an impressive collection of architecture books to our library. He continued to come regularly every summer session to the presentations of the diploma projects, where he transmitted to all of us, both colleagues and graduates, an attitude and manner of analyzing the results of the efforts of those who supported their projects.

Several generations of architects, some of whom have become our colleagues in the departments, remember his precise and generous questions, aimed at highlighting what is good in any project: "What is the main idea of your project? What strategy did you adopt to put it into practice?" When, inevitably, some projects failed to reach the expected level of relevance, Raf offered constructive advice to the author, which he should have echoed in his memory when he thought about the value of the proposed solution or even when he worked for a new approach. And during the pandemic, when

marelui teoretician al arhitecturii Christian Norberg Schulz. L-a însoțit îndeaproape ca ucenic mai întâi, colaborator și prieten, mai apoi.

Printr-o șansă pe care poate o va relata el însuși, Raf a devenit un invitat recurent al conferințelor Questions, inițiate de profesoara Ioana Agachi în 2012. Programele Erasmus ne-au permis să îl avem pe Raf în fiecare an la FAU, atât în conferințe cât și în comisiile de evaluare a proiectelor de diplomă. Peste câțiva ani profesorul arhitect primește titlul de doctor onorific al Universității Tehnice din Cluj-Napoca și donează o impresionantă colecție de cărți de arhitectură bibliotecii noastre. El continua să vină cu regularitate în fiecare sesiune de vară la susținerile proiectelor de diploma, unde ne-a transmis tuturor, atât colegilor cât și absolvenților, o atitudine și manieră de a analiza rezultatele eforturilor celor care și-au susținut proiectele.

Mai multe generații de arhitecți, dintre care unii ne-au devenit între timp colegi la catedre, își amintesc întrebările lui precise și generoase, menite să pună în lumină ceea ce este bun din orice proiect: "Care este principala idee a proiectului tău? Ce strategie ai adoptat pentru a o pune în practică?" Atunci când, inevitabil, unele proiecte nu reușeau să atingă nivelul de corectă așteptat, Raf transmitea un sfat constructiv autorului, pe care acesta ar fi trebuit să îl răsune în memorie atunci când se va gândi la valoarea soluției propuse sau chiar

we were forced to do the ritual of presenting diploma projects online, Raf continued to be with us. The 50th anniversary of the establishment of higher architecture education in Cluj, postponed due to the pandemic, followed by the tenth edition of Questions, took place under the banner QUEST10NS in the fall of 2022. Raf took the stage as one of the three special guest speakers. His story about architecture was once again one from the north, told in a tone of deep thought normality. Then another session of diploma projects followed and here we are!

The diploma project

I have recently had the opportunity to write several times about the diploma project as an essential birth act of every architect. The attention given to diploma projects by professional organizations, by architecture magazines, the awards that are given to the most successful projects every year, all show us interest in their relevance for the generations that will latter do architecture. The diploma project, deep and elaborate, is an essence, a personality concentrate of the moment of graduation. I will mention here that it represents entirely, for the first time since the beginning of architectural studies, a complete project realized only at the author's option, in terms of theme, place and approach. That is precisely why the diploma project is a mirror of the author, both as hopes and ambitions, and as a consistent (or not) result, which can be amplified

când ar fi lucrat pentru o nouă abordare. Și în perioada pandemiei, când am fost obligați să facem ritualul susținerilor proiectelor de diplome on-line, Raf a continuat să fie cu noi. Aniversarea a 50 de ani de la înființarea învățământului superior de arhitectură la Cluj, decalată din cauza pandemiei, dar și a celei de-a zecea ediții a Questions, s-a desfășurat sub genericul QUEST10NS în toamna anului 2022. Raf a urcat pe scenă ca unul dintre cei trei vorbitori invitați speciali. Povestea lui despre arhitectură a fost și de această data una venită din nord, spusă cu un ton al normalității unei gândiri profunde. Apoi a urmat o nouă sesiune de proiecte de diploma și iată-ne aici!

Proiectul de diplomă

Am avut ocazia să scriu în ultima vreme de mai multe ori despre proiectul de diplomă ca act esențial al nașterii fiecărui arhitect. Atenția acordată proiectelor de diplomă de organizațiile profesionale, de revistele de arhitectură, premiile care se acordă celor mai reușite proiecte în fiecare an, ne arată toate interesul pentru relevanța acestora pentru generațiile care urmează să facă arhitectură. Proiectul de diplomă, profund și elaborat, este de fapt o esență, un concentrat de personalitate al momentului absolvirii. Voi aminti aici că el reprezintă întru totul, pentru prima dată de la începuturile studiului arhitecturii, un proiect complet realizat numai după obținerea autorului, în ceea ce privește tema, locul și abordarea. Tocmai de aceea, proiectul de diplomă este o

or diminished along the way. I'm reminded of another question Raf frequently asks: What was your ambition with this project?

In the diploma project, several approaches can be observed and be classified. There are graduates who enjoyed a particular project during their studies or were successful with it and would like to repeat it. There are graduates who really want to tackle a certain program, which they particularly appreciate, because it is difficult, maybe it is rare, or it offers the possibility for an interesting formal or functional development. In this case students balance between those more concerned with form and those more interested in function. Some want to compose forms, try their mastery in architectural expression. Others are drawn to the project as a response, as a solution, and are fascinated by the ability to link functions in space. Many students, future graduates, choose subjects related to their place of origin. They want to contribute to the locality where they were born and for which they have a natural affinity.

In this case, the project topics start more from the local needs or from an empty land, which is worth addressing through the project. Sometimes students want to bring together both intentions: that of working at home and that of approaching a certain architecture program. If the choices are good, confirmed by the tutors and the pre-degree committee, students are often on the right track. There are

oglinďă a autorului, atît ca speranțe și ambiții, cît și a rezultat consecvent sau nu acestora, care se pot amplifica sau diminua pe parcurs. Îmi aduc aminte de o altă întrebare adresată frecvent de Raf: Care a fost ambiția ta cu acest proiect?

La proiectul de diplomă se pot observa în timp mai multe abordări care se pot clasifica. Există absolvenți cărora le-a plăcut un anumit proiect de pe parcursul studiilor sau au avut succes cu el și ar dori să îl repete. Sunt absolvenți care doresc neapărat să abordeze un anumit program, pe care îl apreciază în mod deosebit, pentru că e dificil, poate e rar, sau oferă posibilitatea pentru o dezvoltare formală sau funcțională interesantă. În acest caz studenții balansează între cei preocupați mai mult de formă și cei interesați mai mult de funcție. Unii doresc să compună forme, să își încerce măiestria în zona expresiei arhitecturale. Alții sunt atrași de proiect ca răspuns, ca rezolvare și sunt fascinați de capacitatea de a lega funcțiunile în spațiu. Mulți studenți, viitori absolvenți, aleg teme legate de locul lor de origine. Doresc să își aducă contribuția în localitatea în care s-au născut și pentru care au o afinitate firească.

În acest caz temele de proiect pornesc mai mult de la nevoile de acolo sau de la un teren disponibil, care merită abordat prin proiect. Uneori studenții doresc să adune în proiect ambele intenții, cea de a lucra acasă și cea de a aborda un anumit program de arhitectură. Dacă

those who want to address a topic in Cluj, in the city that adopted them as architecture students and which they still feel is the center of their training and of professional controversies and challenges. Finally, there are those who have had an international experience and want to stay connected, choosing a topic from where they studied with Erasmus scholarships, or, as we have seen in recent seasons, going to a metropolis, a capital that is many times Bucharest. I won't forget those who head to the countryside, attempting a life-saving implant of a disaggregated community, or who discover an abandoned palace and want to give it a new life.

All these directions are valid. None of them guarantee the author's success, but there are undoubtedly trends of the moment, both from graduates and those evaluating their proposals. For example, we have noticed the increasing number of social programs that come to fill the housing districts with what is completely missing there. More and more housing complexes are bravely approached by young graduates. Bringing abandoned or even ruined industrial complexes or buildings back to life are increasingly common. All this denotes a very good connection with the realities of the present and with the values of architecture, which matter.

alegerile sunt bune, confirmate de îndrumători și de comisia de prediplome, studenții sunt de multe ori pe drumul cel bun. Mai sunt cei care doresc să abordeze un subiect în Cluj, în orașul care i-a adoptat ca studenți la arhitectură și pe care îl simt încă centru formării lor și al polemicilor și provocărilor profesionale. În fine, mai sunt cei care au avut o experiență internațională și vor să rămână conectați, alegând o temă de acolo de unde au studiat cu burse Erasmus, sau, așa cum am văzut în ultimele sezoane, mergînd spre o metropolă, o capitală care e de multe ori Bucureștiul. Nu o să îi uit pe cei care se îndreaptă spre zonele rurale, încercând un implant salvator al unei comunități dezagregate, sau care descoperă un palat părăsit și doresc să îi dea o nouă viață.

Toate aceste direcții sunt valabile. Niciuna nu garantează succesul autorului, dar există fără îndoială tendințe ale momentelor, atât din partea absolvenților cât și ai celor care le evaluează propunerile. Spre exemplu am constatat numărul tot mai mare de programe sociale care vin să completeze cartierele de locuințe cu ceea ce lipsește cu desăvârșire acolo. Tot mai multe ansambluri de locuințe sunt abordate cu curaj de tinerii absolvenți. Aducerea la viață a ansamblurilor sau clădirilor industriale abandonate sau chiar ruinate sunt tot mai frecvente. Toate acestea denotă o foarte bună conectare cu realitățile prezentului și cu valorile arhitecturii, care contează.

As seen from the jury

The moment when we meet the project displayed on the panels and its author who describes and motivates it, is special for every one of us. We know how much work and difficult times are behind it. It cannot be otherwise. There are no ways to cut corners. The projects are awaited and viewed with great interest, in order to understand them in themselves and to observe as best as possible the relationship between them and the author's personality. Since the pandemic, we have kept teaching digital, which allows us to study projects before submission and even form observations and questions in advance. The presentation of the project adds a touch of clarity, certainty and preparation, turning in the case of successful projects an evaluation assignment into a reading pleasure. Each jury member has his own way of looking at things and understanding them. Some write down ideas, comments or questions for when the time comes. Some get up from their chairs and approach the boards and models to study them. Others re-read the recommendations from the pre-diplomas, to see how they were taken up and solved, or if what was written in the memos is found in the drawings. Only one of them, with a consistency that has become a ritual, sketches in a notebook, with clear lines, the portrait of the project, before expressing his opinions and the grade offered.

In each session we see some projects that

Cum se vede din comisie

Momentul întâlnirii cu proiectul expus pe panouri și cu autorul său care îl descrie și motivează este special pentru toți. Știm câtă muncă și momente dificile sunt în spate. Nu poate fi altfel. Nu există modalități de a tăia colțurile. Proiectele sunt așteptate și privite cu mult interes, pentru a le înțelege în sine dar și pentru a observa cât mai bine relația dintre acestea și personalitatea de arhitect a autorului. De la pandemie înapoi am păstrat predarea în format digital, care ne permite să studiem proiectele înainte de susținere și să ne formăm chiar observații și întrebări în avans. Prezentarea proiectului adaugă o notă de claritate, siguranță și pregătire, transformând în cazul proiectelor reușite o misiune de evaluare într-o satisfacție a lecturii. Fiecare membru al comisiilor are propria metodă de privire și înțelegere. Unii își notează ideile, comentariile sau întrebări pentru când va veni momentul. Unii se ridică de pe scaune și se apropie de planșe și machete, pentru a le studia. Alții recitesc recomandările de la prediplome, pentru a vedea cum au fost preluate și rezolvate, sau dacă cele scrise în memorii se regăsesc în desene. Dintre toți, unul singur, cu o consecvență devenită rituală, schițează într-un carnet, cu linii clare, portretul proiectului, înainte de a-și exprima părerea și nota oferită.

În fiecare sesiune vedem câteva proiecte care ne declanșează admirația și bucuria. Sunt cele care s-au încheiat rotund, reușind să îmbine

trigger our admiration and joy. They are the ones that have come full circle, managing to combine the initial desires that built the motivation with the finishing touches that present the final answer. Let's watch Raf's sketches that surprised them! Others are somewhat unfinished, even if this is not apparent to every viewer. An insufficiently well-calculated time, too much intensity of decisions to be made simultaneously and at the end or simply losing breath after a race run too hard from the beginning, or even a late start, leave their mark on some aspects of the projects. They are as natural as can be and we know that. The degree project is a journey into the unknown and it also takes luck to finish it perfectly. There are those who, whether they know very well or are not connected enough, do not feel their study place and find it difficult to evaluate it. Right now, I'm thinking it would be interesting to ask everyone to self-evaluate their projects by giving them a grade. Do Raph's sketches show the hesitations and inadequacies of those who did not cross the finish line well? We have the chance to appreciate this aspect too.

It is rightly said that we live in times of accelerated change. This causes visible developments and changes. Through this retrospective occasioned by Raf de Saeger's collection of sketches, we have the chance to see how the diploma projects of FAU evolved and how the school of architecture in Cluj evolved. For this opportunity we can only be grateful. We must learn and move on.

dorințele inițiale care au construit motivația cu tușele finale care prezintă răspunsul final. Să urmărim schițele lui Raf, care le-au surprins! Altele sunt oarecum neîncheiate cu totul, chiar dacă lucrul acesta nu se vede pentru orice privitor. Un timp insuficient de bine calculat, o intensitate prea mare a deciziilor de luat simultan și pe final sau pur și simplu pierderea suflului după o cursă alergată prea tare de la început, sau chiar un start întârziat, își lasă amprenta pe unele aspecte ale proiectelor. Sunt cât se poate de firești, știm asta. Proiectul de diplomă este o călătorie spre necunoscut și e nevoie și de șansă pentru a îl termina perfect. Mai sunt cei care, fie că știu foarte bine, fie că nu sunt suficient de conectați, nu simt care este locul studiului lor și le este greu să și-l evalueze. Chiar acum mă gândesc că ar fi interesant să le cerem tuturor să își autoevalueze proiectele, dându-și o notă. Oare schițele lui Raph lasă să se vadă ezitățile și inadecvările acelor care nu au trecut cu bine linia de sosire? Avem ocazia să apreciem și acest aspect.

Se spune pe bună dreptate că trăim vremuri ale schimbărilor accelerate. Acestea determină evoluții și schimbări vizibile. Avem ocazia prin această retrospectivă prilejuită de colecția de schițe a lui Raf de Saeger să vedem cum au evoluat proiectele de diploma la FAU și de fapt, cum a evoluat școala de arhitectură de la Cluj. Pentru această ocazie nu putem fi decât recunoscători. Trebuie să învățăm și să continuăm.

Diploma presentations, July 2024 session.

Susținere diplome, sesiunea Iulie 2024.

@ Sabrina Dâscă

**About Active and
Affective Participation**

About Active and Affective Participation

Despre participare activă și afectivă

Mihaela Ioana Maria Agachi

professor, Faculty of Architecture and Urbanism

profesor, Facultatea de Arhitectură și Urbanism

From the very first meeting - that happened during his Erasmus mobility at our faculty, as a member of the diploma committee, Professor Rafael de Saeger, affectionately known as our old friend Raf - has demonstrated a genuine interest for the architectural education of Cluj-Napoca. He quickly became a recurring participant in the evaluation juries, as well as an advisor to our students who eagerly awaited his recommendations. His just appreciation has always been an important factor in the discussions that concluded the diploma sessions. Accompanied by the jury members, diploma tutors and diploma students, they proved to be both useful and attractive at the same time, due to his kind tone and his friendly way of communication.

Moreover, the sketchbook - made during the diploma project presentations - adds an extra appreciation, pointing out what the architect teacher considers worthy of notice.

32

De la prima întâlnire - aflat într-o mobilitate Erasmus la facultatea noastră și participând ca membru în comisia de diplome, profesorul Raphael de Saeger, devenit deja vechiul nostru prieten Raf - a manifestat un interes real pentru pentru învățământul de arhitectură de la Cluj-Napoca. El a devenit un participant constant în comisiile de evaluare, apreciator și sfătuitor al studenților noștri care așteptau cu interes recomandările sale. Justa lui apreciere a constituit un factor important în discuțiile care încheiau sesiunea de diplome. Completate de membrii comisiei, de cadrele didactice îndrumătoare de diplome și studenții diplomați, acestea s-au dovedit utile și atractive în același timp, atât datorită tonului amabil în recomandările făcute cât și modului său prietenesc de comunicare.

Mai mult chiar, caietul de notițe desenate – realizate în timpul susținerilor de proiecte de diplomă – adaugă un plus de apreciere, acestea punctând ceea ce profesorul arhitect considera

For over ten generations of students, the ongoing histories of diploma projects are carefully recorded, about what has lost interest or, on the contrary, has become important. We are glad to see this drawn chronicle, it will certainly be the basis for fruitful discussions about becoming and necessity in our school.

Professor de Saeger also showed interest in the local culture, about which he had not learned much at that time, therefore the new places excited him in terms of architecture, nature and traditions. He toured the Transylvanian areas of interest, the traditional wooden architecture excited him, as well as the local medieval towns that evoked his European heritage. Certainly there are sketches that record the things that aroused his interest and surprise. So I allow myself to wish Raf to make a second sketchbook with Transylvanian memories.

lemn de semnalat.

Sunt consemnate cu atenție, timp de peste zece generații de studenți, istoriile în derulare ale proiectelor de diplomă, despre ceea ce s-a pierdut ca interes sau a devenit, dimpotrivă, important. Ne bucură să vedem această cronică desenată, cu siguranță va fi bază pentru discuții fructuoase despre devenire și necesitate în școala noastră.

Profesorul de Saeger a manifestat de asemenea interes pentru cultura locală, despre care nu aflase foarte multe lucruri, noile locuri l-au entuziasmat ca arhitectură, natură și tradiții. A parcurs zonele de interes transilvane, arhitectura de lemn tradițională entuziasmându-l, orașele medievale de aici evocându-i zestrea europeană. Cu siguranță există schițe ce fixează lucrurile care i-au suscitât interesul și surpriza. Așa că îmi permit să îi urez lui Raf să realizeze un al doilea caiet de notițe desenate cu amintiri transilvane.

**Confessions
with Notes on Projects**

Confessions with Notes on Projects

Confesiuni cu note pe proiecte

Șerban Țigănaș

dean of Faculty of Architecture and Urbanism

decanul Facultății de Arhitectură și Urbanism

I remember the famous moment when Nadia Comăneci scored 10 at the Montreal Olympics and the electronic scoreboard showed 1.00, because it was not designed to display the maximum score. I was a student drawing logos for Olympic sports on a drawing pad that my father had placed on a green blanket protecting the dining room table, a supposed Bidermayer one. Several years after that moment, I would enter architecture and study for six years until it was my turn to work on and then present the diploma project. I got 10, but I was very surprised and even upset that I only got a few easy questions after I finished my presentation, in The Fresco Hall, at Mincu University. I had been watching for years the kind of questions that were being asked by the sacred monsters of the jury, and my entire gang of freshmen and friends who helped me work on this project, were now waiting for me to face their arrows and to dodge them like jiu-jitsu. I only heard a “very good, thank you”. After that, with the help of a colleague, I removed my panels from the room to leave the next one to do his presentation. There were several high marks that year, all expected.

Îmi aduc aminte celebrul moment în care Nadia Comăneci lua nota 10 la Olimpiada de la Montreal și tabela electronică a arătat 1.00, pentru că nu era concepută să afișeze nota maximă. Eram elev și desenam logo-uri pentru sporturile olimpice pe o planșetă de desen pe care tata o pusese pe o pătură verde, pe masa de sufragerie de un presupus ecou Bidermayer, ca să o protejeze. Peste mai mulți ani aveam să intru la arhitectură, să bobocesc șase ani până mi-a venit și mie rândul să fac și să susțin proiectul de diplomă. Am luat 10, dar am fost foarte surprins și chiar supărat că nu am primit decât câteva întrebări ușoare după ce mi-am terminat prezentarea, în Sala Frescelor, de la Mincu. Urmărisem ani de zile ce fel de întrebări pun monștrii sacri din comisie și toată gașca mea de boboci și prieteni care m-au ajutat la predare aștepta să ajung în momentul săgeților din partea lor, pe care să e eschivez ca la jiu-jitsu. Am auzit doar un „foarte bine, mulțumim”, după care, ajutat de un coleg mi-am scos panourile din sală pentru a îl lăsa pe următorul la susținere. Au fost mai multe note maxime în anul acela, toate așteptate.

A few years later, I came back in Cluj and I was invited to work at the faculty, where I ended up guiding diploma projects. At first more timidly, with graduates giving me the confidence that a young assistant needs, then with a wave of requests that I never refused, even if sometimes there were too many students wanting to work under my guidance. I was never interested in how good they were, whether or not we had previous collaborations that confirmed our compatibility and enjoyment of working together, but I asked each of them what motivated them and if they really wanted to make their diploma project what I believed that it deserves to be: the project of projects, after all those long years of studying architecture. The answer was invariably yes, but along the way, in the well-known proportion, there were abandonments or moments of lowering of the bar:

“You know, Professor, I just want to get a passing grade and finish it.” Some also said “to escape it.”

“Okay, but do you remember what you told me a year ago when you suggested that we work together?”

“Yes, of course, but the situation changed!”

“I can understand, but think about what a future client of yours would say if you did that to him!”

Peste câțiva ani, întors la Cluj și invitat să lucrez la facultate, am ajuns să îndrum proiecte de diplomă. La început mai timid, cu absolvenți care îmi acordau încrederea de care un tânăr asistent are nevoie, mai apoi cu un val de cereri pe care nu le-am refuzat niciodată, chiar dacă uneori se adunau prea mulți studenți care doreau să lucreze sub îndrumarea mea. Nu m-a interesat niciodată cât de buni erau, dacă avusesem sau nu colaborări anterioare care să ne confirme compatibilitatea și plăcerea de a lucra împreună, dar îi întrebam pe fiecare ce îi motivează și dacă doresc cu adevărat să facă din proiectul de diplomă ceea ce știam eu că merită să fie, adică proiectul proiectelor, după anii lungi de studenție la arhitectură. Răspunsul era invariabil da, însă pe parcurs, în proporția cunoscută, apăreau abandonurile sau coborârea ștachetei:

„Știți, domn’ profesor, nu vreau decât să iau o notă de trecere, ca să termin”. Unii spuneau și „ca să scap.”

„Bine, dar mai ții minte ce mi-ai spus acum un an, când mi-ai propus să colaborăm?”

„Da, sigur, dar situația s-a schimbat!”

„Pot să te înțeleg, dar gândește-te ce ar spune un viitor client de-al tău dacă îi faci așa ceva!”

Although the school used to say a few years ago that “10 is for God and the rest of the marks are for the students”, I remember over time several graduates with whom I worked on the diploma projects and who got the maximum grade: Dan Idiceanu, Silviu Medeșan, Răzvan Luca and others, in different periods. At one point a colleague who held a higher position than me, not without disguised satisfaction, told me that I no longer have the right to supervise diploma projects, because I had not yet obtained my doctorate, being one of those considering the doctorate as mature research, rather than an early career one. I was thinking about those 100 or so students I had mentored up to that point to whom I needed to apologize for the incompetence and possibly hypocrisy I showed in mentoring them to their diploma, but rules are rules, right? I took a break because I had enough things to do.

The break was not long because after summa cum laude I returned to the honourable ranks and continued to guide diploma projects. Here I come to the essence of my story, which I want to convey here. It is about the relationship between mentee and mentor, how the position and reputation of the latter is transmitted to the former, and above all the side effects of competition and vanity among members of the academic community, which play out on all fronts. We are aware of the contagion of reputation, of students’ reflexes directed towards the premises of success, which may be different depending on who judges taken

Deși în școală se spunea acum câțiva ani că „10 e pentru Dumnezeu și restul notelor sunt pentru studenți”, îmi aduc aminte în timp de mai mulți absolvenți cu care am lucrat la diplomă și care au luat nota maximă: Dan Idiceanu, Silviu Medeșan, Răzvan Luca și alții, în diferite perioade. La un moment dat un coleg care deținea o funcție mi-a transmis, nu fără satisfacție disimulată, că nu mai am dreptul să îndrum proiecte de diplomă pentru că nu îmi luasem încă doctoratul, eu fiind dintre cei de pe vremea când doctoratul încă era o cercetare de maturitate și nu una de început de carieră. Mă gândeam în sinea mea la cei spre 100 de studenți pe care îi îndrumasem până atunci căroră trebuia să le cer iertare pentru incompetență și eventual impostura de care am dat dovadă îndrumându-i la diplomă, dar regulile sunt reguli, nu-i așa? Am luat o pauză, că aveam destule de făcut.

Nu a fost lungă pauza pentru că după summa cum laude am revenit în rândul celor onorabili și am continuat să îndrum proiecte. Ajung iată și la esența poveștii mele, pe care vreau să o transmit aici. Este vorba despre relația între îndrumat și îndrumător, despre felul în care poziția și reputația celui de-al doilea se transmite asupra primului și mai ales despre efectele secundare ale concurenței și orgoliului membrilor comunității academice, care se joacă pe toate fronturile. Suntem conștienți de contagiunea de reputație, de reflexele studenților îndreptate către premisele succesului, care pot fi diferite în funcție de cine pe cine judecă și evaluează.

and evaluates whom. What happened as a phenomenon? What measures has the faculty and how is it going now?

In a stage long gone, I witnessed the practice of conflict of interest related to the guidance of diploma projects. There were two kinds of students, those who got a tutor who was also on the evaluation jury and those who didn't. The school board said that there is no problem, because the colleague in the committee who has a "mentor" to evaluate will simply refrain and... will not influence the judgment of others in any way. At that time, they said: "We're just university professors" and we're not interested in favoring the students we ourselves teach. And yet, the students were scrambling to get a jury member as a mentor. They knew something. Moreover, those who did not have such a guide invented something new. In the project's more advanced phases, they requested an opinion from jury members, especially its leader, to please them and thus avoid a contradictory judgment.

But what does a student not do to ensure that they will be successful? Between colleagues, judgments started to be milder: we know each other and therefore don't want to upset each other, and towards those who were not part of the group, judgments could be "objective" or even more so, if you understand what I mean. There were two juries that the students called "the good" and "the bad", considering them to be of different severity. It was not good

Ce s-a întâmplat, ca fenomen? Ce măsuri a luat facultatea și cum merge treaba acum?

Într-o etapă demult apusă am asistat la practicarea conflictului de interese legat de îndrumarea proiectelor de diplomă. Existau două feluri de studenți, cei care au prins un îndrumător care era și în comisia de evaluare și cei care nu aveau așa ceva. Conducerea școlii spunea că nu e nicio problemă, pentru că pur și simplu colegul din comisie care are un „îndrumat” de evaluat se abține și... nu influențează cu nimic judecata celorlalți. „Doar suntem profesori universitari” și nu ne interesează favorizarea studenților îndrumați de noi înșine, se spunea atunci. Și totuși studenții se băteau efectiv să prindă un membru din comisie ca îndrumător. Știau ei ceva. Mai mult, cei care nu aveau un astfel de îndrumător au inventat ceva nou. În fazele mai avansate ale proiectului solicitau o opinie de la membri din comisie, în special de la conducătorul acesteia, ca să îi facă eventual pe plac și să evite la susținere o judecată contradictorie.

Dar ce nu face un student pentru a se asigura că va avea succes? Între colegi, judecățile au început să fie mai blânde, că doar ne cunoaștem și nu vrem să ne supărăm unii pe alții, iar față de cei care nu făceau parte din grup, judecățile puteau fi „obiective” sau chiar mai mult decât atât, dacă înțelegeți ce vreau să spun. Erau două comisii pe care studenții le numeau „cea bună” și „cea rea”, considerând că au severitate diferită. Nu a fost bine deloc

and we were all aware of it until the dean found a solution by making a single committee in which there were two colleagues who were no longer supervising degrees, one or two who were supervising but who were replaced by substitutes for student assessment with whom they had worked with, and the others, the external guests. The evaluation was much more unitary, being a single jury, but the amount of work and the duration of at least three days had become exhausting. There was another undesired consequence, the struggle with time, which no longer allowed us to discuss enough with the students. I always felt that such a project as the diploma, after such an effort, should be honored.

There was something else important. The dean also had the idea of setting up a course with a seminar, through which students could practice communication skills so they could better present their diploma projects. He entrusted the course to me, having a consistent “stage” experience in many conferences, speaking engagements and the like. The results were not extraordinary, but the level of communication has obviously improved, however, we still struggle today with skills such as “walking around reading from the sheet”, to say as much as possible in the shortest time, and the functional description of “walking through house”, mentioning the obvious and not arguing the decisions. I’m not talking about the negative champions of the presentations, who sat facing the boards, having their backs face the jury,

și cu toții eram conștienți de asta până când decanul a găsit o soluție, făcând o singură comisie în care eram doi colegi care nu mai îndrumam diplome, unul sau doi care îndrumau, dar care erau înlocuiți de supleanți pentru evaluarea studenților cu care lucraseră și ceilalți, invitați externi. Evaluarea a fost mult mai unitară, fiind o singură comisie, dar cantitatea de muncă și durata de minimum trei zile devenise extenuantă. A mai fost o consecință nedorită, lupta cu timpul, care nu ne mai permitea să discutăm suficient cu studenții. Am simțit mereu că un astfel de proiect ca cel de diplomă, după un astfel de efort, trebuie onorat.

A mai fost ceva important. Tot decanul a avut idea de a înființa un curs cu seminar, prin care studenții să exerseze deprinderi de comunicare cu ajutorul căroră să se prezinte mai bine la susținerea proiectelor de diplomă. Mi-a încredințat mie cursul, având o experiență „scenică” consistentă în foarte multe conferințe, luări de cuvânt și alte asemenea. Rezultatele nu au fost extraordinare, dar nivelul comunicării s-a îmbunătățit evident, totuși ne mai luptăm și azi cu deprinderi precum „a turui citind de pe foaie”, ca să spună cât mai multe în timp cât mai scurt și descrierea funcțională de tip „plimbare prin casă”, menționând evidențele și neargumentând deciziile. Nu mai vorbesc de campionii negativi ai prezentărilor, care stăteau cu fața la panourile cu planșe, adică cu spatele la juriu, vorbind cu planșele, nu cu oamenii. Am intensificat exercițiile de prezentare în anul 5, dar bineînțeles că asta i-a ajutat pe unii mai mult

talking to the boards, not to the people. I then increased the presentation exercises in the 5th year of study, but that helped some more and others less.

Then came the pandemic and we migrated online, as they say. We quickly adapted to the situation and the digital submission of projects in advance appeared, so that the jury members no longer judged at first sight and could study the projects to make their opinion in peace and possibly prepare questions for the time of support. The video presentation also appeared, prepared and taught in advance, together with the project plans, which turned out to be very good, because it helped the students a lot to control their time and have a well-structured speech. I kept everything I learned from the pandemic, the online teaching, support with video projection, but also the discussions on the boards and a 30% longer allotted time for discussions.

We thus returned to two balanced juries, to reduce the sessions to two days maximum, and we continued to bring foreign guests, from other faculties in Romania and Europe, in order to have a fair evaluation, at international standards and to learn from others. I think it is going well and we are not wrong in the assessment. We definitely still have some sensitive issues to deal with. One is that of decoupling the mentor's reputation from the student's successes or failures and assuming the threshold assessment necessary to present

și pe alții mai puțin.

Apoi a venit pandemia și am migrat în on-line, cum se spune. Ne-am adaptat rapid situației și a apărut predarea digitală a proiectelor în avans, astfel încât membrii comisiei nu mai judecau la prima vedere și puteau studia proiectele pentru a-și face o părere în tihnă și eventual a pregăti întrebări pentru momentul susținerii. A apărut și prezentarea video, pregătită și predată în avans și ea, deodată cu planșele proiectului, care s-a dovedit a fi foarte bună pentru că ajută foarte mult studenții să își controleze timpul și să aibă bine structurat discursul. Am păstrat tot ce am învățat de la pandemie, predarea on-line, susținerea cu proiecție video dar și discuțiile pe planșe și un timp alocat cu 30% mai lung, pentru discuții.

Am revenit la două comisii echilibrate, pentru a reduce sesiunile la două zile maximum și am continuat să aducem invitați străini, de la alte facultăți din România și din Europa, pentru a avea o evaluare justă, la standarde internaționale și a învăța de la ceilalți. Cred că merge bine și nu greșim în evaluare. Mai avem de rezolvat în mod cert câteva probleme sensibile. Una este aceea a decuplării îndrumătorului de reușitele sau eșecurile studentului ca reputație și asumarea evaluării pragului necesar pentru a te prezenta în fața comisiei cu șanse de promovare. Lucrăm la asta. Facem sesiunea de prezentare foarte publică și vrem să atragem cât mai mulți spectatori studenți. Îndrumătorii vor da note pentru munca studenților din timpul elaborării

yourself to the jury with a chance of promotion. We are working on it. We are making the presentation session very public because we want to attract as many student viewers as possible. The tutors will give grades for the students' work during the development of the projects, as subjects in the curriculum, thus having a tool to set this threshold, assumed.

The final moment of presenting the diploma project is special. Normally, both the students and their tutors know very well the value of what came out, so there shouldn't be any big surprises for anyone, except for possible accidents or blockages which, too, shouldn't be frequent, because between teaching and presentation there was always enough time for a dress rehearsal with costumes and why not, with an audience of friends and relatives.

The presentation of the diploma projects is a celebration where we see and listen to a whole class of architects presenting their vision of topics that interest them, which they have personally chosen, proposed and worked on for months, with unprecedented intensification. Let's all enjoy this, without envy, with admiration for the effort, with respect for the successes, collegially and professionally, for their future, the students', a future of which we are now a part of.

proiectelor, ca discipline din planul de învățământ, având astfel un instrument de fixare a acestui prag, asumat.

Momentul susținerii proiectului de diplomă e special. În mod normal, atât studenții cât și îndrumătorii lor știu foarte bine ce valoare are ceea ce a ieșit, deci nu ar trebui să fie mari surprize pentru nimeni, la susținere, cu excepția unor eventuale accidente sau blocaje care, nici ele nu ar trebui să fie frecvente, pentru că între predare și susținere a fost întotdeauna destul timp pentru o repetiție generală cu costume și de ce nu, cu public format din prieteni și apropiați.

Susținerea proiectelor de diplomă e o sărbătoare în care vedem și ascultăm o promoție întreagă de arhitecți care își prezintă viziunea lor despre proiecte care îi interesează, pe care le-au ales și propus ei înșiși și la care au lucrat luni de zile, cu intensificări fără precedent. Să ne bucurăm cu toții de asta, fără invidie, cu admirație pentru efort, cu respect pentru reușite, colegial, profesionist, pentru vitorul lor, al studenților, viitor din care facem și noi parte, acum.

Diploma presentations, July 2024 session.
Susținere diplome, sesiunea Iulie 2024.
@ Miruna Moldovan

The Interview

The Interview: Raf De Saeger interviewed by Șerban Țigănaș. May 2024

Interviul: Raf De Saeger interviuat de Șerban Țigănaș. Mai 2024

This interview took place online in May 2024, in the form of a set of questions posed by the dean of our faculty, Șerban Țigănaș, to Raf De Saeger. The result was a valuable, honest, and almost informal discussion about diploma projects, evaluations, instant sketches, and meetings, filtered through the sensibilities of the two interlocutors.

Ș.Ț.: How did the diploma projects from Cluj-Napoca evolve in the last decade? If you may comment on the progress of evolution; it is a very general question since you had continuous contact with our school.

R.DS.: I think this is the most important question in this sense. I remember the first time I came to the jury; it was in 2010, you were also a member of one of the commissions. The students used to design the very traditional programs; at that time, the projects were focusing too much on the functional aspect of the building without having the sort of context to the environmental conditions. That systematically changed over the years, and I remember that after

Interviul de față a avut loc online, în luna mai a anului 2024, sub forma unui set de întrebări adresate de către decanul facultății noastre, Șerban Țigănaș, lui Raf De Saeger; a rezultat o discuție valoroasă, sinceră, aproape informală, despre proiecte de diplomă, jurizări, schițe instante și întâlniri, filtrate prin sensibilitatea celor doi interlocutori.

Ș.Ț.: Cum au evoluat proiectele de diplomă de la Cluj-Napoca în ultimul deceniu? Dacă puteți comenta progresul evoluției; este o întrebare foarte generală având în vedere contactul continuu pe care l-ați avut contact cu școala noastră.

R.DS.: Cred că aceasta este cea mai importantă întrebare în acest sens. Îmi amintesc prima dată când am venit în comisie; a fost în 2010, ai fost și tu membru al uneia dintre comisii. Studenții obișnuiau să proiecteze programe foarte tradiționale; la acea vreme, proiectele se concentrău prea mult pe aspectul funcțional al clădirii, fără a avea considerente legate de integrarea în context. Asta s-a schimbat sistematic de-a lungul anilor și îmi amintesc de

two or three years the students were starting not with the program, but with the urban or landscape condition of the environment. They were extending the whole approach and that is extremely important; of course, they had to imagine a house or a library, but that was the basic extension of the whole program - looking at the environment in an urban or landscape context.

Ș.Ț.: Do you think in the last years, is this established, is this based, is it happening?

R.DS.: Yes, absolutely. We have also seen it in the last few years now - they mostly started with the urban approach. In a way, the most challenging task is not the urban condition, but looking at the landscape condition, that is the fragil part.

Ș.Ț.: What can you say about the architectural programs chosen by the students for the diploma projects? Can we talk about trends, preferences, or strategic options they take to have a good diploma and be appreciated by the jury?

R.DS.: For me, the program is a sort of introduction, it is what catalyzes the urban or the landscape condition - that is the most important thing. Of course, you need to program, but it is catalyzing the whole context in which this program, this architectural task, must be fit in. In a way, the function does not matter; it must get you to focus on the environmental condition. At this moment, you

că după doi sau trei ani studenții începeau nu cu programul, ci cu condiționările urbane sau peisagistice ale contextului. Ei lărgeau întreaga abordare și asta este extrem de important; desigur, trebuiau să-și imagineze o casă sau o bibliotecă, dar asta era extensia de bază a întregului program - privind mediul înconjurător într-un context urban sau peisagistic.

Ș.Ț.: Crezi că în ultimii ani, se stabilește asta, se bazează, se întâmplă?

R.DS.: Da, absolut. Am văzut asta și în ultimii ani - ei au început mai ales cu abordarea urbană. Într-un fel, cea mai dificilă sarcină nu este condiția urbană, ci aplecarea către condiția peisajului, aceasta fiind componenta fragilă.

Ș.Ț.: Ce puteți spune despre programele de arhitectură alese de studenți pentru proiectele de diplomă? Putem vorbi despre tendințe, preferințe sau opțiuni strategice pe care le abordează pentru a avea o diplomă bună și a fi apreciat de comisie?

R.DS.: Pentru mine, programul este un fel de introducere, este ceea ce catalizează condiția urbană sau peisagistică – acesta este cel mai important lucru. Desigur, trebuie să gândești programul, dar sarcina arhitecturală presupune catalizarea întregului context în care trebuie să se încadreze acest program. Într-un fel, funcțiunea nu contează; trebuie să te faci să te concentrezi asupra condiției mediului înconjurător. În acest moment, voi aveți lucruri

have great stuff; the situation when we started in 2010 has changed, you have young people who are trained already in this sort of mental change.

Ș.Ț.: We saw your notebooks with some of the diploma projects, a series of your sketches which refer to some of our young colleagues. I just passed through them and noted the colleagues I know or the colleagues we already have in our team. What kind of diploma projects do you like the most and why?

R.DS.: I think it has to do with what is the importance of the architectural program to the urban aspects. That is what we must look at in the future. Let us say there was an airport, what could we do about that? Then, we must look at the position in which this program has changed or has given some value to the environmental settings - and that is the point, for me.

Ș.Ț.: As you know, we have the pre-diploma stage, which is a stage of the current project of the final year. Then, we are having such a discussion, a profoundly serious discussion with the jury. It is several colleagues who are giving advice, and they are obliged to propose two alternatives of sites to implement their project. We are advising for eventually one of them in case the sites do not fit the ambitions of the projects and the program. We are asking for review and to look for another site because we try to avoid having bad implementations in the city, in the landscape, as you said, of

grozave; situația s-a schimbat de când am început în 2010, aveți tineri care sunt deja pregătiți în acest tip de schimbare mentală.

Ș.Ț.: V-am văzut caietele cu câteva dintre proiectele de diplomă, o serie de schițe ale dumneavoastră care se referă la câțiva dintre tinerii noștri colegi. Tocmai am trecut prin ele și am notat colegii pe care îi cunosc sau colegii pe care îi avem deja în echipa noastră. Ce fel de proiecte de diplomă vă plac cel mai mult și de ce?

R.DS.: Cred că are de-a face cu ce importanță are programul arhitectural pentru aspectele urbanistice. Acesta este direcția la care trebuie să ne uităm în viitor. Să spunem că a existat un aeroport, ce am putea face în privința asta? Apoi, trebuie să ne uităm la poziția în care acest program s-a schimbat sau a dat o oarecare valoare caracteristicilor mediului înconjurător - și acesta este ideea pentru mine.

Ș.Ț.: După cum știți, avem etapa de pre-diplomă, care este o etapă a proiectului din ultimul an. Apoi, avem o astfel de discuție, o discuție foarte serioasă cu comisia. Mai mulți colegi sunt cei care dau sfaturi, iar studenții sunt obligați să propună două alternative de amplasamente pentru a-și implementa proiectul. Noi îi consiliem pentru unul dintre ele, în cazul în care site-urile nu se potrivesc ambițiilor proiectelor și programului. Solicităm o revizuire și căutarea unui alt sit pentru că încercăm să evităm implementări proaste în oraș, în peisaj, așa cum ați spus, de

things which are not fitting there. Well, the next question is about students, and it is some advice I am asking to give them. What should the students enhance and look for when they choose the subject for the diploma project? I mean by subject, the place, and the program.

R.DS.: That comes to what is the ambition of each one of them. Also, many times I am sitting in the Commission for Cities and that is always my basic question to the people: "What is your purpose?" So, I think if they are safe, for instance - I want to build a house or I want to build a town hall or a library - that is all right for me. But what is your ambition in this sense that it extends also to the urban area in which this aspect could develop?

Ș.Ț.: Let's go further. Please give us some advice on how to present a diploma project in front of a jury - any kind of advice referring to the presentation, to the way they transmit the message of the project.

R.DS.: For me it is extremely important that the function of a jury is not only to judge but also to enhance a conversation with the student. That is a sort of conversation that has nothing to do with the jury. For instance, when we started in 2010 with the jury, at that moment it was still the jury, they have this strong opinion about the projects and later it did change. They came to some discussions with the students, and that is what is important.

lucruri care nu se potrivesc acolo. Ei bine, următoarea întrebare este despre studenți și despre un sfat pe care vă rog să îl oferiți lor. Ce ar trebui să îmbunătățească și să caute studenții atunci când aleg tema pentru proiectul de diplomă? Mă refer la subiect, loc și program.

R.DS.: Contează ambiția fiecăruia dintre ei. De asemenea, de multe ori fac parte din Comisia pentru Orașe și aceasta este întotdeauna întrebarea mea de bază adresată oamenilor: „Care este scopul tău?” Deci, cred că dacă sunt în siguranță, de exemplu - vreau să construiesc o casă sau vreau să construiesc o primărie sau o bibliotecă - este în regulă pentru mine. Dar care este ambiția ta în sensul în care aceasta se extinde și asupra zonei urbane în care s-ar putea dezvolta tema?

Ș.Ț.: Să mergem mai departe. Vă rugam să ne dați câteva sfaturi cu privire la modul de prezentare al unui proiect de diplomă în fața unui juriu - orice fel de sfat referitor la prezentare, la modul în care transmit mesajul proiectului.

R.DS.: Pentru mine este extrem de important ca funcția unui juriu să nu fie doar de a judeca, ci și de a spori o conversație cu studentul. Aceasta este un fel de conversație care nu are nicio legătură cu juriul. De exemplu, când am început în 2010 cu comisia, în acel moment era încă juriul, ei aveau această părere puternică despre proiecte, dar ulterior s-au schimbat. Au început să vină la niște discuții cu studenții și asta este important.

Ș.Ț.: We discussed with our colleagues that, when we organize an exhibition, we may also expose the sketchbooks. In this way, we may keep them and then we will have the book and we will eventually have some zoom-ins and some magnified, some preferred sketches. So, this is why eventually I will come back to you with this question and ask you to choose some of the memories you have as good memories. How did you come to the idea of making these sketches?

R.DS.: I always make sketches, for me, it is part of my memory. Also, when I am travelling, I always have these sorts of small sketchbooks with me, to make these trivial things. It is part of my education in Norway. When we were travelling, Christian Norberg-Schulz, his assistants and me, especially him, he also made these small sketches - "That's part of the memory," he said.

Ș.Ț.: Christian Norberg-Schulz was sketching himself. He was a sketching person, capturing different sides and ideas – so, it is the influence of a mentor. It was remarkably interesting, because a few days ago I watched a course from the first-year students we have and some of the students were asked to make a presentation to their colleagues about sketching. Why is sketching important in the era of digital drawing? I was amazed that they are only first-year students, but their arguments and their examples from the history of sketches of different major architects of the history of all

Ș.Ț.: Am discutat cu colegii noștri că, atunci când organizăm o expoziție, s-ar putea să expunem și caietele de schițe. În acest fel, s-ar putea să le păstrăm și apoi vom avea cartea și în cele din urmă vom avea niște zoom-uri și unele chiar mărite, acele schițe preferate. Așadar, de aceea, în cele din urmă, voi reveni cu această întrebare și vă voi cere să alegeți unele dintre amintirile pe care le aveți ca amintiri bune. Cum ți-a venit ideea de a face aceste schițe?

R.DS.: Întotdeauna fac schițe, pentru mine, face parte din memoria mea. De asemenea, când călătoresc, am mereu cu mine astfel de mici caiete de schițe, pentru a face aceste lucruri banale. Face parte din educația mea în Norvegia. Când călătoream, Christian Norberg-Schulz, asistenții lui și cu mine, în special el, făcea și aceste mici schițe - „Asta face parte din memorie”, spunea el.

Ș.Ț.: Însuși Christian Norberg-Schulz schița. A fost o persoană care schița, captând diferite părți și idei – deci, este influența unui mentor. A fost remarcabil de interesant, pentru că acum câteva zile am urmărit un curs de la studenții din anul I pe care îi avem și unii dintre studenți au fost rugați să facă o prezentare colegilor lor despre schiță. De ce este importantă schița în era desenului digital? Am fost uimit că sunt doar studenți în anul I, dar argumentele lor și exemplele lor din istoria schițelor diferiților arhitecți majori ai istoriei tuturor timpurilor au fost cu adevărat relevante.

times were truly relevant. So, they give a particularly good argumentation to their colleagues. Why sketching? Why is it important to connect your mind with your hand and how valuable the sketch is?

R.DS.: You can take a picture, but in that picture, it is just one second. But when you make sketches, you must concentrate on relevant elements in this drawing. It is fascinating to do it.

Ș.Ț.: Let me ask you how do you evaluate the level of marks we are giving to the students in Cluj, if something changed in the years or how accurate are we in the evaluation? Or eventually to give us some advice. What can you tell us about that?

R.DS.: What I have learned, from 2010 until now, is that in the past, the first year when I was there in your school, it was you who give your points. Later, it was changing and we come to a discussion: "I have given eight", "Well maybe, I've given nine" - and so on. That is positive, we must come to a sort of level on which we have to discuss the projects, instead of "That's my point!"

Ș.Ț.: I remember that there were situations when we reevaluated and rediscussed to be more accurate. You have a vast experience in other countries, mostly in Norway and in Belgium and how do you think it is? How do you appreciate the way we evaluate the marks we give to the students? Eventually in comparison with other

Deci, ei oferă o argumentare deosebit de bună colegilor lor. De ce să schițezi? De ce este important să îți conectezi mintea cu mâna și cât de valoroasă este schița?

R.DS.: Poți face o poză, dar în acea poză, este doar o secundă. Dar atunci când faci schițe, trebuie să te concentrezi asupra elementelor relevante din acest desen. Este fascinant să o faci.

Ș.Ț.: Permiteți-mi să vă întreb cum evaluați nivelul de note pe care le acordăm studenților din Cluj, dacă ceva s-a schimbat de-a lungul anilor sau cât de exacti suntem în evaluare? Sau eventual să ne dai un sfat. Ce ne poți spune despre asta?

R.DS.: Ce am învățat, din 2010 până acum, este că în trecut, în primul an în care am fost acolo în școala voastră, doar voi erați cei care dădeți notele. Mai târziu, s-a schimbat și ajungem la o discuție: „Eu am dat opt”, „Ei bine, eu poate am dat nouă” - și așa mai departe. Acest lucru este pozitiv, trebuie să ajungem la un fel de nivel la care trebuie să discutăm proiectele, în loc de „Aceasta e nota mea!”

Ș.Ț.: Îmi amintesc că au fost situații când am reevaluat și rediscutat pentru a fi mai preciși. Ai o experiență vastă în alte țări, mai ales în Norvegia și în Belgia și tu cum crezi că este defapt? Cum apreciezi modul în care evaluăm notele pe care le acordăm studenților? Eventual comparativ cu alte locuri pe care le cunoști.

places you know.

R.DS.: For me, the substantial change was that you can give a ten or a nine and so on. In Belgium, giving a ten is almost impossible, but it also has to do with how you evaluate different projects. This is something I learned from Cluj. For instance, I might give one or two tens a year; it depends. From your institute, I learned that giving a ten is not necessarily the maximum score, but rather a form of appreciation for how the student has learned and developed their project. When a project fails, it simply fails, and that is it. I am extremely serious about this. For example, when I give a four or two, I'm dissatisfied with how the student presented their project. When we give a failing grade, it is a collective decision, and that is good practice.

Ș.Ț.: It happens, we are a school which also promotes the maximum level, but also there is a threshold we are not negotiating.

R.DS.: Absolutely. And that is also a sort of sign, you know, to the student that no, we don't accept this intervention. So that is the limit. So that is the point of no return.

Ș.Ț.: I'm happy to hear that we must be serious. It is a serious moment because I heard students several times saying that I only want to pass. And coming back to your substantive "ambition", this is a wrong ambition for a diploma project, the wrong ambition we want to discourage, because only passing is

52

R.DS.: Pentru mine, schimbarea substanțială a fost faptul că poți da un zece sau un nouă și așa mai departe. În Belgia, a da un zece este aproape imposibil, dar are de-a face și cu modul în care evaluezi diferite proiecte. Acest fapt este ceva ce am învățat de la Cluj. De exemplu, aș putea da una sau două note de zece pe an; depinde. De la instituția voastră am învățat că acordarea unui zece nu este neapărat punctajul maxim, ci mai degrabă o formă de apreciere pentru modul în care studentul și-a învățat și și-a dezvoltat proiectul. Când un proiect eșuează, pur și simplu eșuează și asta este. Sunt extrem de serios în privința asta. De exemplu, când dau un patru sau un doi, sunt nemulțumit de modul în care studentul și-a prezentat proiectul. Când nu se dă o notă de trecere, este o decizie colectivă, iar aceasta este o bună practică.

Ș.Ț.: Se întâmplă, suntem o școală care promovează nivelul maxim, totodată existând un prag pe care nu îl negociem.

R.DS.: Absolut. Și acesta este un fel de semn, știți, pentru student că nu, nu acceptăm această intervenție. Deci aceasta este limita. Deci acesta este punctul de cotitură.

Ș.Ț.: Mă bucur să aud că trebuie să fim serioși. Este un moment serios pentru că i-am auzit de mai multe ori pe studenți spunând că vreau doar să trec. Și revenind la acea „ambitie” de care menționai, aceasta este o ambiție greșită pentru un proiect de diplomă, aceea pe care vrem să o descurajăm, pentru că doar trecerea

not enough to be an architect, a responsible architect. All right, now a question about Christian Norberg-Schulz, your famous mentor. You have also presented in your ceremony of Honourable Dr. of our University. I remember some years ago, it was an extraordinarily strong impression on the domain of architecture and theory of architecture, but also on yourself and on your students. Can you recall something about Christian Norberg-Schulz and eventually to transfer some thoughts you learned from him to our students through this interview?

R.DS.: When I started as a student in the past, architectural history and architectural theory didn't exist. It was part of art history. The first lesson that I learned from Norberg-Schulz was that in the past when he was writing about intentions in architecture, he was talking about existential space and architectural space- it has to do with emotion, with the way people lived together. So, that was a new dimension he was creating in architectural thinking. Later he produced the concept of the "Genius loci," the spirit of a place. I learned from him that he was talking not only about, as I say, architectural forms or architectural objects, but he was talking about the way how you must live together and to live with architectural objects as a mode of coming to this type of existential dimension, in the consciousness of living together.

Ș.Ț.: And that human condition implicates architecture. I remember when we were travelling from Oslo to Belgium at the moment but he was driving his car and we came also

nu este suficientă pentru a fi un arhitect, un arhitect responsabil. Bine, acum o întrebare despre Christian Norberg-Schulz, mentorul tău faimos. Ai prezentat și în ceremonia ta de decernare a titlului de Dr. al Universității noastre. Îmi amintesc în urmă cu câțiva ani, a fost o impresie extraordinară de puternică asupra domeniului arhitecturii și teoriei arhitecturii, dar și asupra ta și asupra studenților tăi. Ți poți aminti ceva despre Christian Norberg-Schulz și, eventual, să transferi câteva gânduri pe care le-ai învățat de la el studenților noștri prin intermediul acestui interviu?

R.DS.: În trecut, când am început ca student, istoria arhitecturii și teoria arhitecturii nu existau. Faceau parte din istoria artei. Prima lecție pe care am învățat-o de la Norberg-Schulz a fost că, în trecut, când scria despre intenții în arhitectură, el vorbea despre spațiul existențial și spațiul arhitectural - ca având legătură cu emoția, cu modul în care oamenii trăiau împreună. Deci, aceasta era o nouă dimensiune pe care o crease în gândirea arhitecturală. Mai târziu a produs conceptul de „Genius loci”, spiritul unui loc. Am aflat de la el că nu vorbea doar despre, așa cum spun, forme arhitecturale sau obiecte arhitecturale, ci vorbea despre felul în care trebuie să trăiești împreună și să trăiești cu obiectele de arhitectură ca mod de a ajunge la acest tip de dimensiune existențială, în conștiința de a trăi împreună.

Ș.Ț.: Și acea condiție umană implică arhitectura.

in Germany to places where Rilke was living, the famous writer. So we come to a place, you know, which was called Wormseed, where he lived also in the past, you know. Then he became very silent and he said "You have to listen to the words, you have to listen to the words of Rilke." So that was the way he was giving a source of extra dimension to the architectural process, to the recognition of emotions, to the recognition of innovation of everything. So now next week, you know that it's his birthday, the 23rd of May, then he should be just about 98 years old. So in two years we have it's 100th birthday. Do you remember which year Genus Loci appeared?

R.DS.: It is '78. So that was the time, you know that we were living also together in Oslo with him. There is also another article that he made on that moment. It was called Kahn, Heidegger and language of architecture. I will also make a copy of that manuscript, you know, so that's also important for the institutions.

Ș.Ț.: Thank you! I remember when I was a student in the 80s, the notion of Genius Loci was already adopted to the theory of architecture and the schools of architecture and promote it. And soon after 2000, I remember that the Union of Architects in Romania organised a big conference in Bucharest, some international discussion with several professors and researchers and so on. And the title was Genus Loci. And it was duet on this idea, which was brought to the theory of architecture by Christian Norberg-Schulz.

Îmi amintesc când călătoream din Oslo în Belgia în acel moment, dar el își conducea mașina și am venit și în Germania în locurile în care locuia Rilke, celebrul scriitor. Așa că am ajuns într-un loc, știi, care se numea Wormseed, unde a trăit și în trecut. Apoi a tăcut și a spus „Trebuie să ascuți cuvintele, trebuie să ascuți cuvintele lui Rilke”. Acesta a fost modul în care el dădea o sursă pentru o dimensiune suplimentară procesului arhitectural, a recunoașterii emoțiilor, a recunoașterii inovației totale. Deci, săptămâna viitoare, știi că este ziua lui, 23 mai, atunci ar fi trebuit să aibă aproximativ 98 de ani. Deci, în doi ani, ar fi împlinit 100 de ani. Ți amintești în ce an a apărut Genus Loci?

R.DS.: Era în '78. Acela era momentul, știi, în care și noi locuiam împreună cu el în Oslo. Există și un alt articol pe care l-am făcut despre acel moment. Se numea Kahn, Heidegger și limbajul arhitecturii. Voi face o copie a manuscrisului respectiv, pentru că este de asemenea important pentru instituții.

Ș.Ț.: Mulțumesc! Îmi amintesc când eram student în anii 80, noțiunea de Genius Loci era deja adoptată în teoria arhitecturii și în școlile de arhitectură care o promovau. La scurt timp după 2000, îmi amintesc că Uniunea Arhitecților din România a organizat o mare conferință la București, niște discuții internaționale cu mai mulți profesori și cercetători și așa mai departe. Iar titlul era Genus Loci. Și a fost un duet pe această idee, care a fost adusă în teoria arhitecturii de Christian Norberg-Schulz.

Let's come back to our students, and my next question is about the future. Because when we work with students, when we talk about students, we talk about the future, about the future of themselves, about the future of architecture.

R.DS.: I think one of the most important things for the future is the ecological aspect. We have to think as architects and as urban planners as well. We must take this challenge as extremely serious because I remember also in the past it was a sort of technical aspect. It has to do with our very, very existential conditions in which we are living today. Also, these technological aspects we must take them extremely seriously.

Ș.Ț.: These are needed to be reflected in their diploma projects also.

R.DS.: In their diploma works also, yes. It has nothing to do with the technical things - it has to do with a very basic condition in which we are, that we are planning the things, in the very well thing that we have to do.

Ș.Ț.: Do you think the students in their presentation should focus on this and emphasis what is their attitude towards the ecological aspects, environmental aspects and to demonstrate that their project is responding to these ideas?

R.DS.: Also in your country we see for instance the conditions in which the water situation is

Să revenim la studenții noștri, iar următoarea mea întrebare este despre viitor. Pentru că atunci când lucrăm cu studenții, când vorbim despre studenți, vorbim despre viitor, despre viitorul lor, despre viitorul arhitecturii.

R.DS.: Cred că unul dintre cele mai importante lucruri pentru viitor este aspectul ecologic. Trebuie să gândim ca arhitecți și ca urbanști. Trebuie să luăm această provocare ca fiind extrem de serioasă pentru că îmi amintesc că și în trecut a fost un fel de aspect tehnic. Are de-a face cu condițiile noastre foarte, foarte existențiale în care trăim astăzi. De asemenea, aceste aspecte tehnologice trebuie luate extrem de în serios.

Ș.Ț.: Acestea trebuie să se reflecte și în proiectele lor de diplomă.

R.DS.: În proiectele lor de diplomă, da. Nu are nicio legătură cu lucrurile tehnice - are legătură cu o condiție foarte de bază în care ne aflăm, în care planificăm lucrurile, în acel lucru pe care trebuie să-l facem foarte bine.

Ș.Ț.: Credeți că studenții ar trebui să se concentreze pe acest lucru în prezentările lor și să sublinieze care este atitudinea lor față de aspectele ecologice, aspectele de mediu și să demonstreze că proiectul lor răspunde acestor idei?

R.DS.: Tot în țara dumneavoastră vedem de exemplu condițiile în care este planificată

planned at this moment. We have also the same discussions in our city so can we still do this sort of planning, urban planning or landscape planning, as we did it also in the past, no, we can't do it. So, it has to do with very fundamental questions.

Ș.Ț.: Excellent. I remember that I was commenting once in the past, we have in our curricula a discipline which is called Ecological Architecture and that was against the idea of having a discipline. OK, you need some discussion about that because I think all the disciplines should adopt and talk only about ecological architecture. We do not have Architecture and Ecological Architecture. All architecture needs to be ecological in this regard, in this respect, we should question every project about these aspects, including, of course, the diploma project. Thank you very much for pointing this. Now, a question about yourself. What was your diploma project when you graduated? What was the subject?

R.DS.: I was making a high school, it was in '76 - a very classical program. Already at that moment we were extending this aspect, and we were reacting against the question: is it a classical program? No, it is not a classical program. You have to look at it in urban conditions or in landscape conditions. I had the highest degree and that was good. It was located near Mechelen, 10 kilometres from the centre of the city. And I was reacting against it. Why should we make it in the open

situația apei în acest moment. Avem aceleași discuții și în orașul nostru, așa că dacă mai putem face acest tip de planificare, urbanistică sau de amenajarea a peisajului, așa cum am făcut-o și în trecut, nu, nu o putem face. Deci, are de-a face cu întrebări foarte fundamentale.

Ș.Ț.: Excelent. Îmi amintesc că în trecut comentam că avem în programa noastră o disciplină care se numește Arhitectură Ecologică și că era împotriva ideii de a avea o asemenea disciplină. OK, ai nevoie de niște discuții despre asta deoarece cred că toate disciplinele ar trebui să adopte și să vorbească doar despre arhitectura ecologică. Nu avem Arhitectură și Arhitectură Ecologică. Toată arhitectura trebuie să fie ecologică în acest sens, astfel ar trebui să chestionăm fiecare proiect prin aceste aspecte, inclusiv, desigur, proiectul de diplomă. Vă mulțumesc foarte mult că ați indicat acest lucru. Acum, o întrebare despre tine. Care a fost proiectul tău de diplomă când ai absolvit? Care a fost subiectul?

R.DS.: Propuneam un liceu, era în '76 – era un program foarte clasic. În acel moment deja extindeam acest aspect și reacționam la întrebarea: este un program clasic? Nu, nu este un program clasic. Trebuie să-l privești în condiții urbane sau în condiții de peisaj. Am avut cea mai mare notă și asta a fost bine. Proiectul era situat lângă Mechelen, la 10 kilometri de centrul orașului. Și am acționat împotriva sitului. De ce ar trebui să o facem în peisajul liber?

landscape? Why? Why? Why not in the, let us say, in the condition of the urban I don't know what. And that was my reaction to it. We have a completely different system as you all already notice and well know that the student is completely free to choose his site, but the site needs to be accepted. So, he has to present several sites and the jury before coming in front of the final jury and before developing the project for the last semester he has to be accepted as a program and as a site but he's totally free to propose whatever he wants. We haven't yet gotten projects on Mars or on the Moon or something like this. But probably in the future it will try. But then we will need to discuss eventually if we have enough information about what the condition is there.

Ș.Ț.: In case you act as a mentor, for example for a student, what kind of project would you like to advise? What kind of project would you like to instruct the student to work on and to collaborate with him to develop it as a mentor?

R.DS.: For me, the most important and most difficult project should be to design something in the landscape context, not in the urban condition because that works already. So how can you visualize the value of the important forces of the invisible things in the landscape?

Ș.Ț.: When you say landscape, you think of nature as something which is outside the localities or city. Because we have a debate here in our school and we discouraged to build on the green fields. In order not to consume

De ce? De ce? De ce nu în, să spunem, în condiția urbană pe care nu o știu. Și asta a fost reacția mea la asta. Avem un sistem complet diferit, așa cum observați deja cu toții și știți bine că studentul este complet liber să-și aleagă situl, dar situl trebuie să fie acceptat. Deci, el trebuie să prezinte mai multe situri și juriul, înainte ca studentul să vină în fața juriului final și înainte de a dezvolta proiectul pentru ultimul semestru, trebuie să fie acceptat ca program și ca sit, dar este complet liber să propună orice dorește. Încă nu am primit proiecte pe Marte sau pe Lună sau ceva de genul acesta. Dar probabil că în viitor va încerca. Dar apoi va trebui să discutăm în cele din urmă dacă avem suficiente informații despre ce condiții sunt acolo.

Ș.Ț.: În cazul în care acționați ca mentor, de exemplu pentru un student, ce fel de proiect ai dori să îndrumi? La ce fel de proiect ai dori să îndrumi studentul să lucreze și să colaborezi cu el pentru a-l dezvolta ca mentor?

R.DS.: Pentru mine, cel mai important și mai dificil proiect ar trebui să fie proiectarea în context peisager, nu în context urban, pentru că acesta funcționează deja. Deci, cum poți vizualiza valoarea forțelor importante ale lucrurilor invizibile din peisaj?

Ș.Ț.: Când spui peisaj, te gândești la natură ca la ceva care se află în afara localităților sau orașului. Pentru că avem o dezbatere aici în școala noastră și am descurajat

land, not to alter nature and we discourage the projects where somebody is finding a genuinely nice natural landscape and said I would like to put my hotel here or something like this. Talking with the landscape is a completely different level of discussion.

R.DS.: Absolutely. But because the difficulty is not in the program or in the no size, it's in something else.

Ș.Ț.: Yeah, that's a good advice. No, don't make it large. We used to have some limitations. We said we do not accept a project which is less than, I don't know how many thousands of square metres. Now we have erased these limitations. We may accept all kinds of projects, even small or large, but you must adapt your level of detailing and provide the proper attitude in each case. This is our philosophy in the last years we are practicing. May we talk eventually on how an ideal diploma project would look in your eyes? How do you think, should it provide in principle an ideal diploma project? Not exactly as drawings and architecture, but content and presentation. Sometimes we talk about ideals. Well, perfection. Almost perfection. Or something incredibly good. Let's say something very good. Something very, very round, very balanced, acceptable from all points of view; content and presentation; oral presentation, visual presentation.

R.DS.: The visual presentation, that is extremely important also for the way they present their 58

contruirea pe terenuri virane exterioare. Pentru a nu consuma pământul, pentru a nu altera natura, descurajăm proiectele în care cineva găsește un peisaj natural cu adevărat frumos și spune că aș vrea să-mi pun hotelul aici sau ceva de genul acesta. A vorbi cu peisajul este cu totul alt nivel de discuție.

R.DS.: Absolut. Dar pentru că dificultatea nu este în program sau în dimensiune, ci este în altceva.

Ș.Ț.: Da, este un sfat bun. Nu, nu-l face mare. Obişnuiam să avem niște limitări. Am spus că nu acceptăm un proiect care este mai mic de, nu ştiu câte mii de metri pătrați. Acum am şters aceste limitări. Putem accepta tot felul de proiecte, chiar mici sau mari, dar trebuie să îți adaptezi nivelul de detaliere și să oferi atitudinea potrivită în fiecare caz. Aceasta este filosofia pe care noi o practicăm în ultimii ani. Putem vorbi în cele din urmă despre cum ar arăta în ochii tăi un proiect de diplomă ideal? Ce principiu crezi că ar trebui să ofere un proiect de diplomă ideal? Nu exact ca desene și arhitectură, ci conținut și prezentare. Uneori vorbim despre idealuri. Ei bine, perfecțiunea. Aproape perfecțiunea. Sau ceva incredibil de bun. Să spunem ceva foarte bun. Ceva foarte, foarte complet, foarte echilibrat, acceptabil din toate punctele de vedere; conținut și prezentare; prezentare orală, prezentare vizuală.

R.DS.: Prezentarea vizuală este extrem de importantă pentru modul în care studenții își prezintă ideile în fața juriului și publicului și

ideas to the jury and to the public and the way they make their ideas very clear to us. I remember that a few years ago there was a student making these very detailed drawings with historical conditions and that was fascinating. That was in urban condition and the way I think she was presenting these things, she was detailing the whole thing and that was fascinating, we believed in this sort of approach. You have it once or two times in a year, you have this sort of project that you say and the very first view you have of these drawings, you know, that's the basic impression that you have about it.

Ș.Ț.: So you appreciate the depth of development, the details. Closer approach, more thinking about contextualization of some spaces, ambiences and so on. So detailing. You recommend detailing.

Great. You sketch on Moleskine books. Fortunately, Moleskine is still producing that type. I have different books. I don't know how much, 1 or 1/2 meter of books for sketching and nothing and so on. But sometimes I'm choosing different types of agendas or books. But you just stopped on that. Can you tell us why you stopped on that type of size of book? And then let me ask you, OK, this is about the books. What about your pencils? What do you use for sketching?

R.DS.: I use always this, what we call "potlood" (pencil in Dutch language) - the pencils. Because you can just change the whole thing, you know. I like the texture of the carbon, that

pentru modul în care ne lasă ideile foarte clare. Îmi amintesc că în urmă cu câțiva ani era un student care făcea aceste desene foarte detaliate cu caracteristici istorice, iar asta a fost fascinant. Era în context urban, iar modul în care prezenta aceste lucruri, modul în care detalia totul, asta era fascinant, noi credem în acest tip de abordare. Îl ai o dată sau de două ori pe an, ai acest tip de proiect pe care îl simți, încă de la prima privire pe care o arunci asupra acestor desene, tu știi, iar asta este impresia de bază pe care o ai despre proiect.

Ș.Ț.: Deci apreciați profunzimea dezvoltării, detaliile. Abordarea mai atentă, gândirea mai legată mai mult de contextualizarea unor spații, ambianțe și așa mai departe. Deci detaliat. Recomandați detalierea.

Perfect. Schițezi pe caiete Moleskine. Din fericire, Moleskine încă produce acest tip. Am caiete diferite. Nu știu cât, 1 sau 1/2 metru de caiete pentru schițe și multe altele. Dar chiar și așa, uneori aleg diferite tipuri de agende sau cărți. Dar tu te-ai oprit la acesta. Ne poți spune de ce te-ai oprit pe acea dimensiune de caiet? Și apoi permite-mi să te întreb, OK, este vorba despre caiete. Dar creioanele tale? Ce folosești pentru schițe?

R.DS.: Întotdeauna folosesc asta, ceea ce noi numim „potlood” (creion în limba olandeză) - creioanele. Pentru că poți schimba totul, știi. Îmi place textura carbonului, asta este preferința mea.

is my preference.

Ș.T.: And why are these kinds of books this size? They're very small actually.

R.DS.: You can put it in your pocket. You have also, for instance, just a moment (grabs a small pocket-sized book) maybe you know this sort of thing, that's in the German books of Philipp Reclam.

Ș.T.: It's so small and so that gives me the past idea with the Moleskine books. So you can just put it here, you know, and you can make a sketch and you can when you're sitting on the train, you know, and you can just, yeah.

R.DS.: I remember there was a very famous French collection which was called "Livre de poche."

Ș.T.: Which means you can fit it in your pocket. All right, so for the end of these articles we are coming to some general things and advice, because the thing I appreciated most in interfering with your contributions to our school, is the advice you can give to us. What kind of ideas can you offer to the mentors, to our colleagues which are actually mentoring students for their diploma projects? How should they act? How should they approach students? How should they encourage them when they are not performing? Any kind which they may use for a better performance of their pupils?

Ș.T.: Și de ce au aceste caiete dimensiunea asta? Sunt foarte mici de fapt.

R.DS.: Îl poți pune în buzunar. Mai ai, de exemplu, doar un moment (îți apuci un caiet mic de buzunar) poate că știi asta, pentru că este în cărțile germane ale lui Philipp Reclam.

Ș.T.: E atât de mic și din cauza aceasta îmi dă ideea din trecut cu cărțile Moleskine. Așa că o poți pune aici, știi, și poți face o schiță și poți chiar și atunci când stai în tren, știi, și doar poți, da.

R.DS.: Îmi amintesc că a existat o colecție franceză foarte faimoasă care se numea "Livre de poche."

Ș.T.: Ceea ce înseamnă că o poți pune în buzunar. În regulă, așa că, pentru sfârșitul acestor articole, ajungem la câteva concluzii și sfaturi generale, deoarece lucrul pe care l-am apreciat cel mai mult de fiecare dată când am interferat cu contribuțiile tale aduse școlii noastre este sfatul pe care ni-l poți oferi. Ce fel de idei le puteți oferi îndrumătorilor, colegilor noștri care de fapt îndrumă studenții în proiectele lor de diplomă? Cum ar trebui aceștia să acționeze? Cum ar trebui să abordeze studenții? Cum ar trebui să-i încurajeze atunci când nu performează? Orice fel de sfat pe care l-ar putea folosi pentru o performanță mai bună a studenților lor?

R.DS.: I think the most important thing is that when you have a discussion between the mentor and the student, and you have to always ask the student and the mentor why? Why are you doing this? That I learned from Norberg-Schulz, you know, so that was always his basic question. Why? And for instance, when you start as a student, it says for me the most important thing is this: why? Why are you choosing it?

Ș.Ț.: Can you also give us, to our colleagues working with you in the jury some advice on how to act in front of the presentations? How to interfere with them?

R.DS.: What I appreciated in the last few years was a sort of development where we were looking at each other and saying: Oh yes, that's good! and so on. So, we have already come to a sort of level of intentional discussion in a way. That is what I really appreciate with this sort of development in the last years.

Ș.Ț.: I am happy to hear this has already happened. But for the future, how can we increase? What should we concentrate on to be better?

R.DS.: I think you have all ways to look at the permanent evaluation of what have we done right, what have we done wrong and so on. For instance, when we have a student who failed, it has also to do with us because you have to look weeks and months before you say OK, no, no, be careful because we failed together.

R.DS.: Cred că cel mai important lucru este ca atunci când ai o discuție între îndrumător și student, rebuie să îi întrebi mereu atât pe student, cât și pe îndrumător de ce? De ce faci asta? Asta am învățat de la Norberg-Schulz, știi, așa că aceasta a fost întotdeauna întrebarea lui de bază. De ce? Și, de exemplu, când începi ca student, pentru mine cel mai important lucru este următorul: de ce? De ce alegi asta?

Ș.Ț.: Ne poți oferi și nouă, colegilor noștri care lucrează cu tine în comisie, câteva sfaturi despre cum să acționăm în fața prezentărilor? Cum să interferăm cu ele?

R.DS.: Ceea ce am apreciat în ultimii ani a fost un fel de dezvoltare în care ne uitam unul la altul și spuneam: Oh da, asta e bine! și așa mai departe. Deci, am ajuns deja la un fel de nivel de intenție discutată într-un fel. Asta apreciez cu adevărat la acest tip de dezvoltare din ultimii ani.

Ș.Ț.: Mă bucur să aud că s-a întâmplat deja. Dar pentru viitor, cum putem crește? Pe ce ar trebui să ne concentrăm pentru a fi mai buni?

R.DS.: Cred că aveți toate căile prin care să priviți evaluarea permanentă a ceea ce am făcut bine, ce am greșit și așa mai departe. De exemplu, când avem un student care a picat, are de-a face și cu noi pentru că trebuie să te uiți cu săptămâni și luni înainte de a spune OK, nu, nu, fii atent pentru că am eșuat împreună. Trebuie să învățăm și asta.

We also must learn that. In the positive sense for instance. So when we have given a 10 or 9 that's already a very high point. What is that to say about the evaluation of this? How is it coming to this sort of success? So, in the positive sense and in the negative sense. So I think that we have always to learn from each other and to discuss with each other.

Ș.Ț.: Sometimes it happens in the jury that when we have a project with several failures or problems which are wrongly developed or not detailed enough, we discuss more on those things than on the good parts of that project. Or eventually also when we have a very good project we all see at once: that's a very good project. We are not talking anymore. We say that's nice. Next! What or how do you comment on this? Because I have some feelings, I think that we may change our attitude a bit.

R.DS.: But then we must come to the question, why? Why are we appreciating it? Why are we saying this is failing? We have also to put the question to ourselves - why?

Ș.Ț.: Because I have my own opinion that we should equally talk about good things and bad things in a project. Because eventually, if it's not a very good project, and even if it's a bad project, the student needs clearly to understand what is good, what he may retain and keep and what is not good, and he may change, or he must change and developed again in order to have a reasonable project. On the other hand,

62

În sens pozitiv de exemplu. Deci, când am dat un 10 sau 9, acesta este deja o notă foarte mare. Ce este de spus despre această evaluare? Cum se ajunge la acest tip de succes? Deci, în sens pozitiv și în sens negativ. Așa că eu cred că trebuie întotdeauna să învățăm unii de la alții și să discutăm unul cu celălalt.

Ș.Ț.: În comisie se întâmplă uneori ca atunci când avem un proiect cu mai multe eșecuri sau probleme care sunt dezvoltate greșit sau nu sunt suficient de detaliate, să discutăm mai mult despre acele lucruri, decât despre părțile bune ale aceluia proiect. Sau, eventual atunci când avem un proiect foarte bun, îl vedem cu toții deodată: acesta este un proiect foarte bun. Nu mai vorbim. Noi spunem că e frumos. Următorul! Ce sau cum comentați asta? Pentru că am niște sentimente, cred că ne putem schimba puțin atitudinea.

R.DS.: Dar atunci trebuie să ajungem la întrebarea, de ce? De ce o apreciem? De ce spunem că asta eșuează? De asemenea, trebuie să ne punem nouă înșine întrebarea - de ce?

Ș.Ț.: Pentru că am propria părere că ar trebui să vorbim în egală măsură despre lucruri bune și rele într-un proiect. Pentru că în cele din urmă, dacă nu este un proiect foarte bun, și chiar dacă este un proiect prost, studentul trebuie să înțeleagă clar ce este bine, ce poate reține și păstra și ce nu este bun și se poate schimba, sau trebuie să se schimbe și să se dezvolte din nou pentru a avea un proiect rezonabil.

when you have a very good project, we are obliged to give feedback and talk about things, not just appreciate it and give some applause. And then because there is a lot of work behind, and I think this must be honored, and we have confirmed he needs confirmation.

R.DS.: We have to explain. We must explain it, in the good sense, in the bad sense.

Pe de altă parte, când ai un proiect foarte bun, noi suntem obligați să oferim un feedback și să vorbim despre lucruri, nu doar să apreciem și să aplaudăm. Și apoi pentru că este multă muncă în spate, cred că acest lucru trebuie onorat, și am confirmat că studentul are nevoie de confirmare.

R.DS.: Trebuie să explicăm. Trebuie să o explicăm, fie în sensul bun, fie în sensul rău.

Education, Education, Education

The Sketchbooks

2010

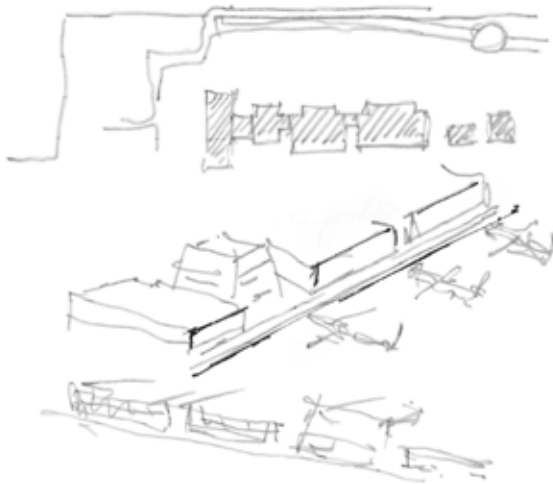
Cultural Centre in Orăștie
Centru Cultural în Orăștie

Adelina Boloj

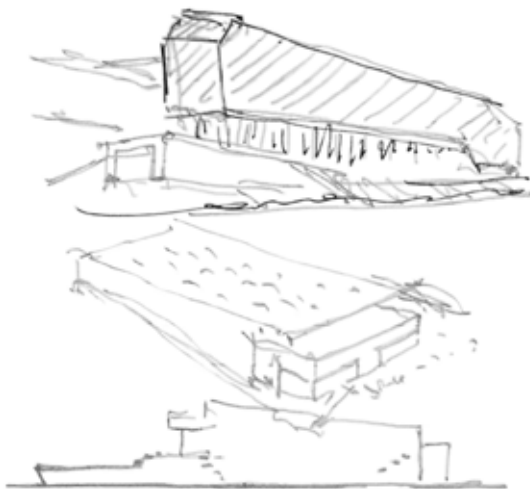
Youth Centre
Centru pentru tineri

Anca Ioana Bota

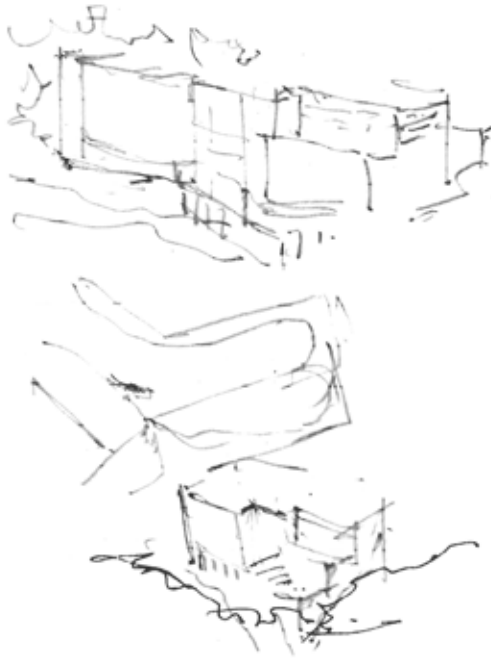
Airport in Oradea
Aeroport în Oradea

Nicoleta Cristina Cardis

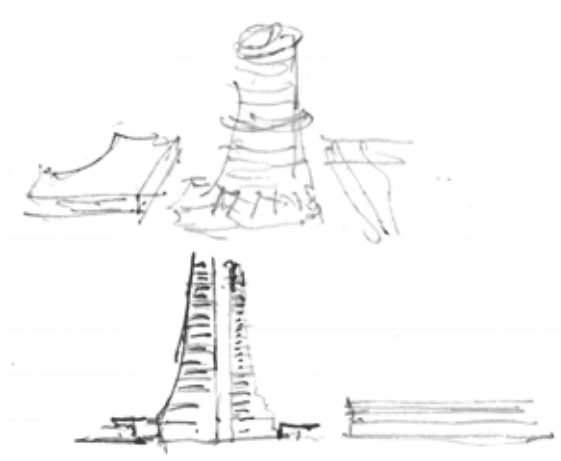
Sports Center in Vatra Dornei
Bază Sportiva în Vatra Dornei

Mircea Moldovan

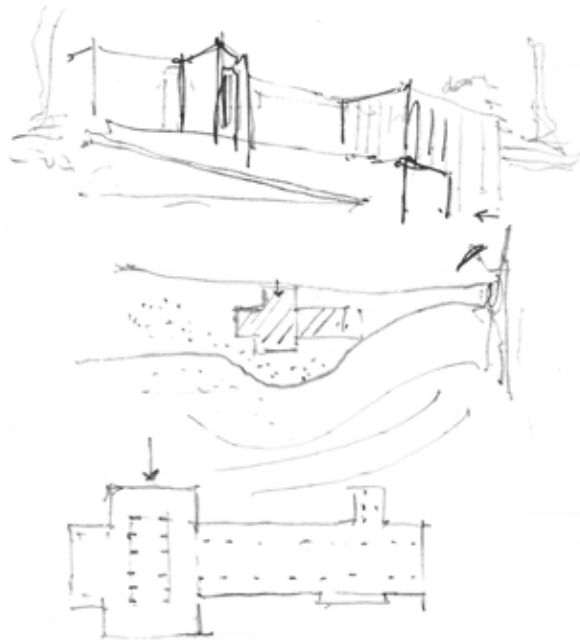
Art Center in Braşov
Centru de artă în Braşov

Molnar Lorant

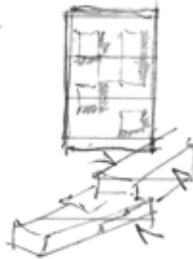
Neighbourhood Revitalization in Sibiu
Revitalizarea unui cartier din Sibiu

Mihai Popa

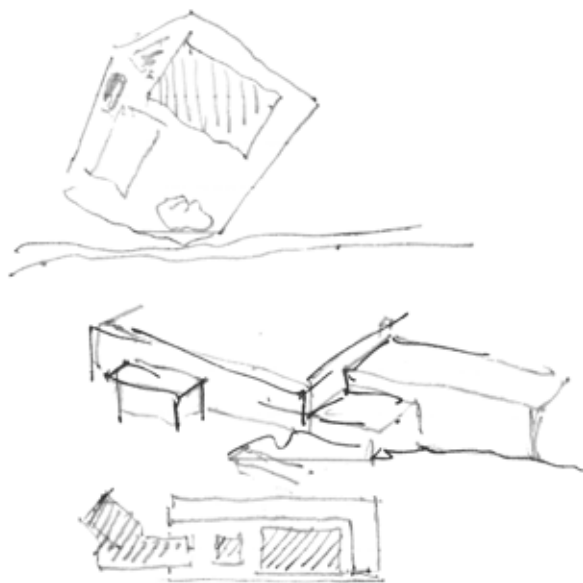
Museum of Ethnography in Cluj-Napoca
Muzeul de Etnografie în Cluj-Napoca

Smaranda Spânu

Hotel in Vlădeasa
Hotel în Vlădeasa

Oana Emilia Turcaș

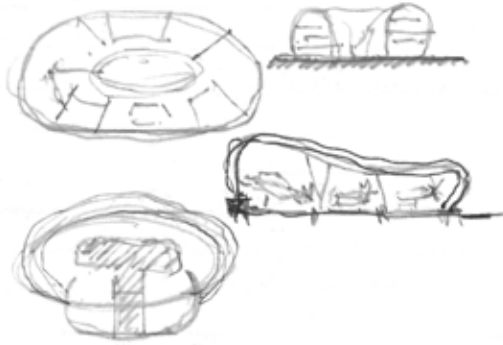
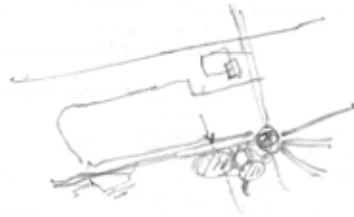
Complex in Satu Mare
Complex in Satu Mare

Manuela Ramona Botiș

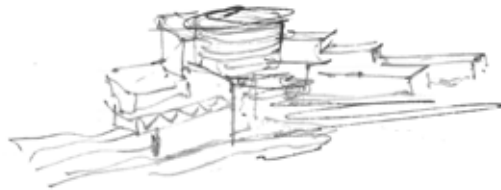
Jewish Community Center in Oradea
Centru comunitar evreiesc în Oradea

Ionuț Julean

Aeroclub Traian Dârjan
Aeroclub Traian Dârjan

Georgiana Stoica

Spa Center in Valea Durlăului
Centru balnear în Valea Durlăului

Emilian Gavrilă

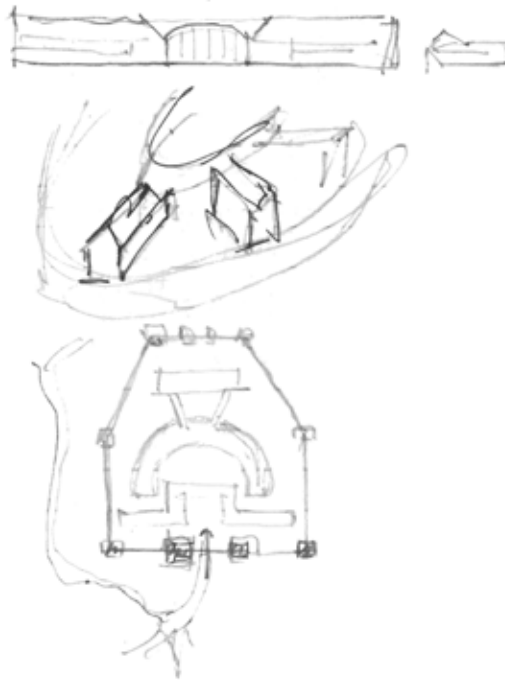
The formalization of urban centrality in Mănăştur, Cluj-Napoca
Formalizarea centralităţii urbane în Mănăştur, Cluj-Napoca

Alexandru Fleşeriu

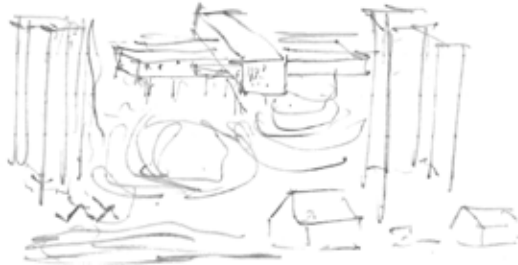
Renovation of a Historical Building and New Wings for 'Aurel Popp' Art School in Satu Mare
Renovarea unei clădiri istorice și aripi noi pentru Școala de Arte 'Aurel Popp' în Satu Mare

Eszter Peter

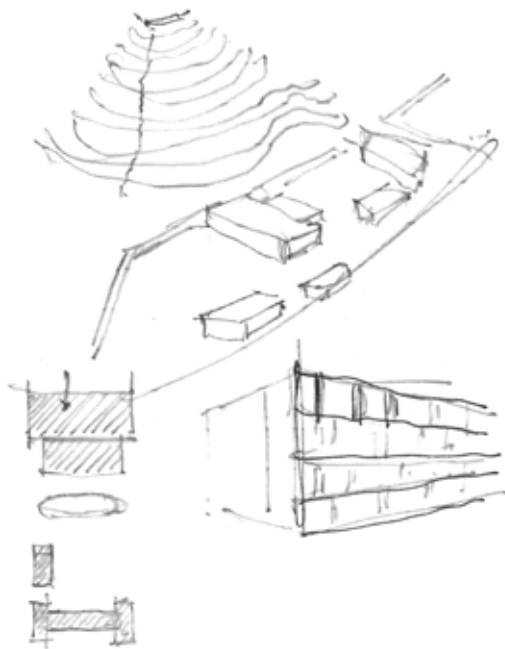
Museum in Câmpina
Muzeu în Câmpina

Andreea Ciucă

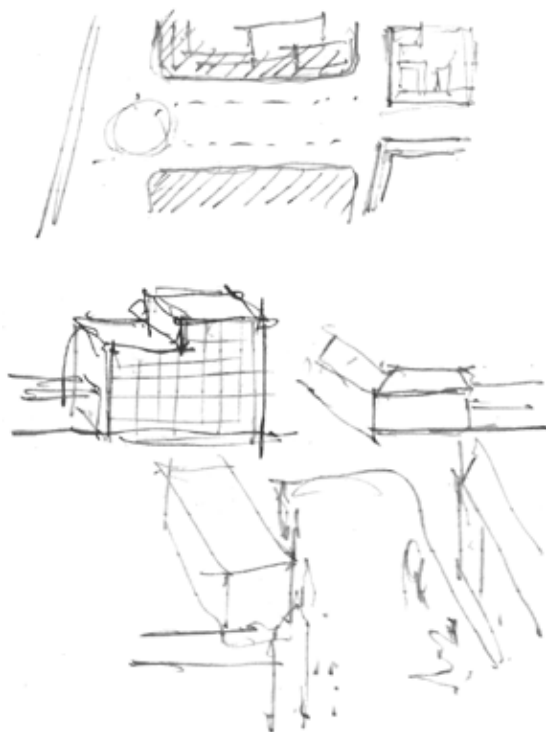
Community Center in Sfântu Gheorghe
Centru comunitar în Sfântu Gheorghe

Zsofia Hlavathy

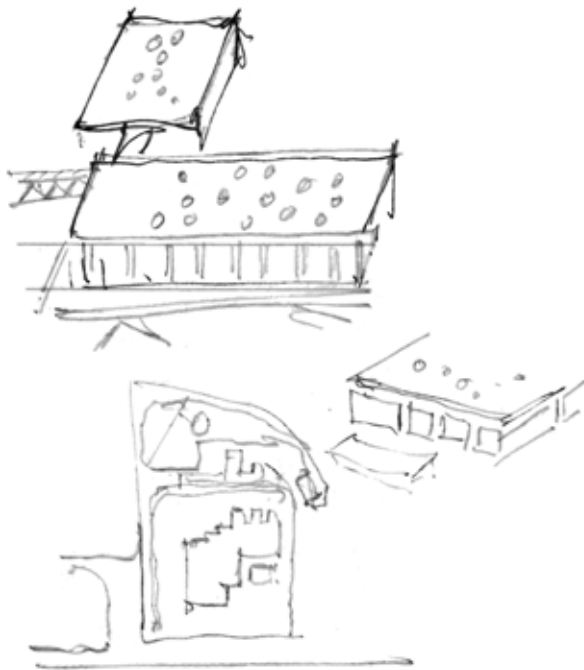
National Sports Center in Deva
Complex sportiv național în Deva

Maria Olimpia Moldovan

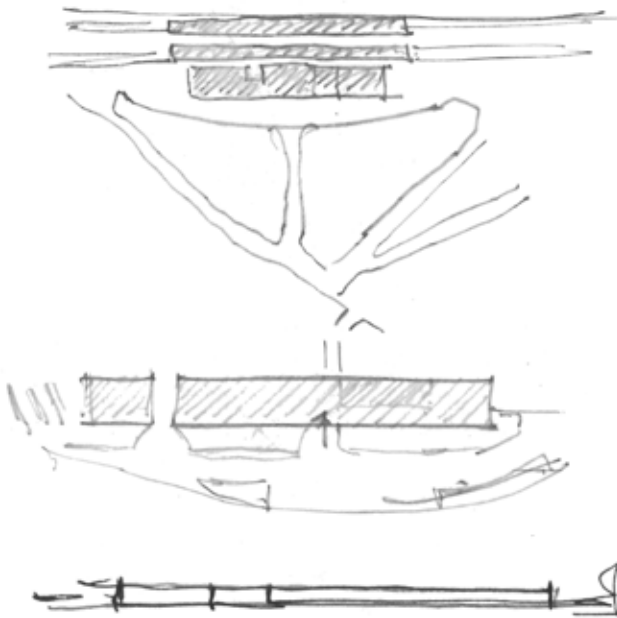
Library in Alba Iulia
Biblioteca în Alba Iulia

Cristina Sin

Spa Center in Ocna Mureș
Centru balnear în Ocna Mureș

Andrei Chiorean

Railway Station in Câmpia Turzii
Gară în Câmpia Turzii

Gabriel Cătălin Colobățiu

Leisure Center in Bistrița
Centru pentru loisir în Bistrița

Adrian Radu Filimon

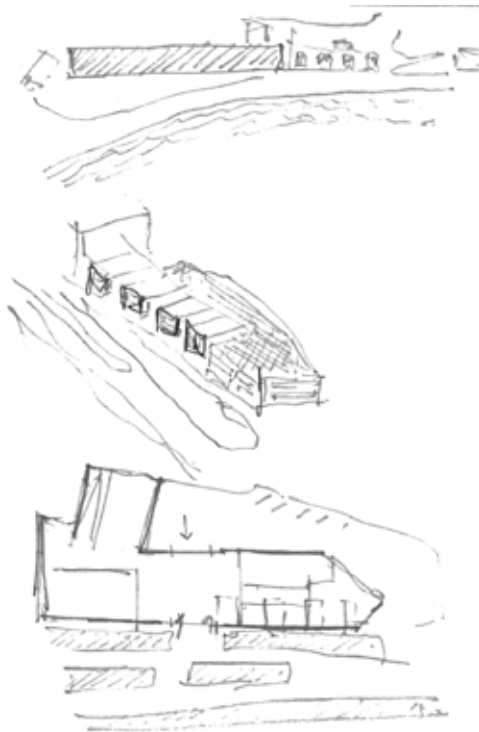
Mineralogy Museum in Baia Sprie
Muzeu de mineralogie în Baia Sprie

Alexandru Mihai Mociran

“Gheorghe Dima” Music Academy in Cluj-Napoca
Academia de Muzică “Gheorghe Dima” în Cluj-Napoca

Vlad Moldovan

Cultural Center in Oradea
Centru cultural în Oradea

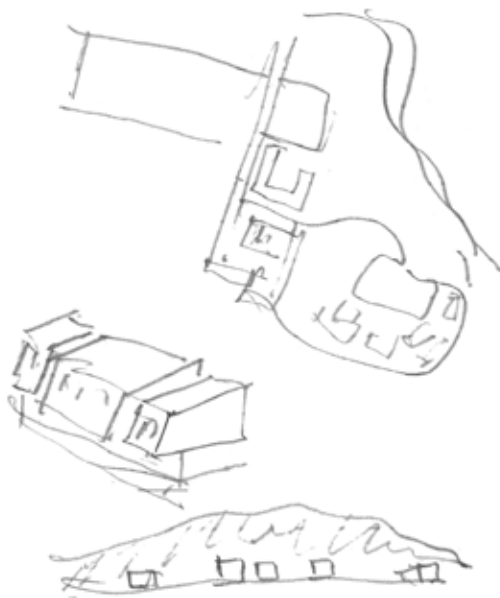
Arnold Platon

2011

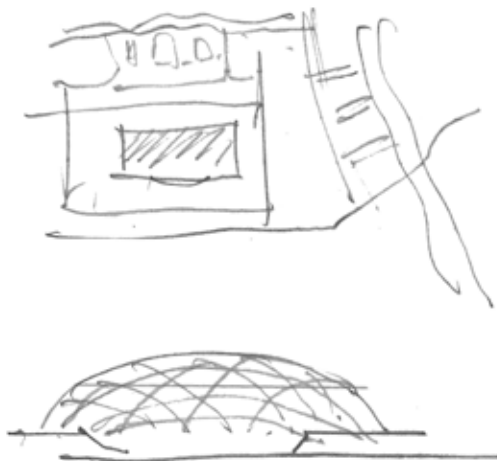
Music Center in Lugoj
Centru muzical în Lugoj

Ana Maria Avram

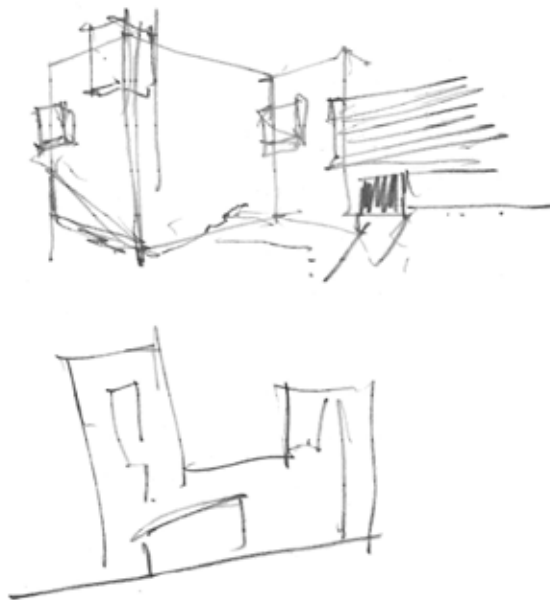
Artistic Complex in Abrud
Centru artistic în Abrud

Andreea Muntean

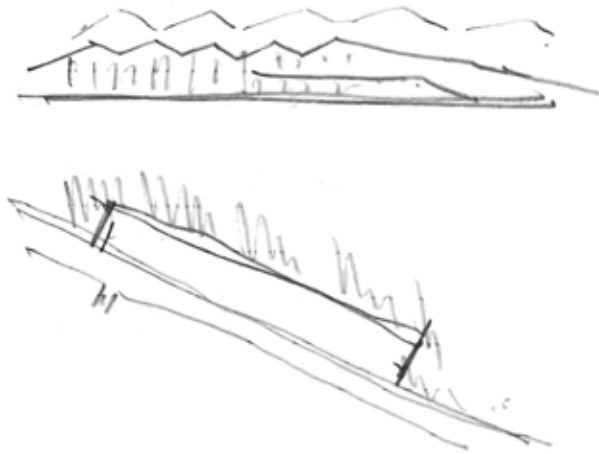
Sports Center in Bistrița
Centru sportiv în Bistrița

Ana Maria Stanca

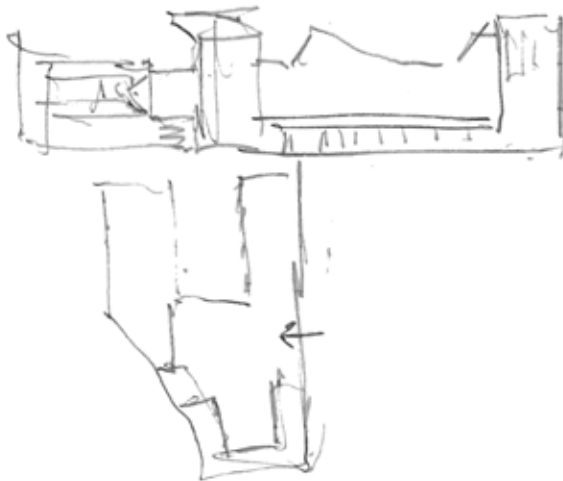
Multifunctional Center in Cluj-Napoca
Centru multifuncțional în Cluj-Napoca

Roxana Oarga

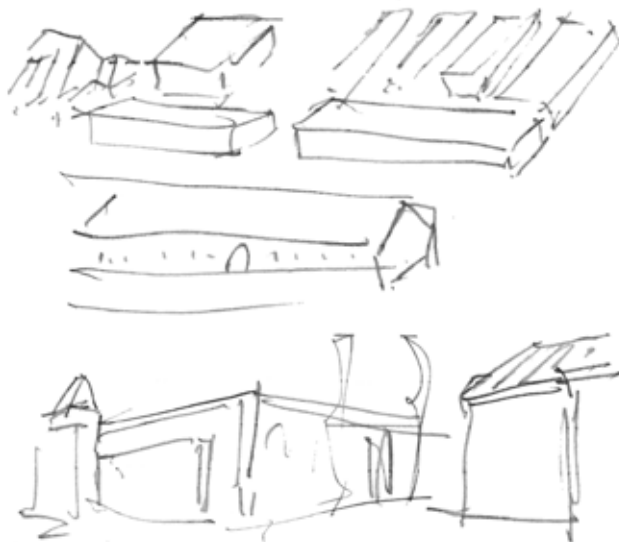
Educational Center in Colibița
Centru educațional în Colibița

Ioana Vancea

Cultural Center in Cluj-Napoca
Centru cultural în Cluj-Napoca

Andrei Koves

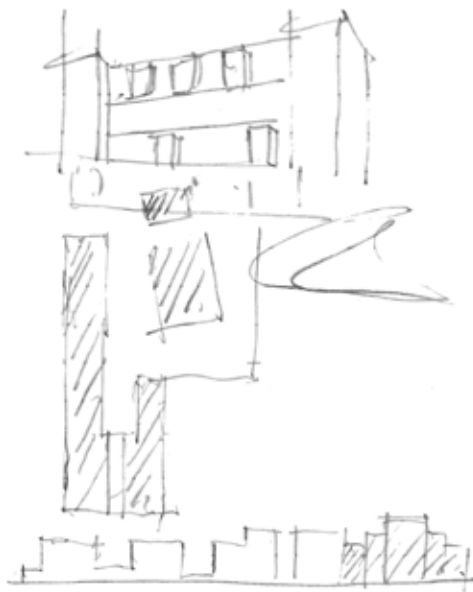
Reactivating Industrial Space in Târgu-Mureş
Reactivând spațiul industrial în Târgu-Mureş

Ana-Maria Marton

Multifunctional Balneary Center
Centru multifuncțional balnear

Zbârcea Raluca

Extension and Rehabilitation of the Independența Cultural Center in Cluj-Napoca
Extinderea și reabilitarea centrului cultural Independența în Cluj-Napoca

Iulia Hurducaș

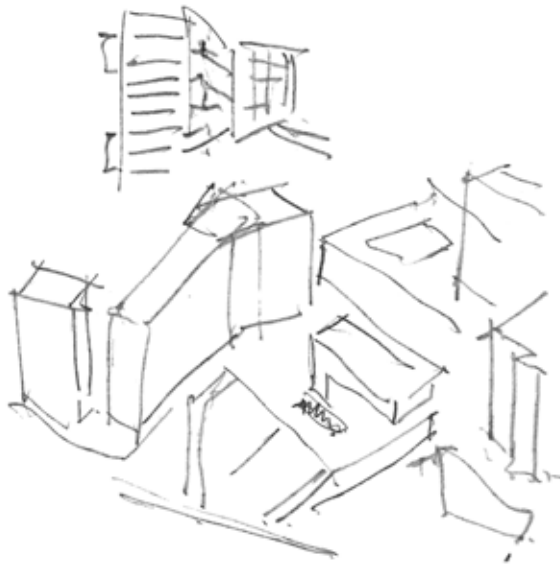
Center for Creative Professions in Cluj-Napoca
Centru pentru profesii creative în Cluj-Napoca

Mihai Racu

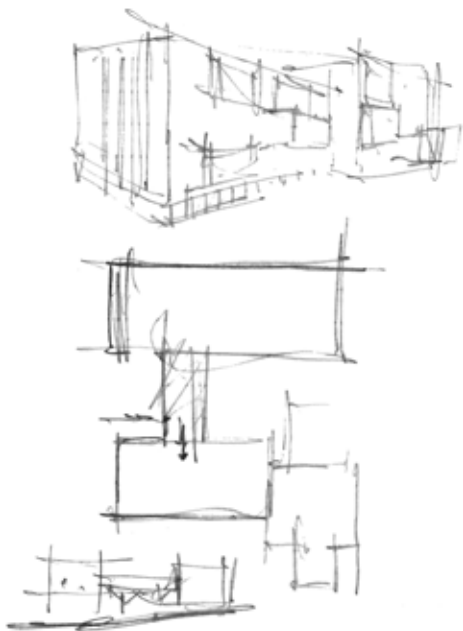
Train Station near the Airport in Cluj-Napoca
Stație feroviară lângă aeroport în Cluj-Napoca

Horațiu Sucală

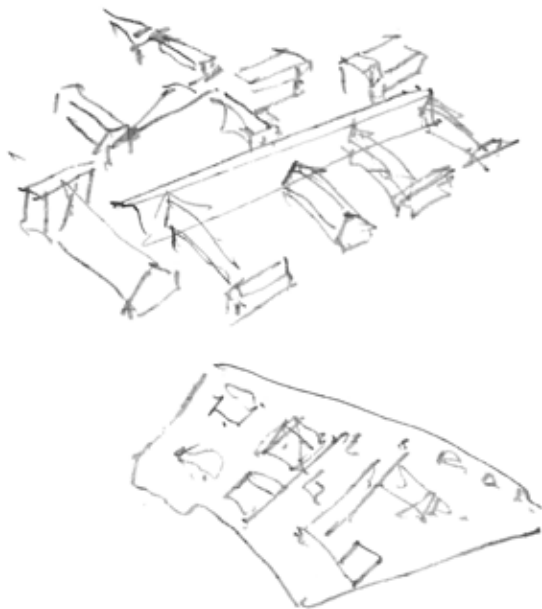
Emergency County Hospital in Târgu-Mureș
Spital Județean de Urgență în Cluj-Napoca

Cristian Hanusz

Music Center in Cluj-Napoca
Centru muzical în Cluj-Napoca

Roxana Mărcean

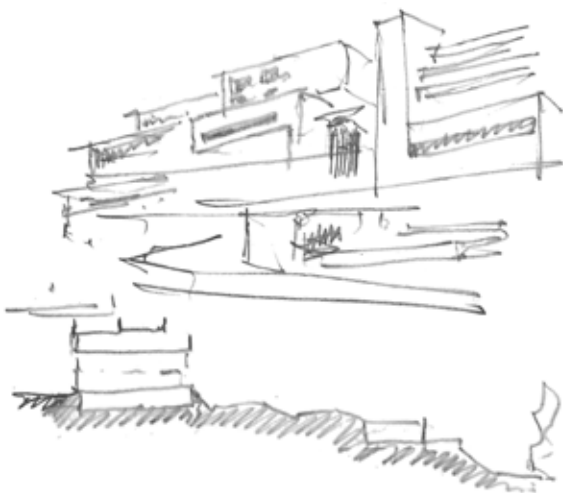
Art Center
Centru de Artă

Orsolya Gal

Center in Jucu
Centru în Jucu

Irina Voda

Hotel in Turda
Hotel în Turda

Elena Petrina

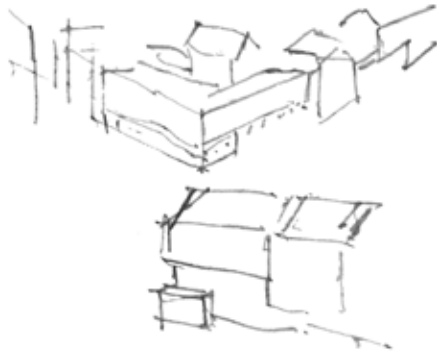
Art Centre in Dej
Centru de artă în Dej

Ioana-Maria Pop

Faculty of Arts in Baia Mare
Facultate de Arte în Baia Mare

Mihai Pricop

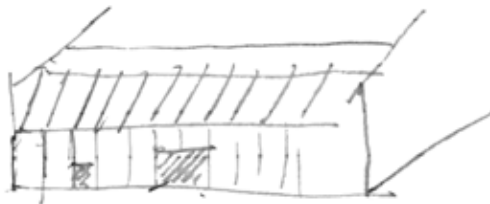
The Extension of Transylvania's Museum in Cluj-Napoca
Extensia muzeului Transilvania în Cluj-Napoca

Andreea Moțu

Mountain Resort in Blazna
Resort montan în Blazna

Anca Iulia Motas

'Arta' Cultural Centre in Cluj-Napoca
Centru cultural "Arta" în Cluj-Napoca

Oana Ortan

Cultural Centre in Hunedoara
Centru cultural în Hunedoara

Mihai Păun

Veterinary Clinic in Hunedoara
Clinică Veterinară în Hunedoara

Oana Cezara Cupet

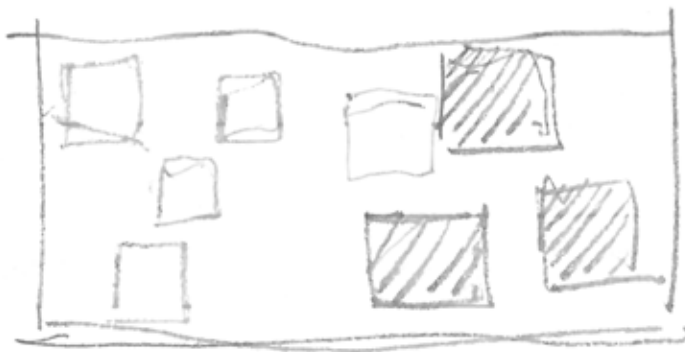
German Cultural Centre in Sibiu
Centru cultural german în Sibiu

Ioan Ciprian Maier

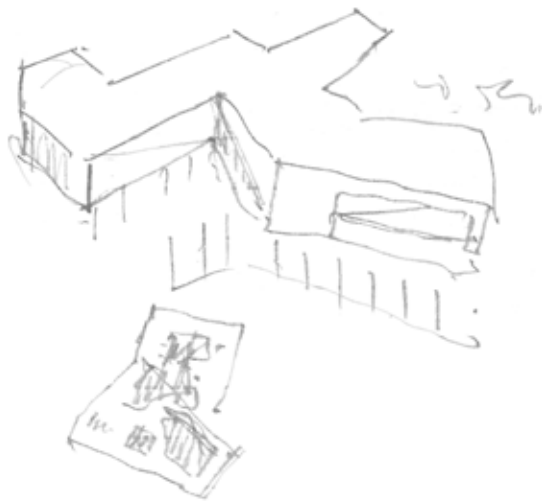
Departamental Library in Deva
Bibliotecă departamentală în Deva

Leya Megyesi

Research Centre in Cluj-Napoca
Centru de cercetare în Cluj-Napoca

Flaviu Mircea

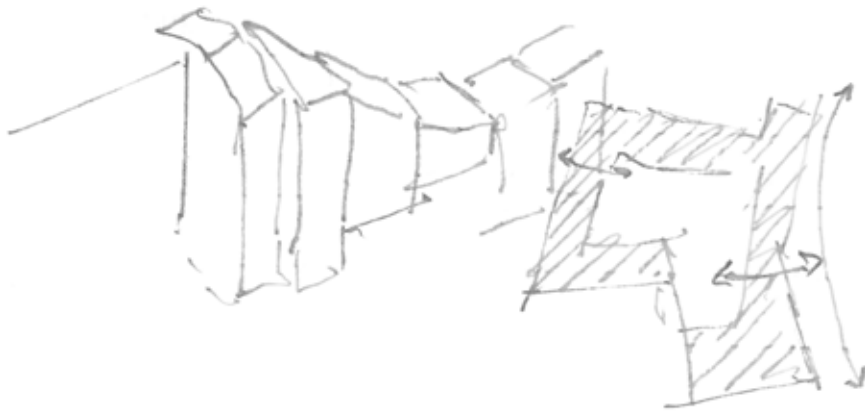
Visual Arts Centre in Arad
Centru de arte vizuale în Arad

Adrian Pop

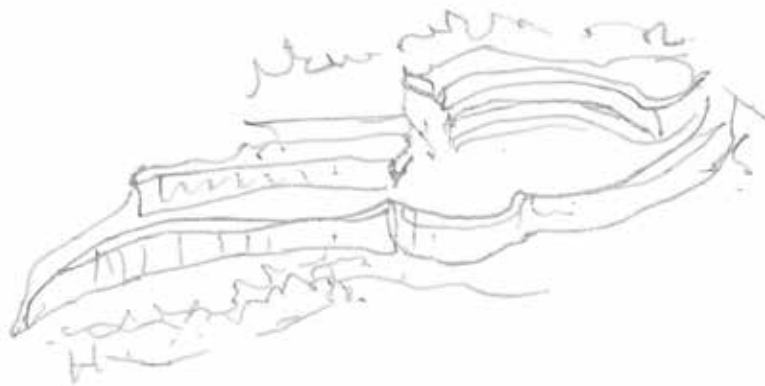
Complex in Cluj-Napoca
Complex în Cluj-Napoca

Anastasia Stratulat

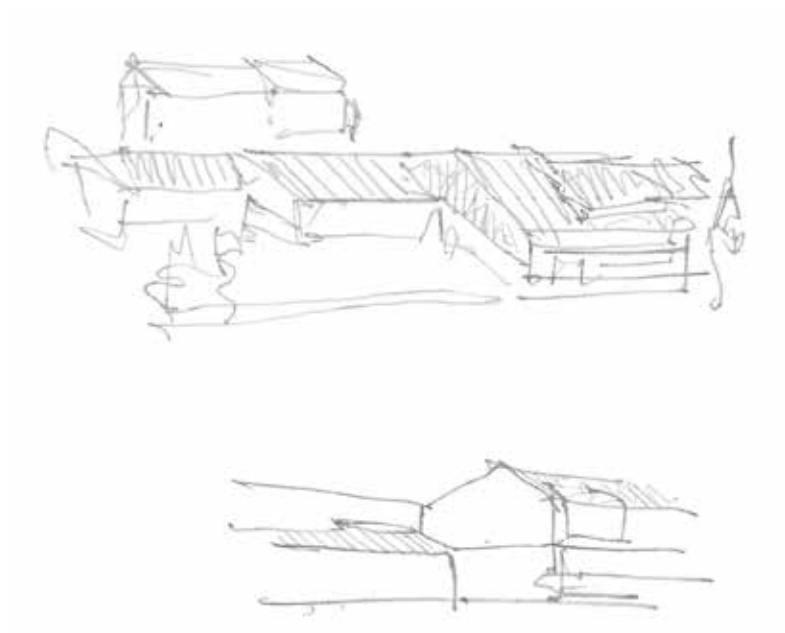
Museum in Zalău
Muzeu în Zalău

Alexandra Bontea

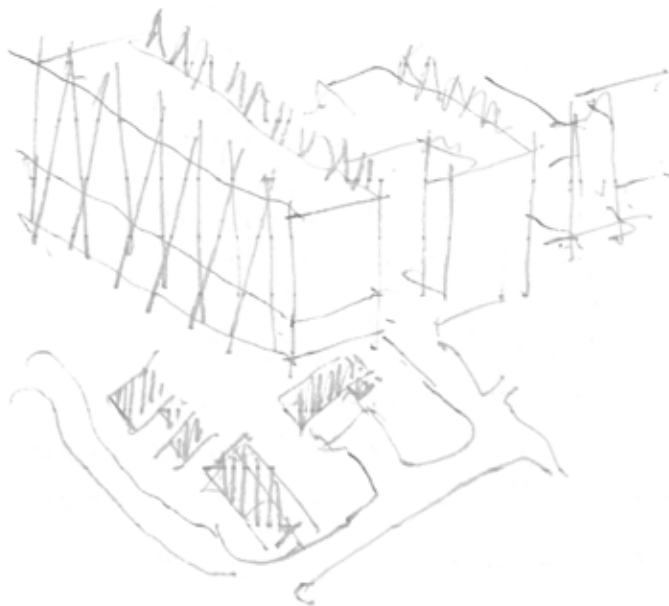
Touristic Complex in Paltinu
Complex turistic în Paltinu

Radu Big

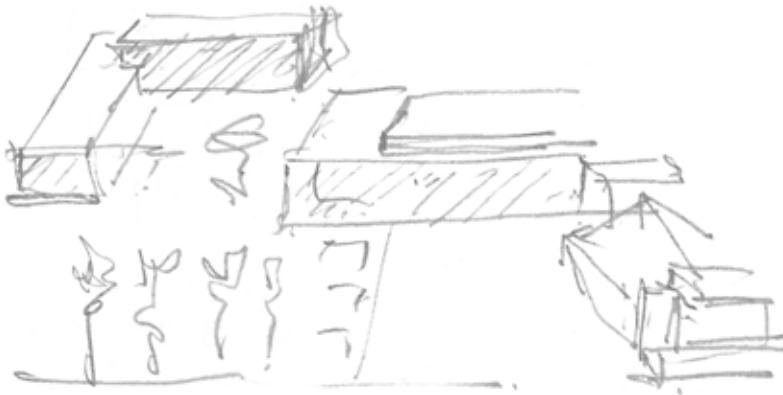
Cultural Centre in the Historical Centre of Bistrița
Centru cultural în centrul istoric al Bistriței

Cristina Furtună

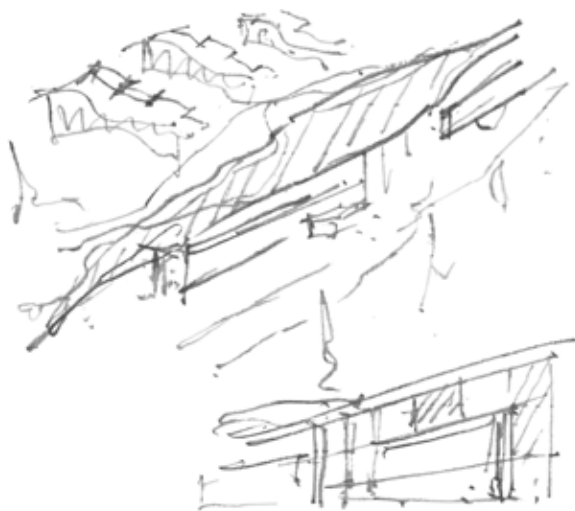
Extension of the Natural Oil Museum in Ploiești
Extinderea Muzeului Natural al Petrolului în Ploiești

Ioan Mateescu

'Radu Stanca' National Theatre in Sibiu
Teatrul Național "Radu Stanca" în Sibiu

Nicolae Lupu

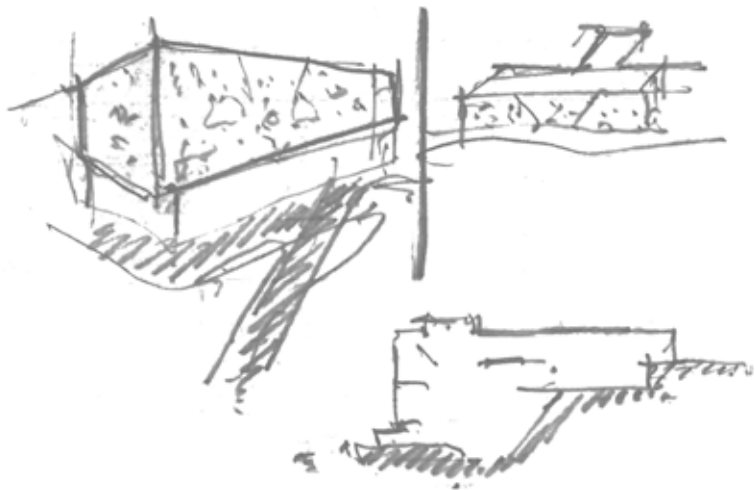
Centre for Children in Cluj-Napoca
Centru pentru copii în Cluj-Napoca

Crina Oniga

Community Center in Baia Mare
Centru comunitar în Baia Mare

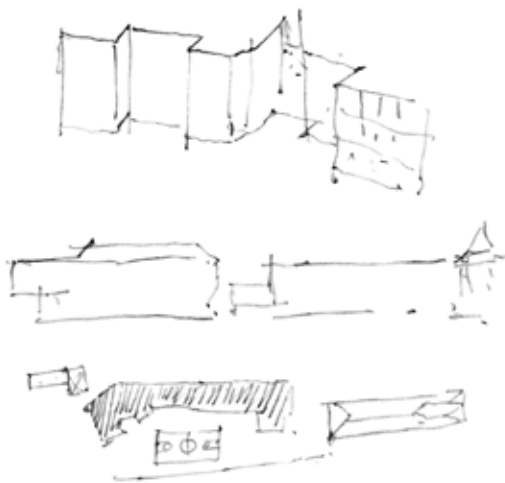
Răzvan Teodorescu

Art Media Center in Cluj-Napoca
Centru de artă și media în Cluj-Napoca

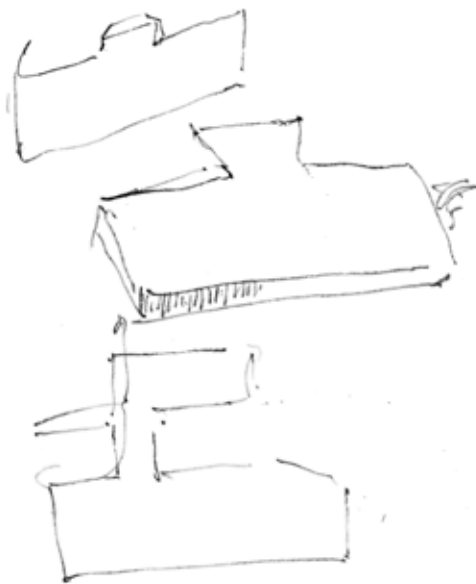
Sergiu Ungureanu

2012

Musical High-School in Bistrița
Liceu de muzică în Bistrița

Narcis Dan Paștean

Cultural Center in Sibiu
Centru cultural în Sibiu

Oana Bilașcu

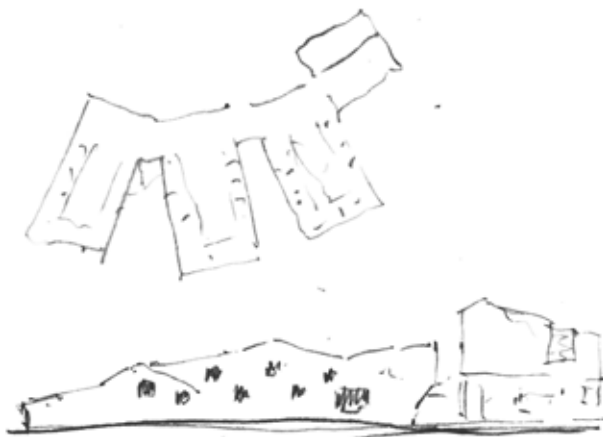
Historical Museum in Târgu-Mureș
Muzeu de istorie în Târgu-Mureș

Crina Anamaria Șuteu

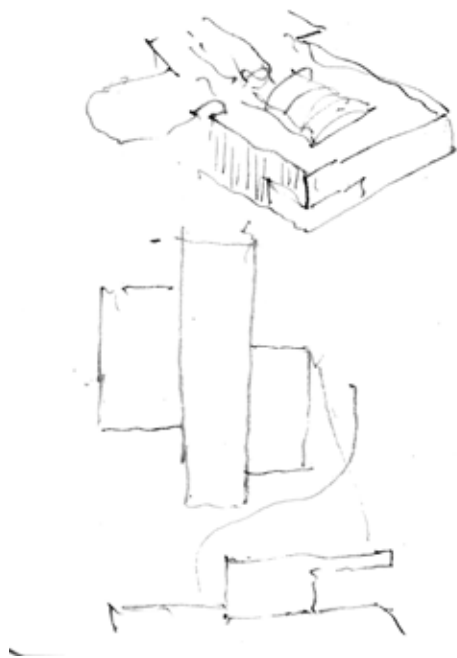
Sports Center in Cluj-Napoca
Complex sportiv în Cluj-Napoca

Alexandra Vereş

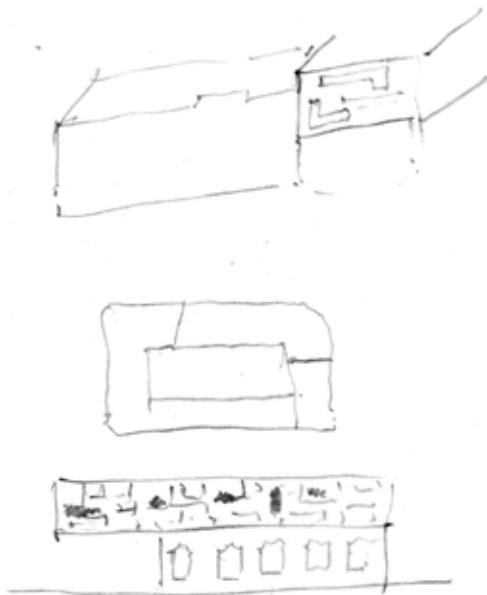
Dementia Center in Satu Mare
Centru pentru tratarea demenței în Satu Mare

Erika Barth

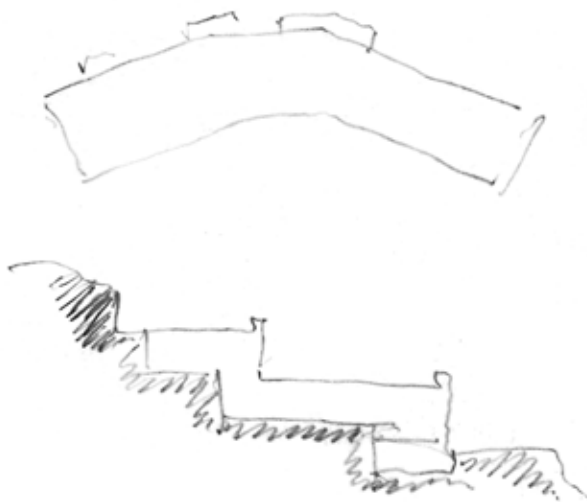
Museum in Oradea
Muzeu în Oradea

Lorand Domahidi

Archaeological Museum in Deva
Muzeu de arheologie în Deva

Cristina Bota

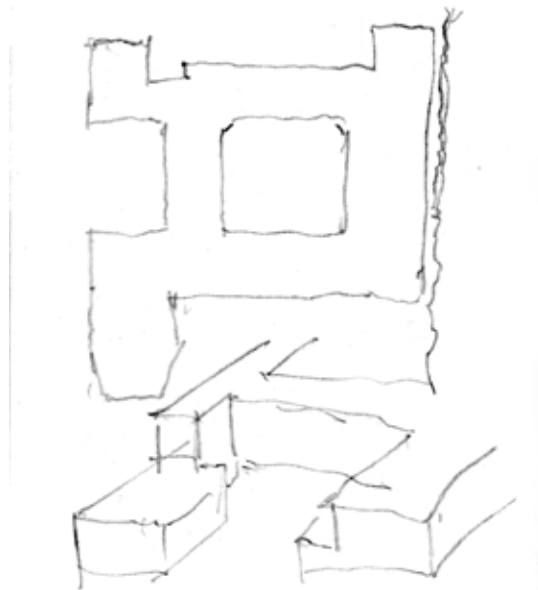
Children Center in Cluj-Napoca
Centru pentru copii în Cluj-Napoca

Daiana Folea

Multifunctional Social Center in Zalău
Centru social multifuncțional în Zalău

Călina Mendea

Music Center in Cluj-Napoca
Centru muzical în Cluj-Napoca

Majo Zsuzsa

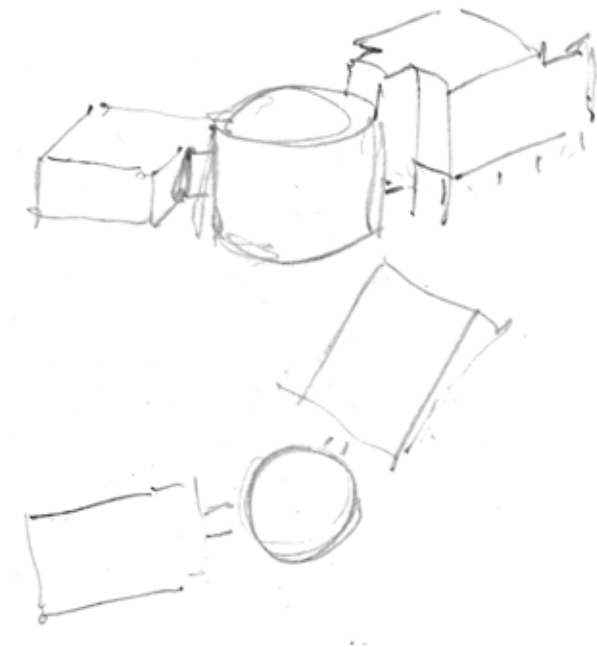
Multifunctional Theater in Alba Iulia
Teatru multifuncțional în Alba Iulia

Romana Pojan

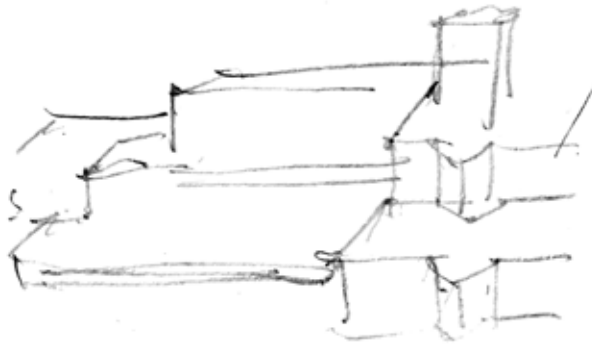
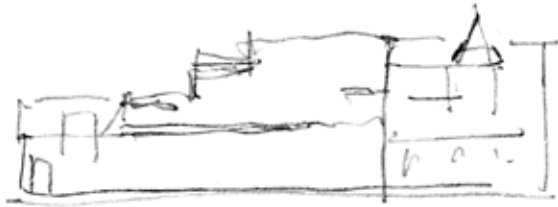
Multifunctional Center and City Hall in Florești
Centru multifuncțional și primărie în Florești

Tudor Cristian Stan

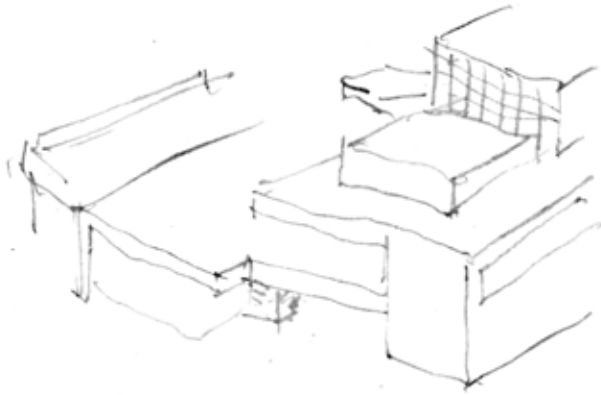
Medical Center in Sfântu Gheorghe
Centru medical în Sfântu Gheorghe

Botond Szilard Vajna

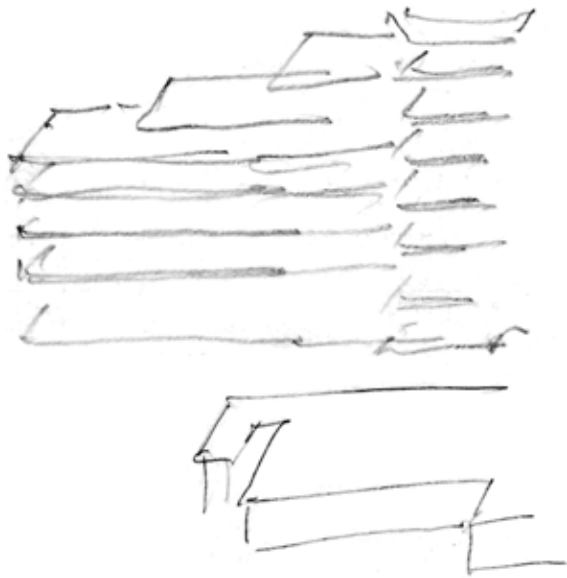
Urban Hotel in Oradea
Hotel urban în Oradea

Cristian Bobiș

Contemporary Theatre in Alba Iulia
Teatru contemporan în Alba Iulia

Sergiu Botas

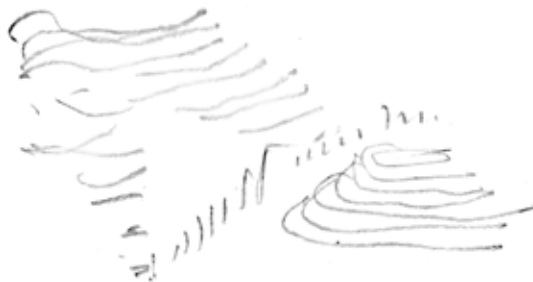
Office Building in Oradea
Clădire de birouri în Oradea

Vasile Gall

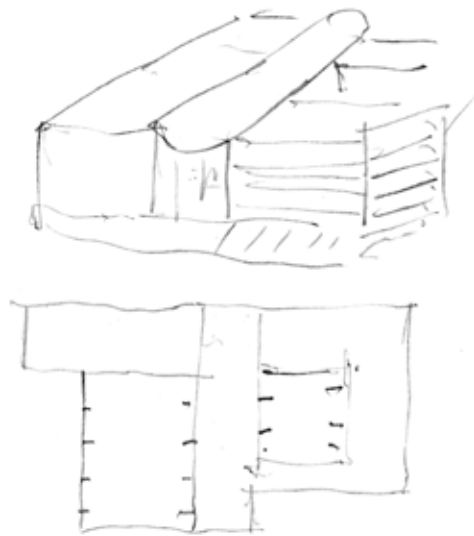
Reconversion of a Castle in Ineu
Reconversia unui castel în Ineu

Daniel Huțu

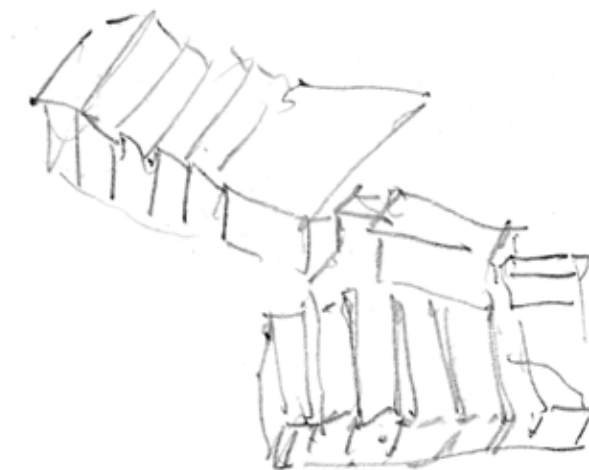
Sports Center in Șuncuiuș
Complex sportiv în Șuncuiuș

Timea Raz

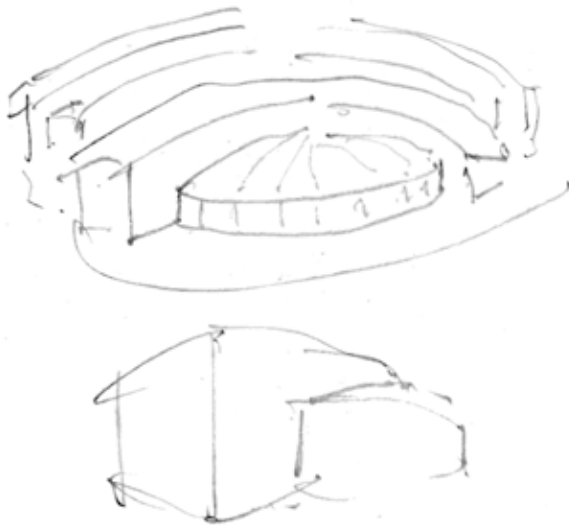
Children Club in Oradea
Palatul copiilor în Oradea

Daniel Tuns

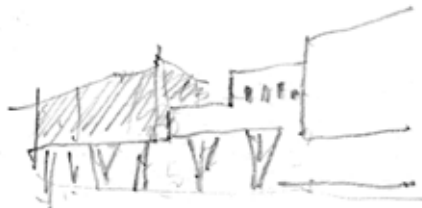
Aquapark in Săcueni
Aquapark în Săcueni

Kalman Szabolcs Garda

Polyvalent Hall in Alba Iulia
Sală polivalentă în Alba Iulia

Cristina Suci

Community Center for Childen and Seniors
Centru comunitar pentru copii și seniori

Andrada Ghineț

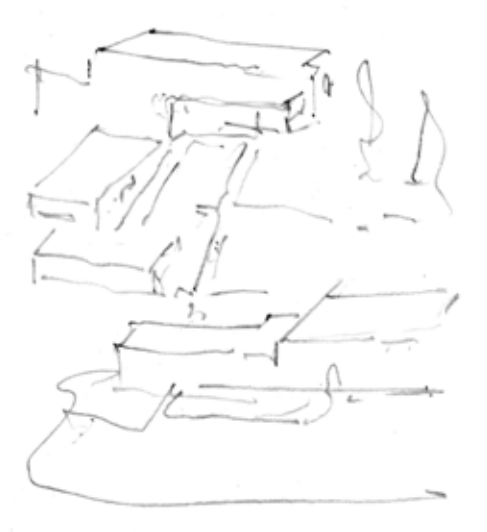
Recreation and Treatment Center for Elderly People
Centru de relaxare și tratament pentru vârstnici

Lulu Oliver Supp

Aquatic Center in Târgu Lăpuș
Centru acvatic în Târgu Lăpuș

Anamaria Cosma

Vineyard Zone in Nusfalău
Zonă viticolă în Nusfalău

Krisztina Csata

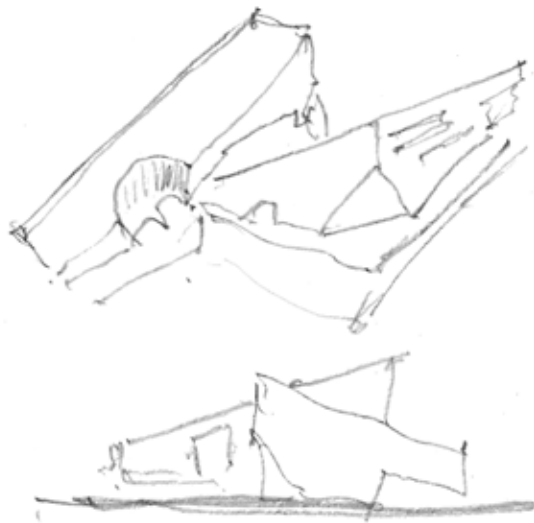
Townhall in Sovata
Primărie în Sovata

Andrea Csortan

Cultural and Scientific Center “Marea Neagră” in Mamaia
Centru cultural și științific “Marea Neagră” în Mamaia

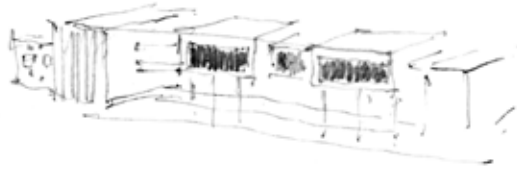
Gabriela Gal

Center of Nomadic Arts in Baia Mare
Centru al artelor nomade în Baia Mare

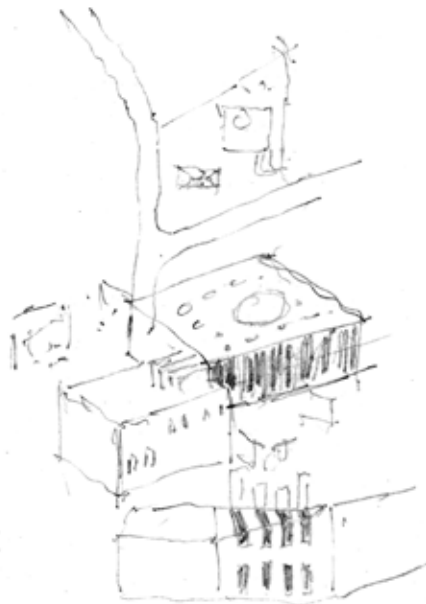
Raluca-Sonia Mușuroia

2014

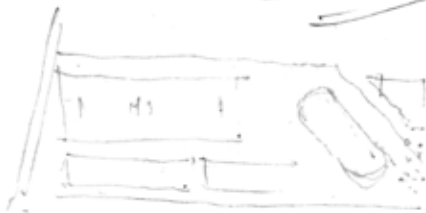
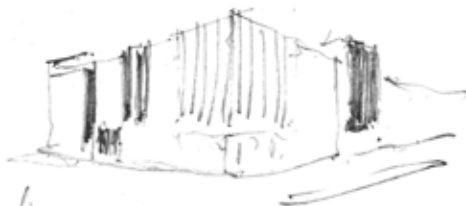
Centre for Visual Arts and Drama in Oradea
Centru pentru arte vizuale și dramaturgie în Oradea

Patricia Dărăban

Library in Făgăraș
Biblioteca în Făgăraș

Oana Man Ciulea

Vocational School in Sibiu
Școală vocațională în Sibiu

Adela Ioana Danilescu

Community Centre in Abrud
Centru comunitar în Abrud

Iulia Clean Popuța

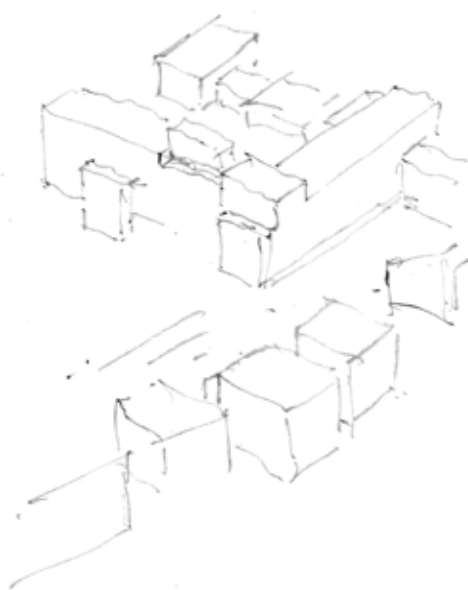
Business School in Cluj-Napoca
Școală de afaceri în Cluj-Napoca

Paula Adina Botezatu

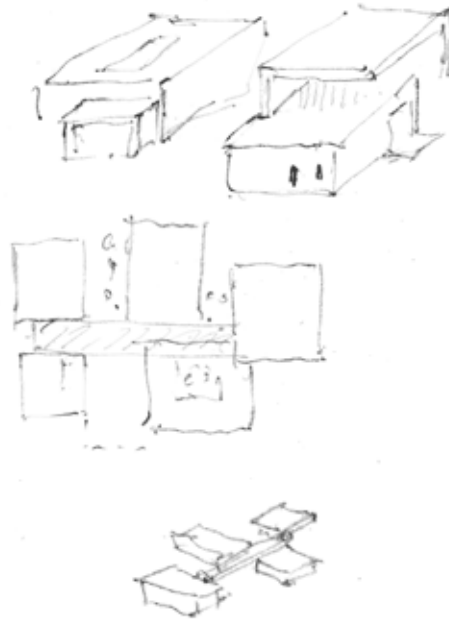
Art Centre in Mediaş
Centru de artă în Mediaş

Valentin Cornel Bădărănză

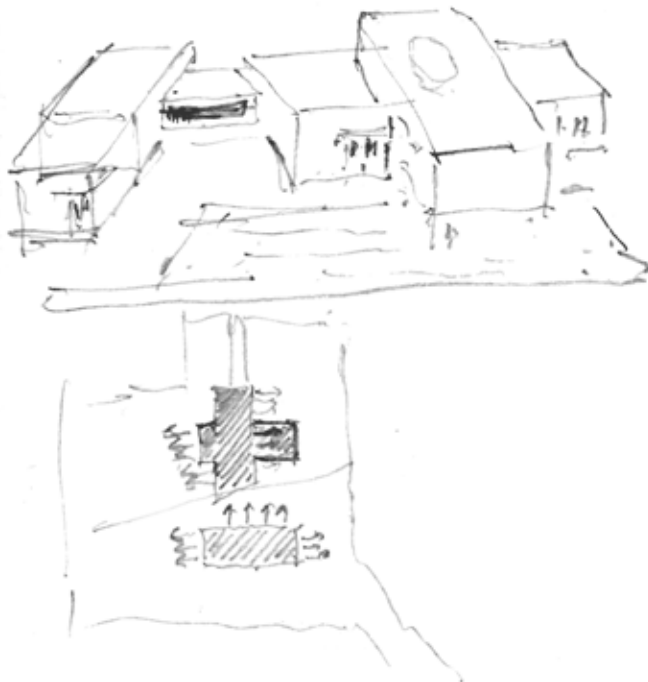
TV Studio in București
Studio de televiziune în București

Andra Laura Bica

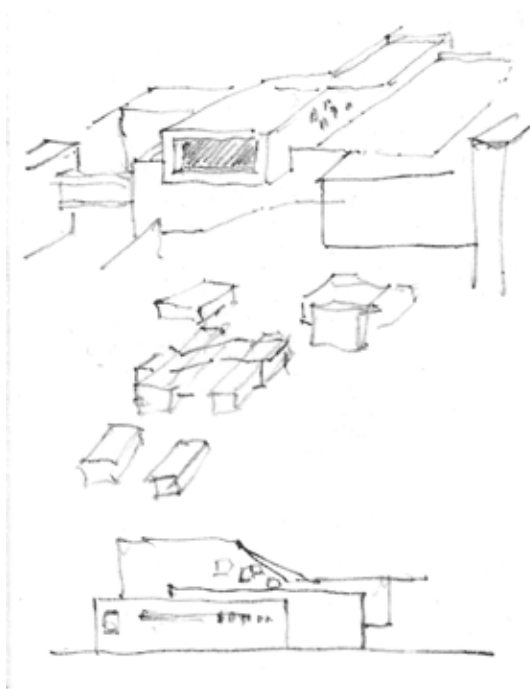
Medical Centre in Satu Mare
Centru medical în Satu Mare

Camelia Valentina Cristea

Library in Zalău
Bibliotecă în Zalău

Doru Hendea

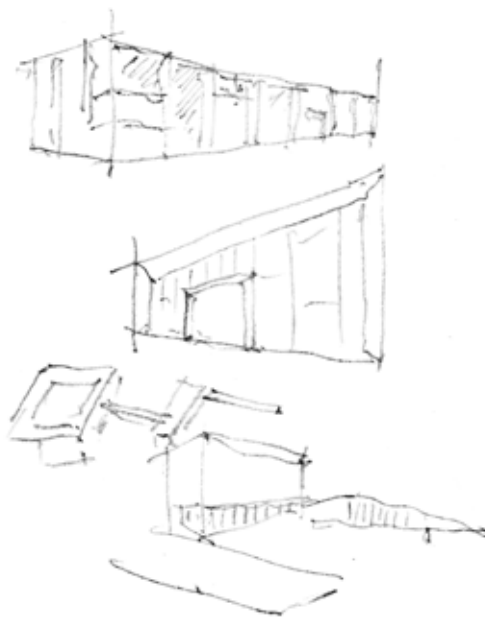
International Museum in Cluj-Napoca
Muzeu Internațional în Cluj-Napoca

Alida Maria Oltean

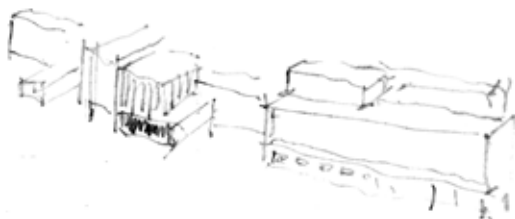
Cultural Centre in Bistrița
Centru cultural în Bistrița

Ilie Dan Bucșa

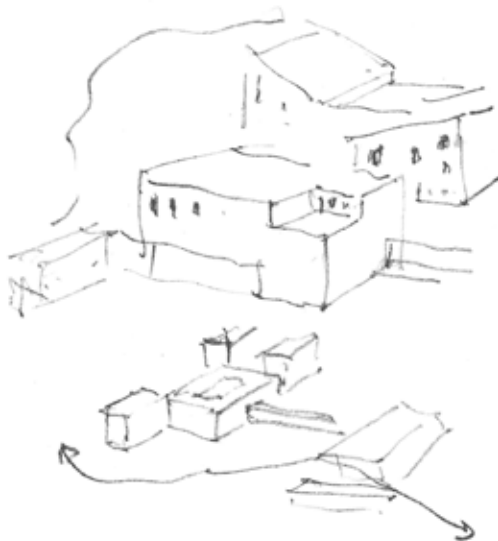
Gifted Educational Centre in Oradea
Centru educațional în Oradea

Giorgiana Raluca Ciceo

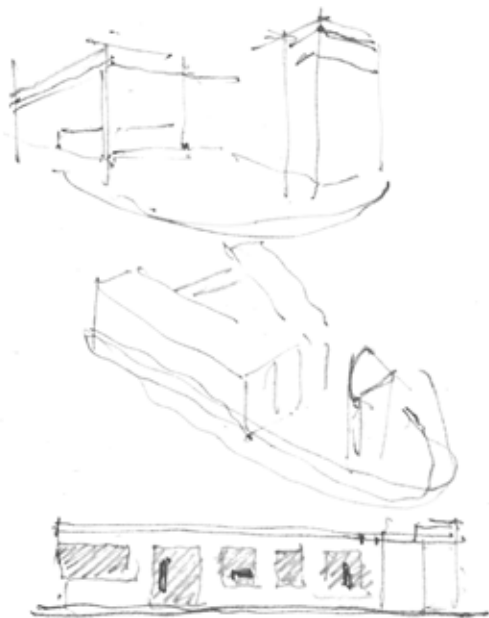
Open Prison in Pitești
Închisoare deschisă în Pitești

Ruxandra Grigoraș

Mental Health Care Centre for Children and Youth in Baia Mare
Centru de sănătate mintală pentru copii și tineri în Baia Mare

Kinga Konycska

Art Museum in Cluj-Napoca
Muzeu de Artă în Cluj-Napoca

Ștefania Manuela Popa Cozma

Therapy Centre for Children with Disabilities in Cluj-Napoca
Centru de terapie pentru copii cu dizabilități în Cluj-Napoca

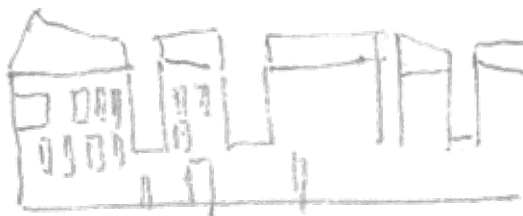
Raluca Maria Rusu

2015

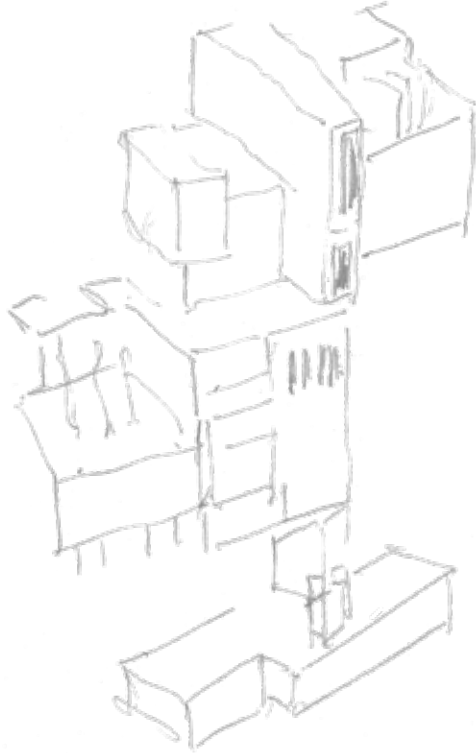
Community Centre in Bistrița
Centru comunitar în Bistrița

Flavia Georgeta Preda

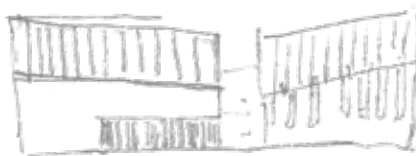
Faculty of Theatre and Television in Cluj-Napoca
Facultate de teatru și televiziune în Cluj-Napoca

Anda Gheorghe

Institute for Speleology in Cluj-Napoca
Institut de Speologie în Cluj-Napoca

Diana Ioja

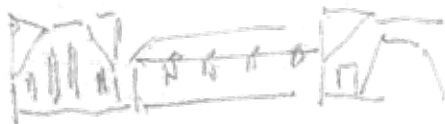
Children Summer Camp
Tabără de vară pentru copii

Emoke Kardos

History Museum in Cluj-Napoca
Muzeu de istorie în Cluj-Napoca

Ligia Papoi

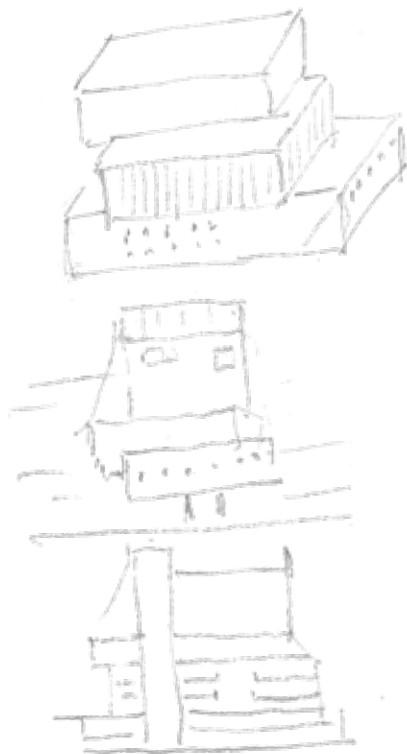
Centre for Water Therapy
Centru pentru terapie acvatică

Irina Roșă

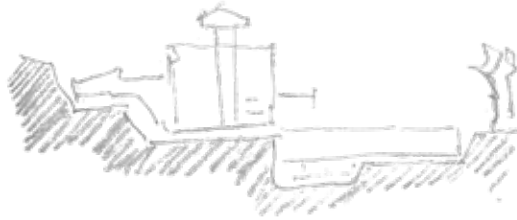
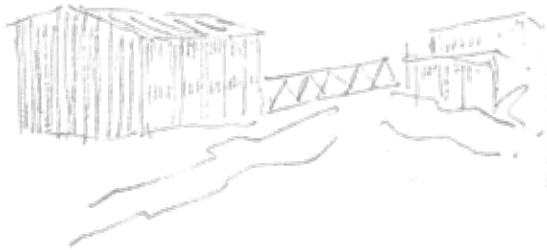
Centre in Roșia Montană
Centru în Roșia Montană

Carlos Tolomeu

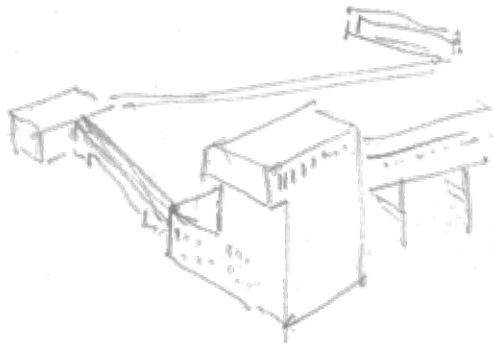
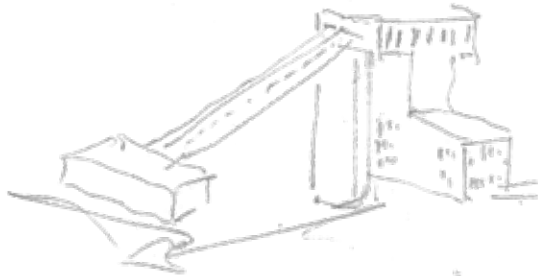
Multifunctional Centre
Centru multifuncțional

Mihai Mardare

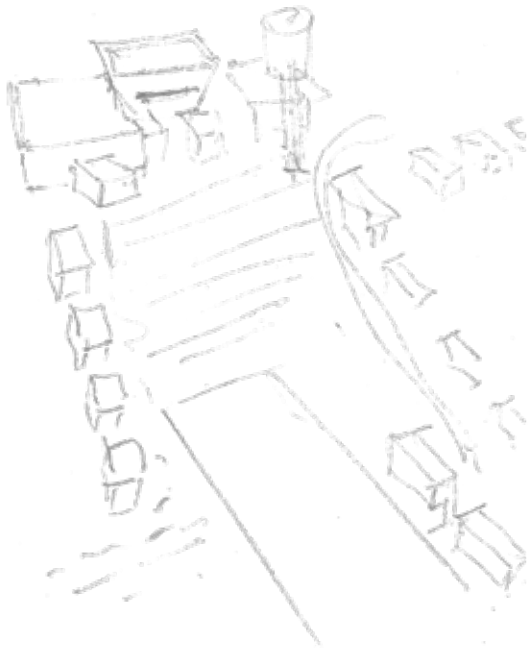
Touristic Center
Centru turistic

Ioan Cristian Dragoș

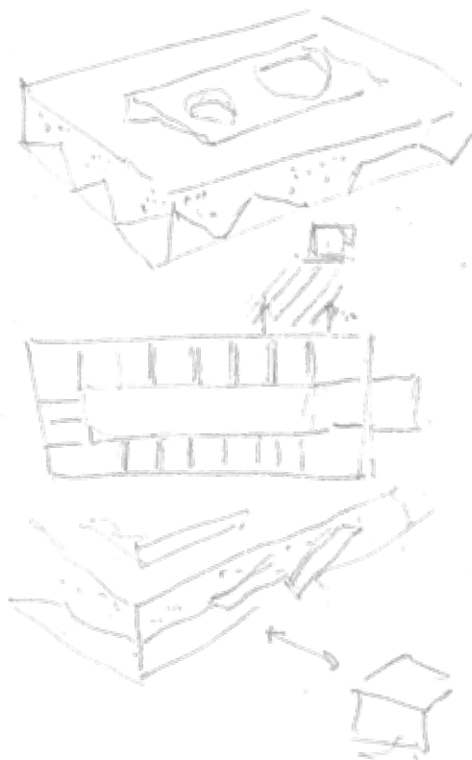
Business Center
Centru de afaceri

Bianca Fried

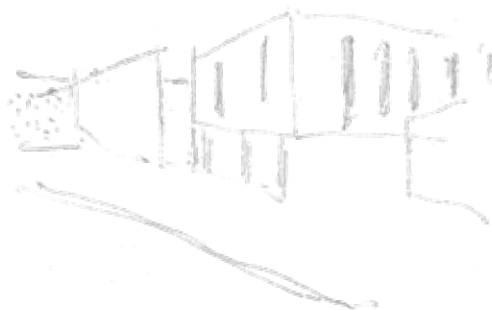
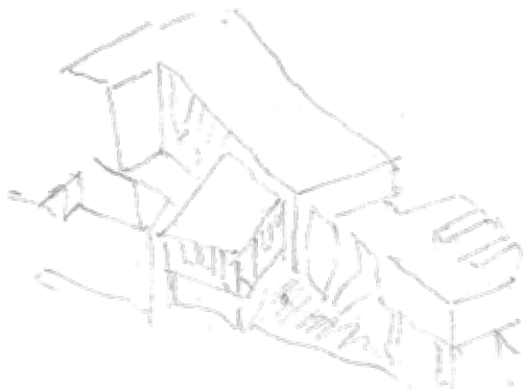
Community Center
Centru comunitar

Lavinia Isan

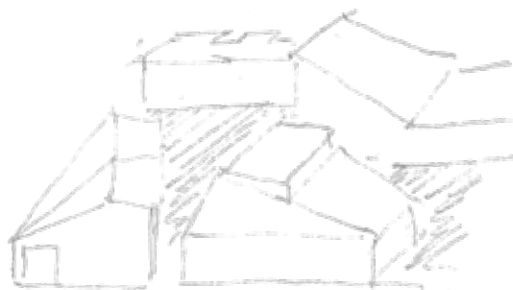
Congress Centre
Centru pentru congrese

Oana Olărescu

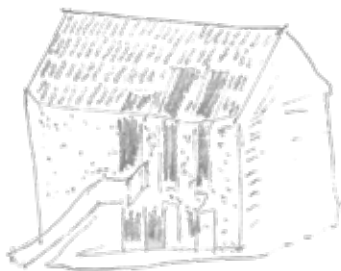
'Brâncuși' Cultural Centre in Târgu Jiu
Centru cultural "Brâncuși" în Târgu Jiu

Cătălin Constantin Udrescu

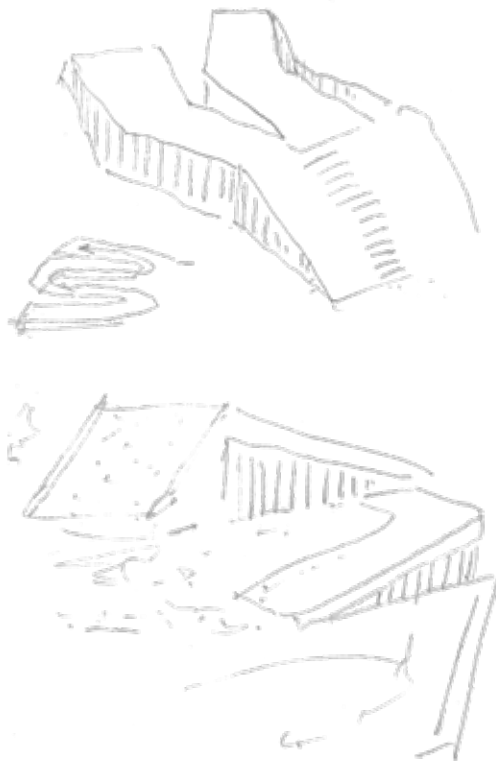
Theatre
Teatru

Mădălina Doroftei

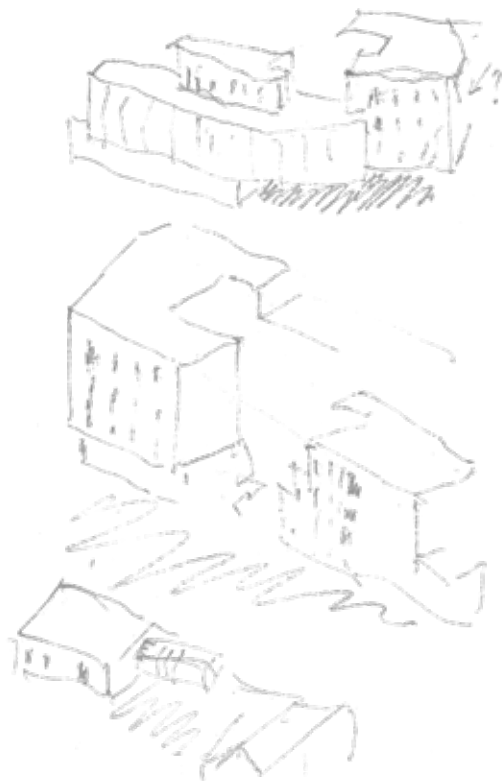
Touristic Complex in Maramureș
Complex turistic în Maramureș

Sorana Paula Oprișă

Museum
Muzeu

Dorin Ruben Sabou

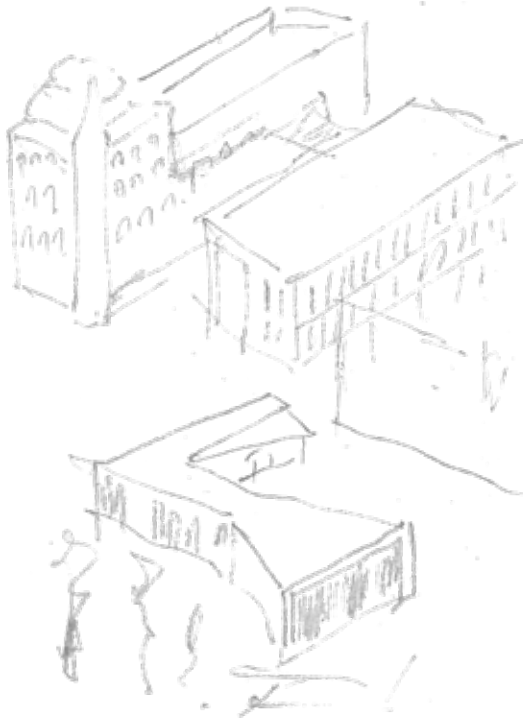
Cultural Center
Centru cultural

Andreea Augustin

Science Campus
Campus științific

Diana Gogoășa-Filimon

Research Center
Centru pentru cercetare

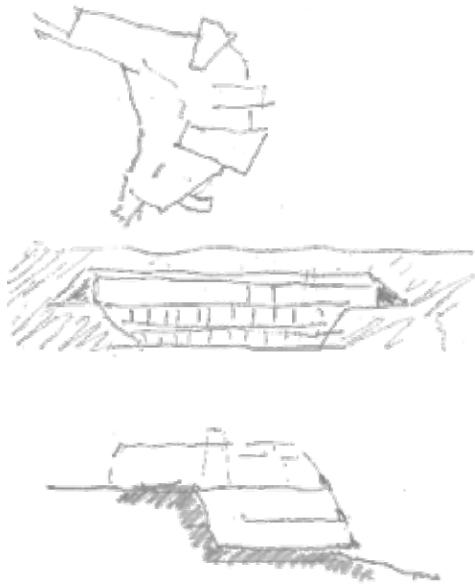
Alexandra May

Rehabilitation of the 'Favorit' Platform
Reabilitarea platformei 'Favorit'

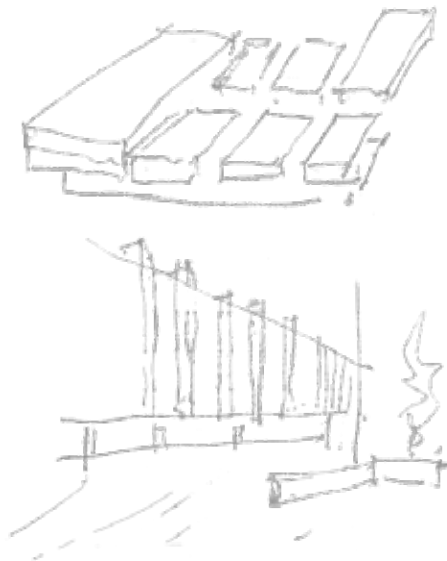
Mădălina Perju

2016

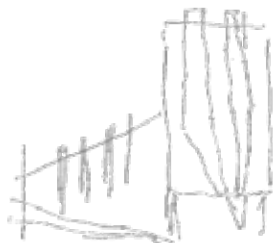
Sports Center
Centru sportiv

Alexandru Tișe

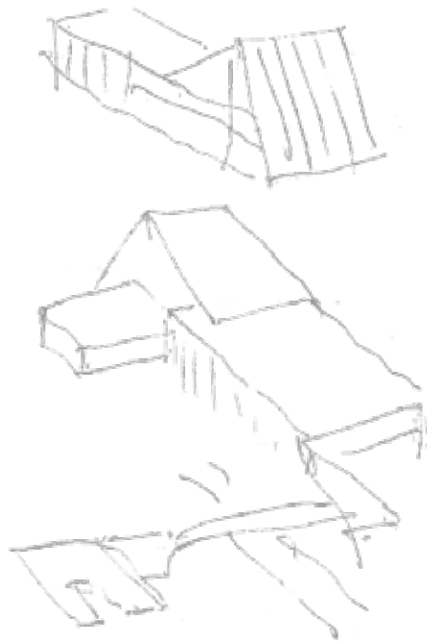
Theatre in Sibiu
Teatru în Sibiu

Radu Ilie Bădilă

School of Crafts in Sibiu
Școală de meserii în Sibiu

Alexandru Vladovici

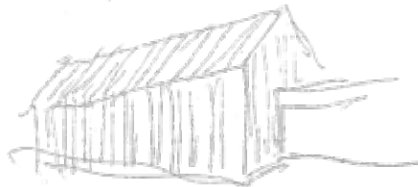
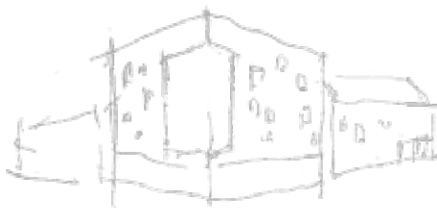
Multifunctional Theatre
Teatru multifuncțional

Cerasela Elena Preotescu

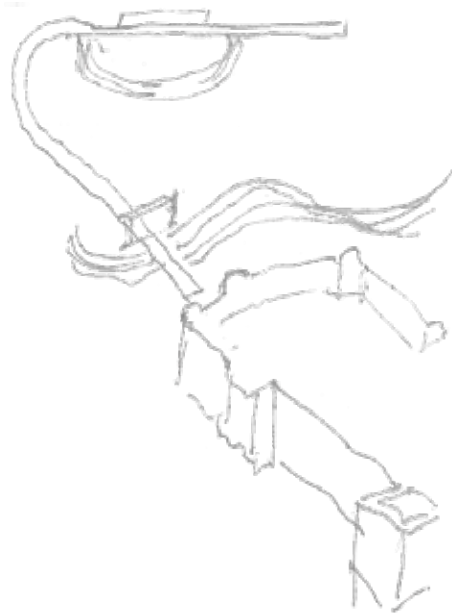
Astronomic Center
Centru de astronomie

Arina Maria Timiș

Center for Arts and Crafts for Children
Centru de arte și meserii pentru copii

Ligia Dorina Bura

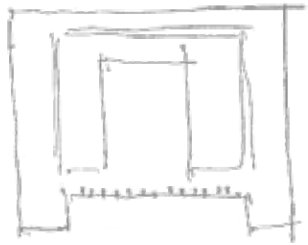
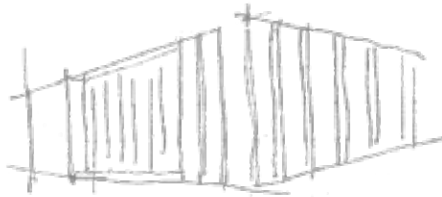
Center for Medieval Studies
Centru pentru studii medievale

Ioana Andreea Ceornodolea

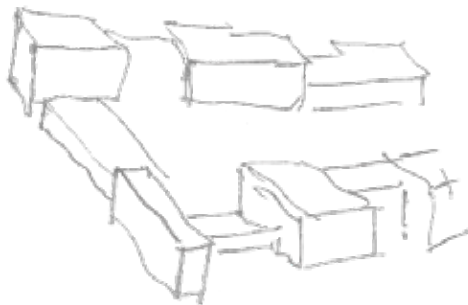
Center for Professional Requalification
Centru de recalificare profesională

Sandra Şonei

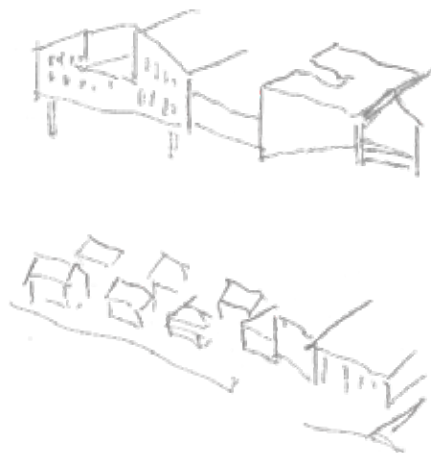
Justice Palace in Alba Iulia
Palatul Justiției în Alba Iulia

Andrei Sergiu Lupean

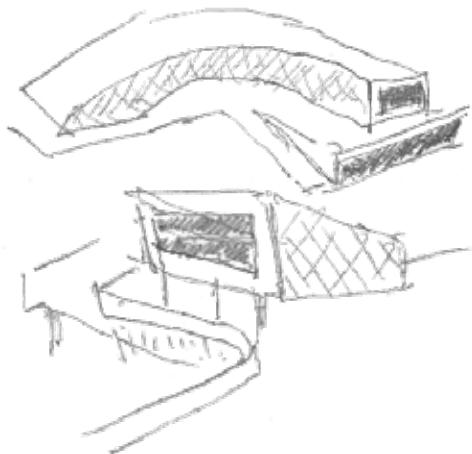
Center for Children Integration through Therapy
Centru de integrare a copiilor prin terapie

Andrada Tarța

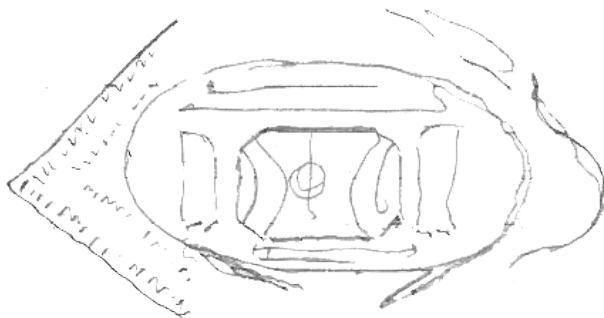
Traditional Art and Art & Crafts Center in Suceava
Centru de artă tradițională și meserii în Suceava

Cosmin Ciubotariu

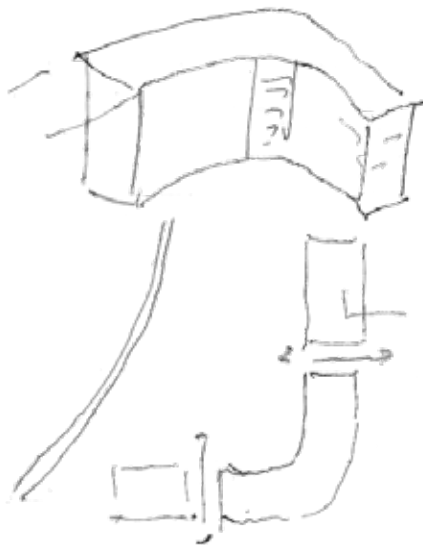
Museum of Science and Technology
Muzeul științei și tehnologiei

Cristian Savu

Polyvalent Sports Hall
Sală polivalentă de sport

Andrei Florin Spoială

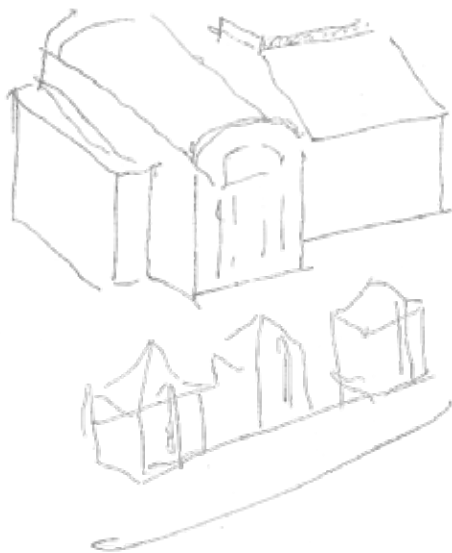
Center for Children and Youth Protection
Centru pentru protecția tinerilor și copiilor

Emese Kovacs

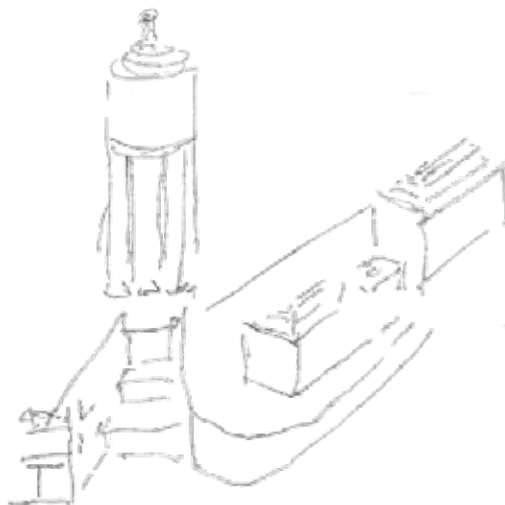
Community Center
Centru comunitar

Laura Andreea Mureșan

Reactivating a Power Plant through Arts and Industry
Reactivarea unei centrale prin artă și industrie

Fodor Tamas

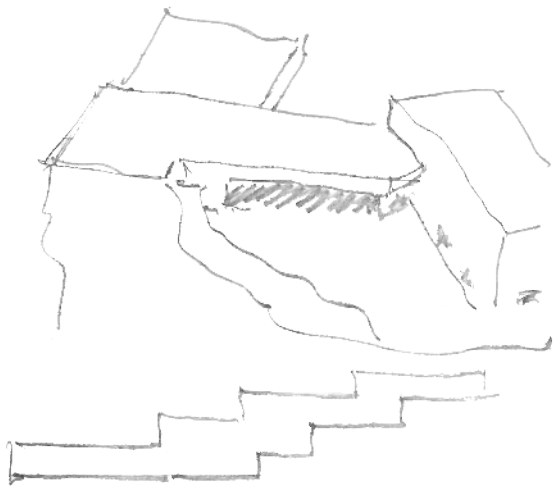
Valorization of a Water Tower in Cluj-Napoca
Valorificarea unui turn de apă în Cluj-Napoca

Adrian Ion Niculaș

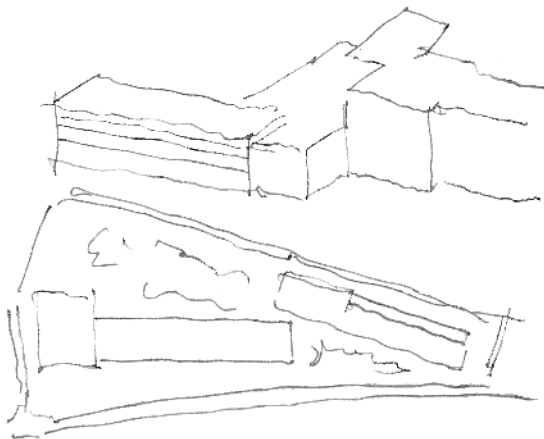
A Vision for Sângeorz-Băi: Socio-cultural Cluster
O viziune pentru Sângeorz-Băi: Cluster socio-cultural

Silviu Claudiu Borș

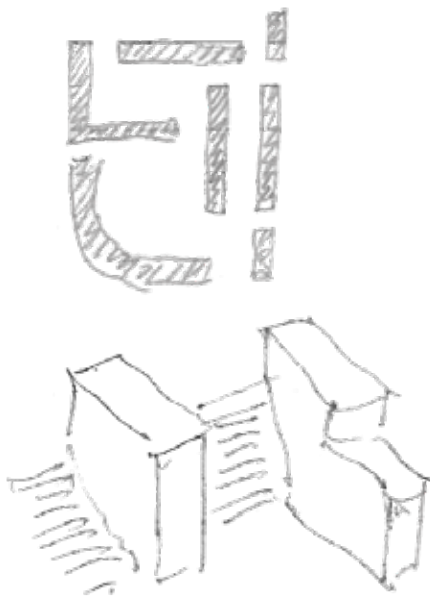
Winery Center in Diosig
Centru de vinificație în Diosig

Carmen Mladin

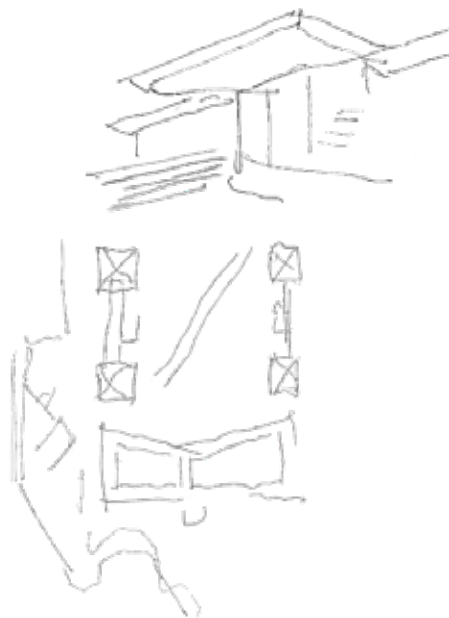
Reconversion and Extension of Metalica Factory to Vocational School in Oradea
Reconversia și extinderea fabricii Metalica în școală vocațională în Oradea

Ioana Mladin

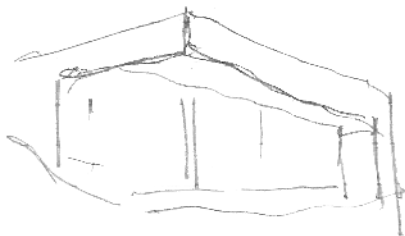
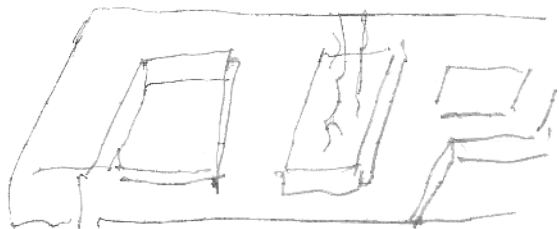
Replacing a Stadium in Satu Mare
(în)Locuind un stadion în Satu Mare

Alexandru Sabău

Cultural Center in Alba Iulia
Centru cultural în Alba Iulia

Joldes Mihai Mădălin

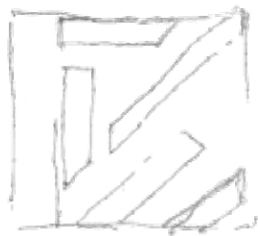
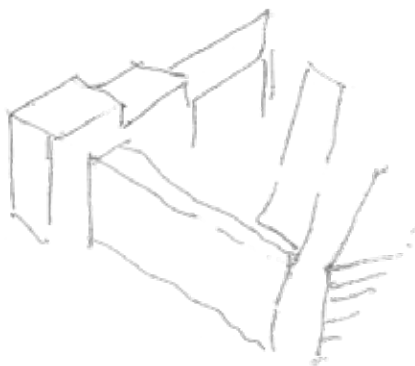
Ecological Forest Center
Centru ecologic forestier

Cristina Boizeșan

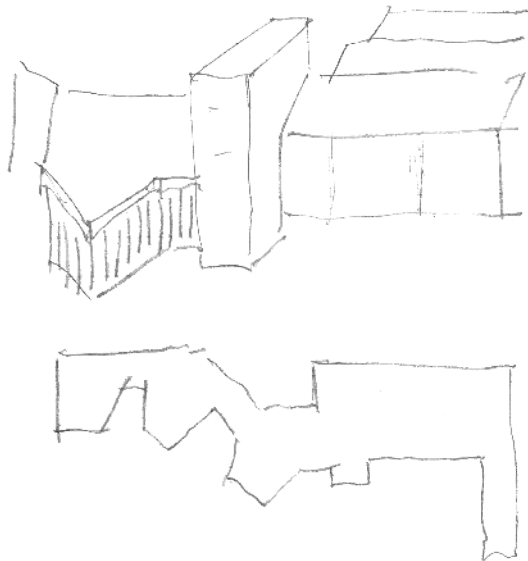
Therapeutic Center for Disabled People
Centru terapeutic pentru persoane cu dizabilități

Anca Aldea

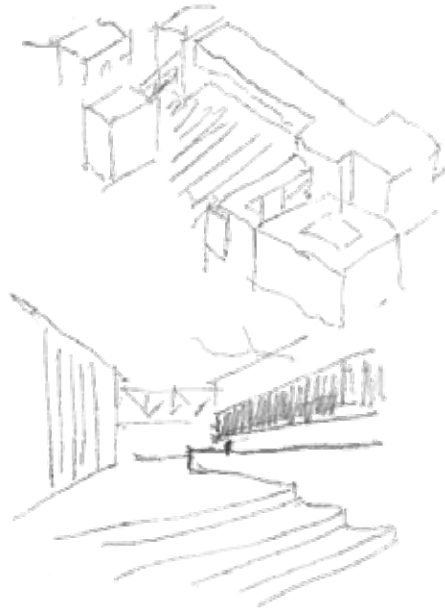
Social Housing
Locuire socială

Ildiko Andreea Balogh

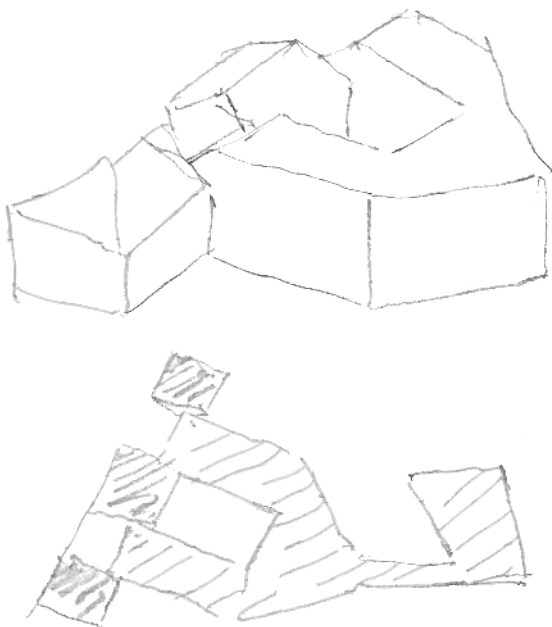
Wool Processing Center
Centru de procesare a lânnei

Dana Cucoreanu

Technology Center
Centru tehnologic

Mihai Andrei Margin

Post-Treatment Recuperation Center for Oncology Patients
Centru pentru recuperarea pacienților diagnosticați cu cancer post-tratament

Iulia Maria Galinescu

2017

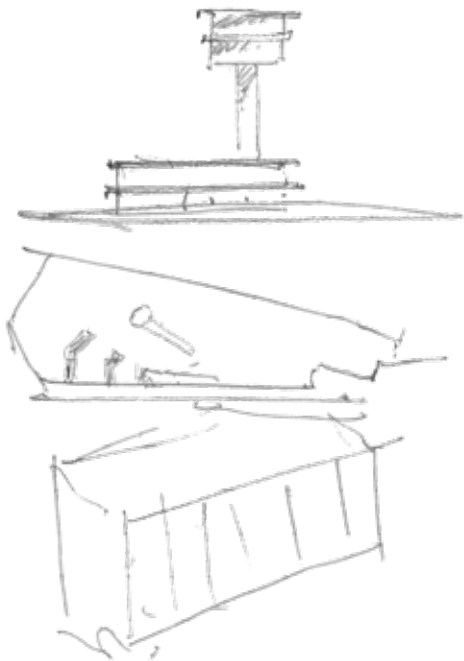
Co-Housing and Community Center
Locuire în regim Co-Op și centru comunitar

Oana Daniela Pasalău

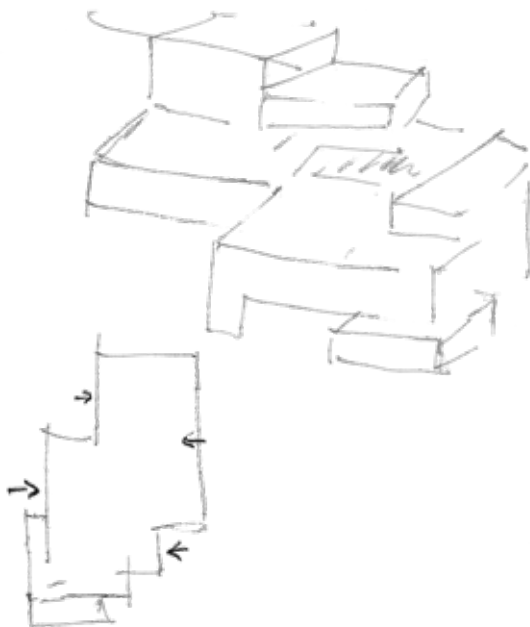
School for Children with Special Needs
Școală pentru copii cu nevoi speciale

Irina Ioana Dogaru

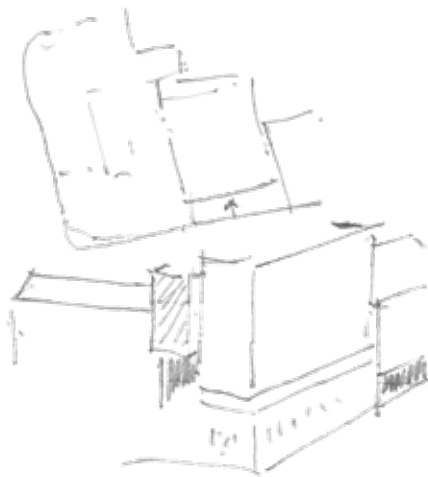
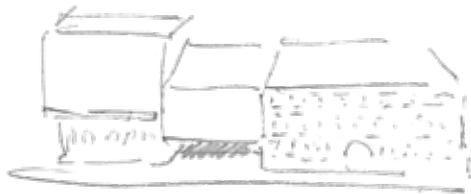
Revitalization and Expansion of Regional Airclub
Revitalizarea și extinderea Centrului Aviatic Regional

Oana Simona Jitaru

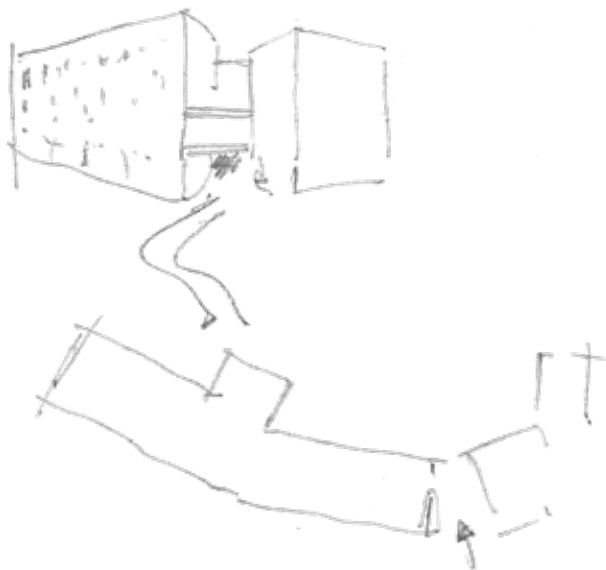
Art Museum
Muzeu de Artă

Ioana Man

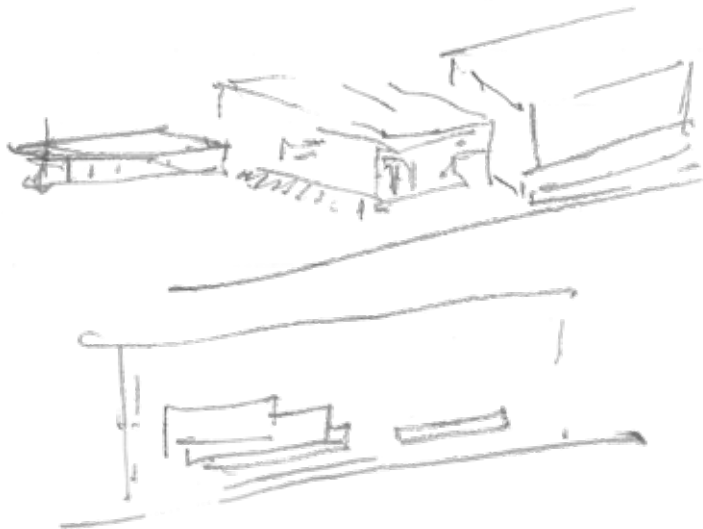
Faculty of Architecture
Facultate de Arhitectură

Vlad Oniga

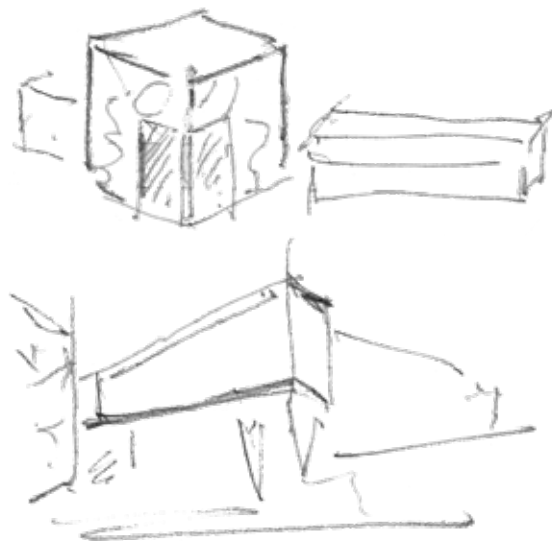
Afterschool in Oradea
Școală în Oradea

Andreea Hodișan

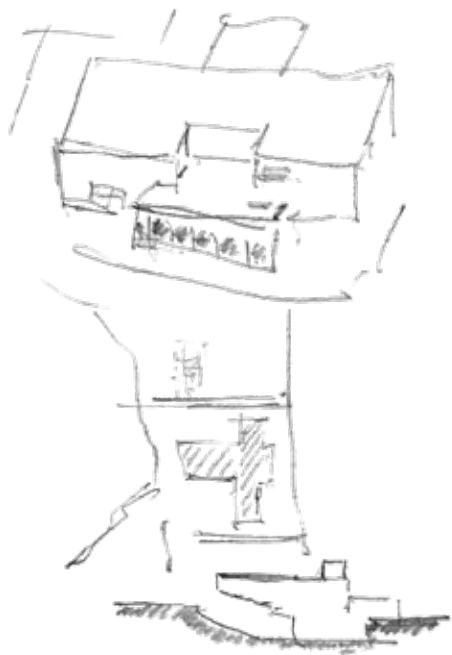
Art Center in Baia Mare
Centru de artă în Baia Mare

Roxana Lucaciu

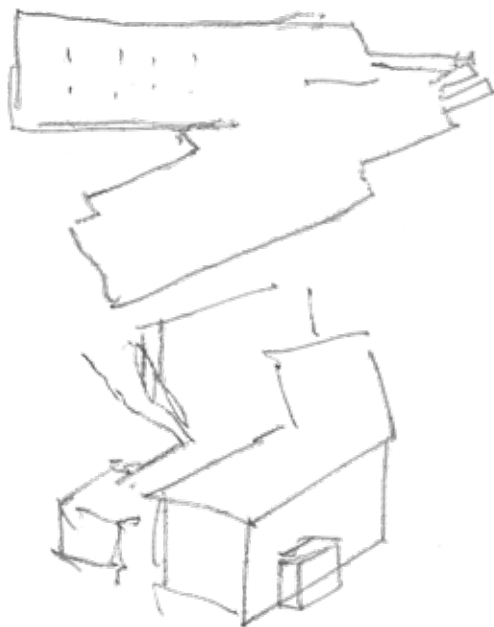
Research and Prototype Center
Centru de cercetare și prototipare

Cristian Moldovan

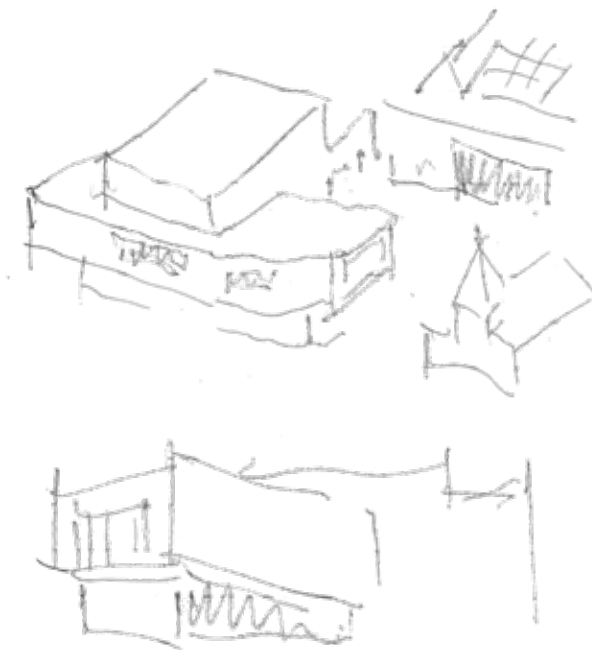
Municipal Museum in Turda
Muzeul Municipal Turda

Flavia Gruian

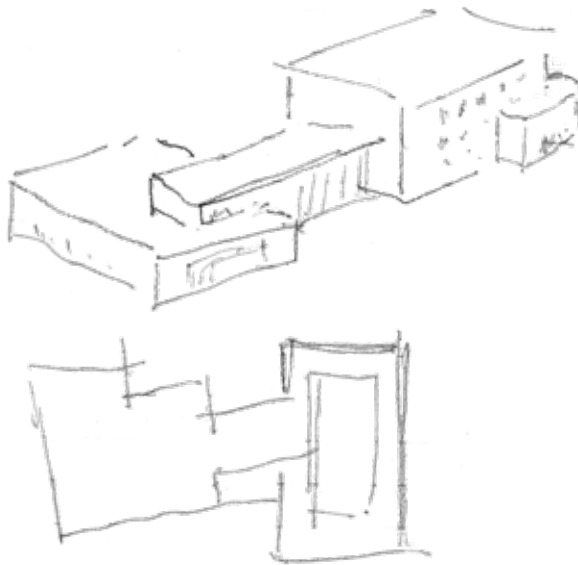
Social Center for Professional Development in Satu Mare
Centru social pentru dezvoltare profesională în Satu Mare

Nicolae Florin Cosoreci

Municipal Museum in Turda
Muzeul Municipal Turda

Oana Petac

Neighborhood Center 'Mărăști' in Cluj-Napoca
Centru de cartier "Mărăști" în Cluj-Napoca

Gabriel Simion Florian

2018

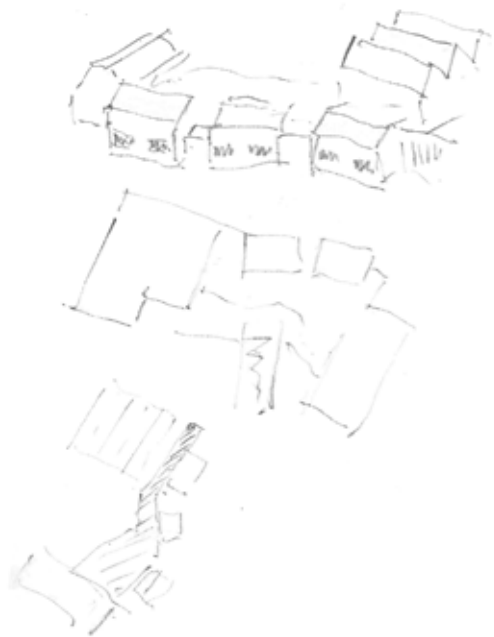
Dissemination Center of Aquaponic Farms in Satu Mare
Centru de diseminare al fermelor acvaponice în Satu Mare

Adelina Muntean

Balneotherapy Center in Turda
Centru de balneo-terapie în Turda

Ioan Daniel Rusu

Community Center in the Petroșani Mining Colony
Centru comunitar în colonia minieră din Petroșani

Edith Helga Heczei-Elekes

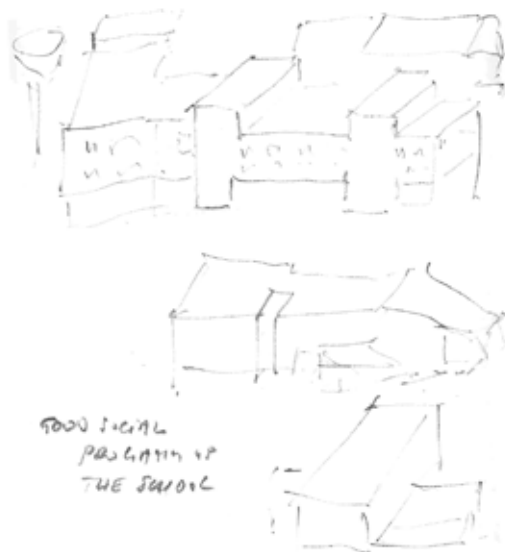
Center of Creative Industry in Cluj-Napoca
Centru de industrie creativă în Cluj-Napoca

Oana Maria Codreanu

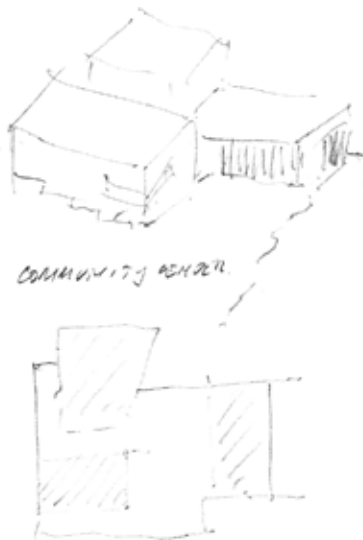
Alpine Hotel in Beliș
Hotel Montan în Beliș

Mihai Marcu

Complex of Socio-Professional Inclusion of Post-Institutionalized Young People in Cluj-Napoca
Complex de incluziune socio-profesională a tinerilor post-instituționalizați în Cluj-Napoca

Claudia Focșa

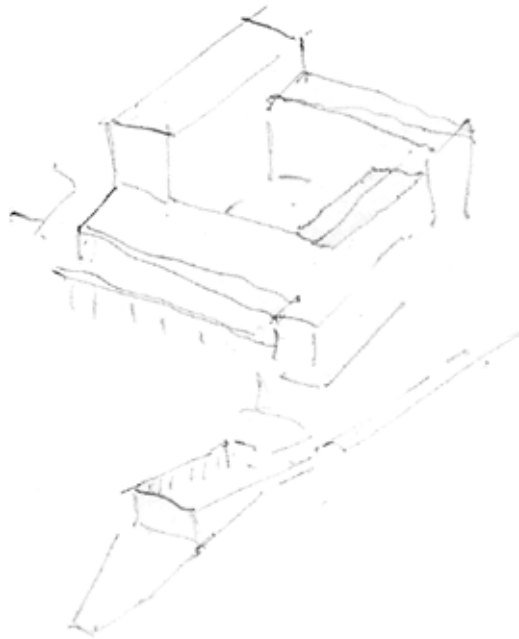
Multifunctional Center in Bună Ziua neighbourhood in Cluj-Napoca
Centru multifuncțional în cartierul Bună Ziua în Cluj-Napoca

Maria Cristina Buiga

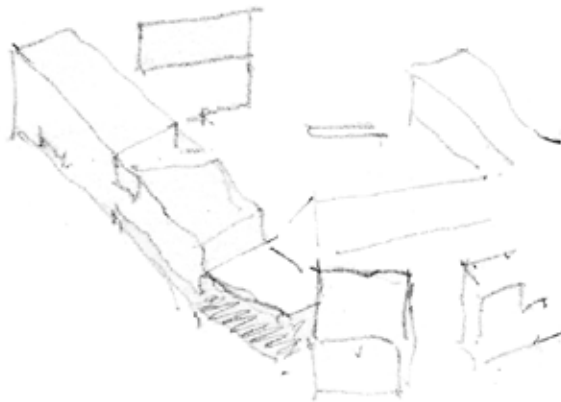
Meeting Place in Lechința
Loc de întâlnire în Lechința

Dana Roxana Hosu

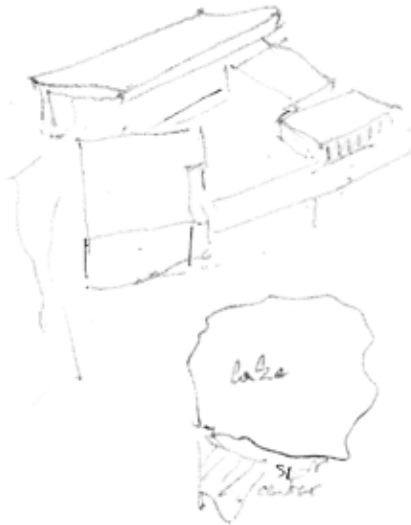
Regional Housing Center for Asylum Seekers and Refugees in Baia Mare
Centru regional de cazare și proceduri pentru solicitanții de azil în Baia Mare

Miruna Moldovan

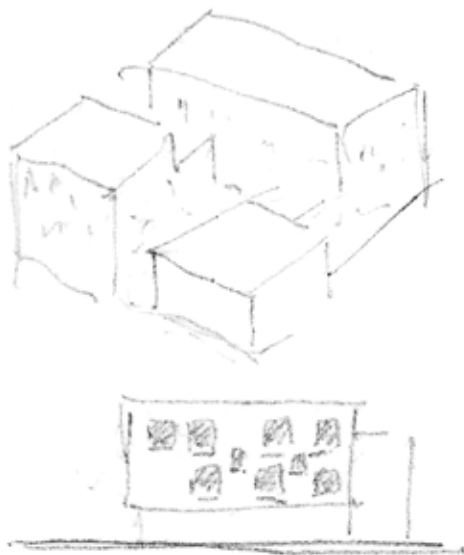
Therapeutic Community in Cluj-Napoca
Comunitate terapeutică în Cluj-Napoca

Adriana Țicală

Leisure and Sports Center in Bistrița
Centru de agrement și sport în Bistrița

Alexandru Ioan Buta

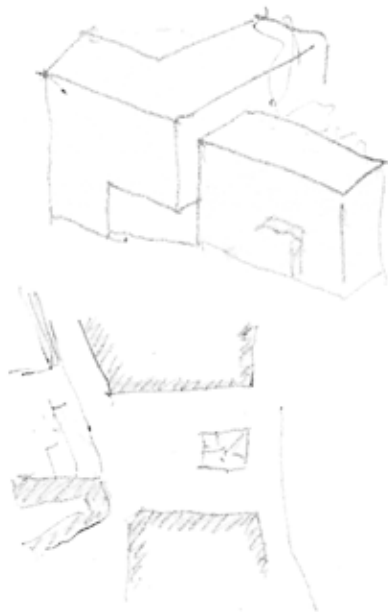
A Child's Space. Regional Therapeutic Center for Children with Autism in Baia Mare
Spațiul copilului. Centru regional de terapie pentru copii cu tulburări din spectrul autist în Baia Mare

Adelina Paula Mesaroș

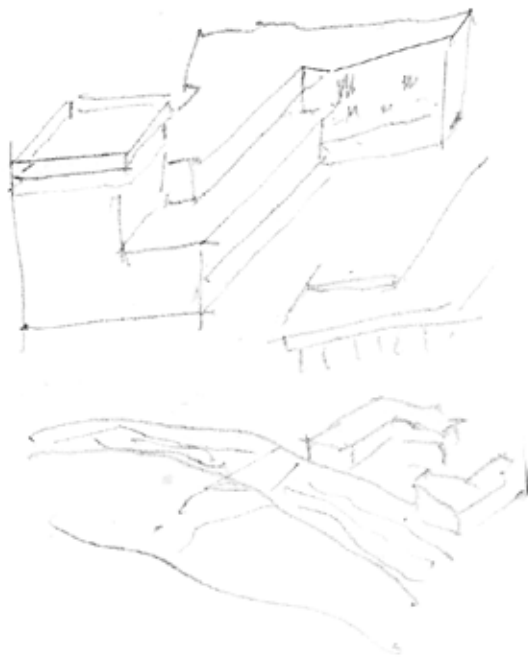
Architectural Center and Archives in Gârbou
Centru și arhivă în cultura arhitecturală Gârbou

Maria Alexandra Sas

Community Center in Abrud. Bringing a Community Back to Life
Centru comunitar în orașul Abrud. Revitalizarea unei comunități

Diana Tușuț

After-school and Summer School Specialized in Biofilic Design

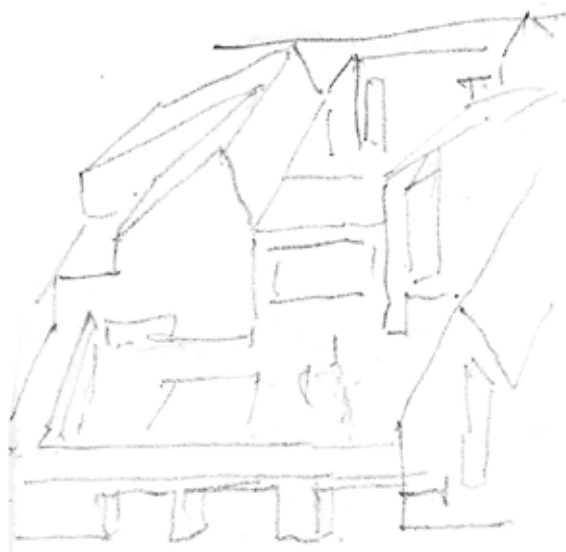
After-school și școală de vară cu specializare în biofilie

Karla Sandor

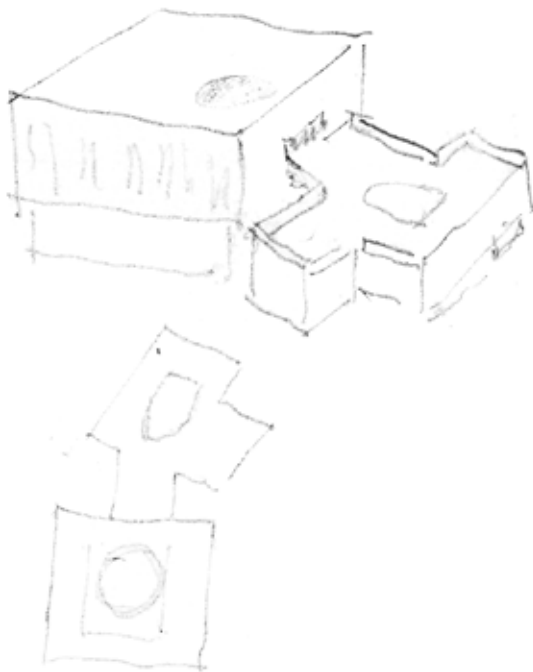
Rehab and Rehabilitation Center for People with Mild Mental Problems
Centru de recuperare și reabilitare pentru persoane cu probleme mentale ușoare

Daniela Ana Mureș

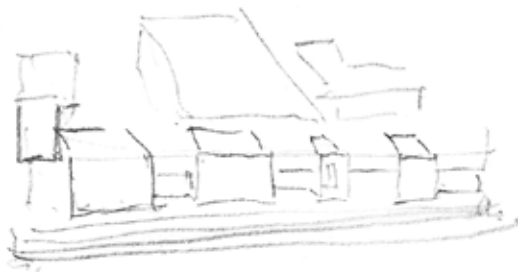
City Museum of Gherla
Muzeu al oraşului Gherla

Marius Emanuel Săvărăşan

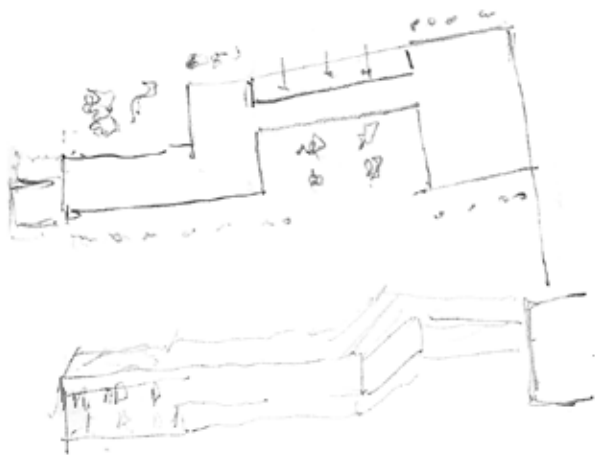
Neuropsychic Recovery Center for People with Schizophrenia in Geoagiu-Băi
Centru de recuperare neuropsihică pentru persoanele cu schizofrenie în Geoagiu-Băi

Iunia Monica Buricescu

Entertainment and Congress Center in Sibiu
Centru de spectacole și congrese în Sibiu

Andra Vlădoiu

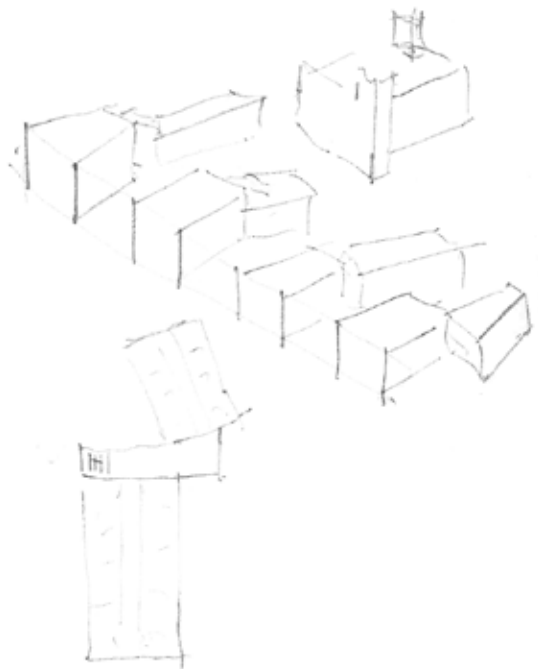
Visual and Performative Arts Center in Suceava
Centru de arte vizuale și performative în Suceava

Victorița Monica Cornea

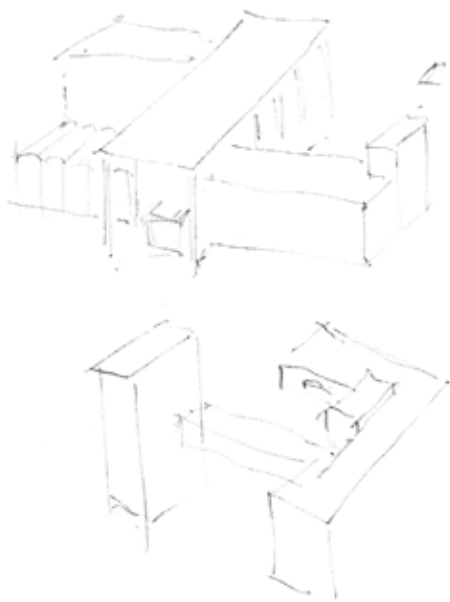
Preschool Education Center in Botoșani
Centru de educație preșcolară în Botoșani

Cătălina Finașcu

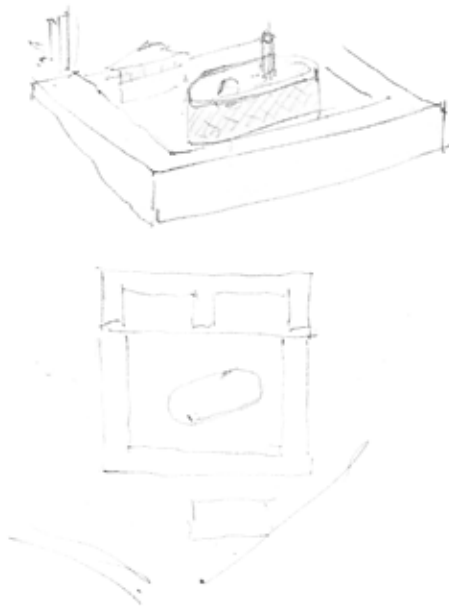
University Campus. Student Dormitories in Sibiu
Campus Universitar. Cămine studențești în Sibiu

Ana-Maria Lenghen

The “Săsar” Cinematographic Production Center in Baia Mare
Centrul de producție cinematografică “Săsar” în Baia Mare

Oana Iulia Oana

Orthodox Monastery in Transylvania
Mănăstire ortodoxă în Transilvania

Darius Bogdan Nicolae

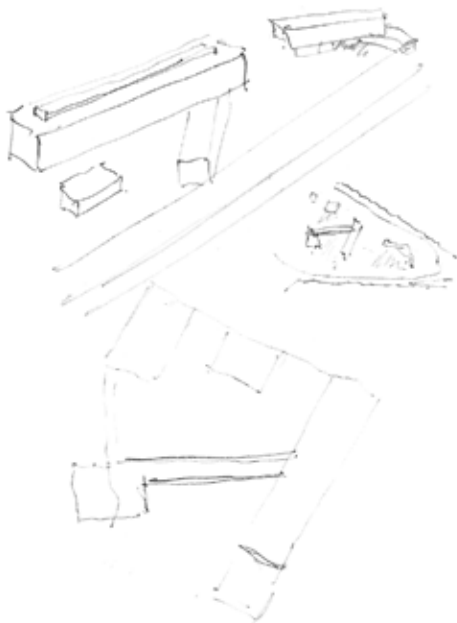
Jewish Community Center in Cluj-Napoca
Centru comunitar evreiesc în Cluj-Napoca

Raluca Guranda

Traditional Summer Center within the Ethnographic Museum of Transylvania in Cluj-Napoca
Centru de vară tradițională în cadrul Muzeului Etnografic al Transilvaniei în Cluj-Napoca

Diana Matei

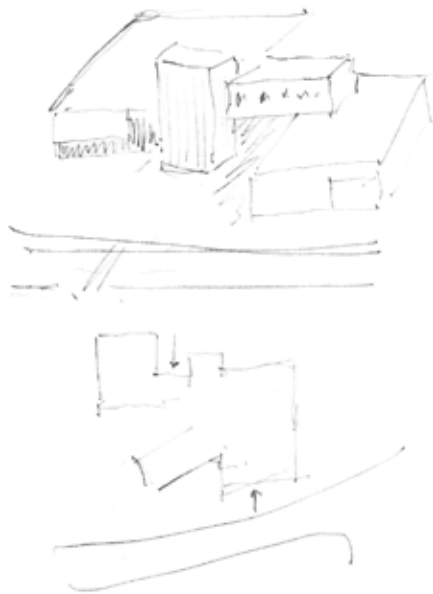
New High-School Proposal in Târgu-Mureș
Propunerea unui nou liceu în Târgu-Mureș

Ersilia Georgeta Moldovan-Șonfălean

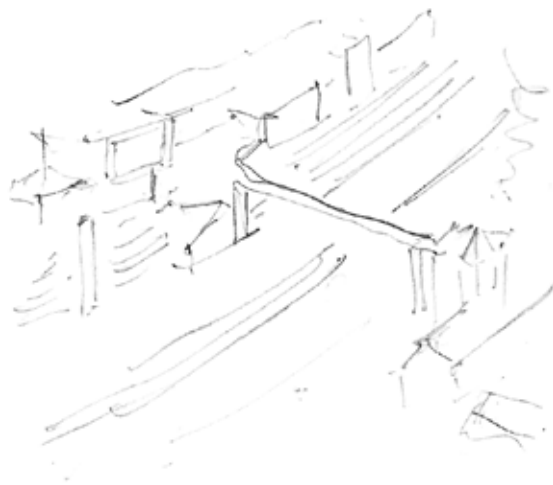
Wine Production Center
Centru de vinificație

Gheorghe Bogdan Scoruș

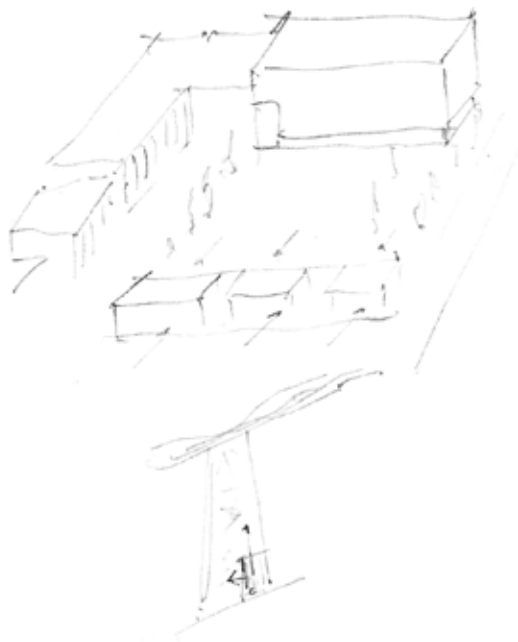
Creation and Social interaction Community Center in Baia Mare
Centru comunitar de creație și socializare în Baia Mare

Alina Iulia Verdeș

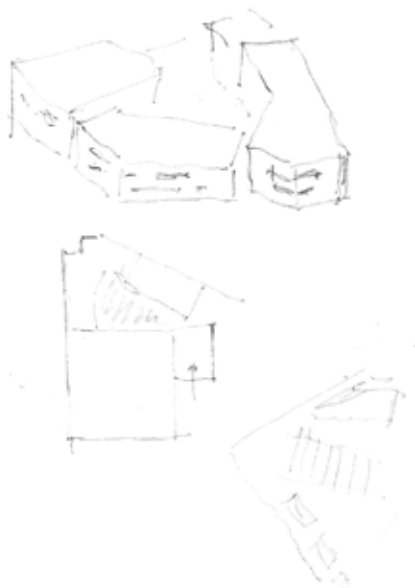
Mining Museum in Govăjdia
Muzeul mineritului Govăjdia

Alexandra Maria Dumitru

Community Center in Constanța
Centru comunitar în Constanța

Alexandru Pomazan

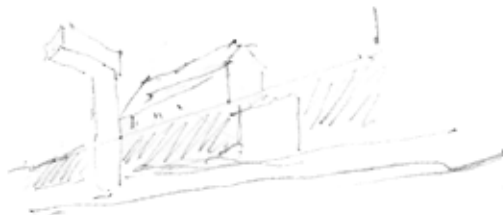
Professional Reorientation Center in the Textile Industry in Satu Mare
Centru de reorientare profesională în industria textilă în Satu Mare

Cristiana Dobie

Rural Regeneration
Regenerare rurală

Ioana Andreea Pătruț

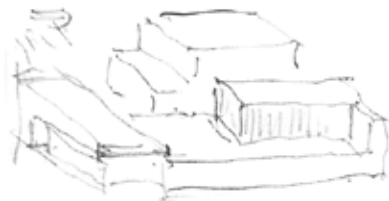
Municipal Library with Socio-Cultural Facilities
Biblioteca municipală cu dotări socio-culturale

Ilie Sorin Trif

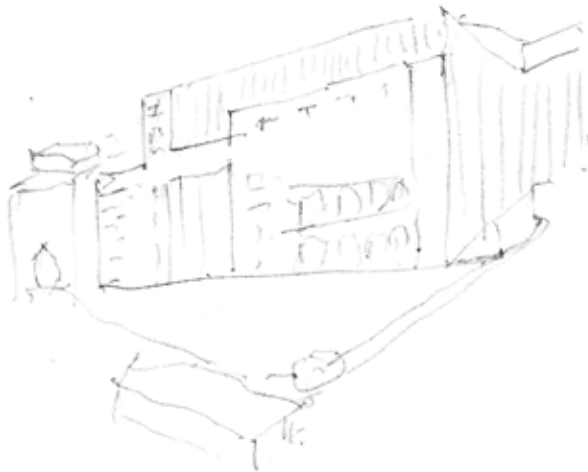
Wine Tourism Center in Ștefănești
Complex enoturistic Ștefănești

Andrei Eduard Tudor

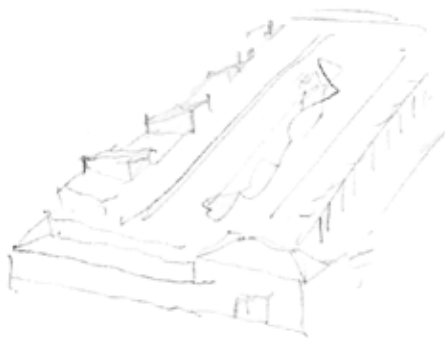
Aeronautical Museum "Aurel Vlaicu" in Mediaș
Muzeul Aeronautic "Aurel Vlaicu" în Mediaș

Vlad Oancea

Loisir Center in Bistrița
Centru de loisir în Bistrița

Ionuț Emanuel Rațiu

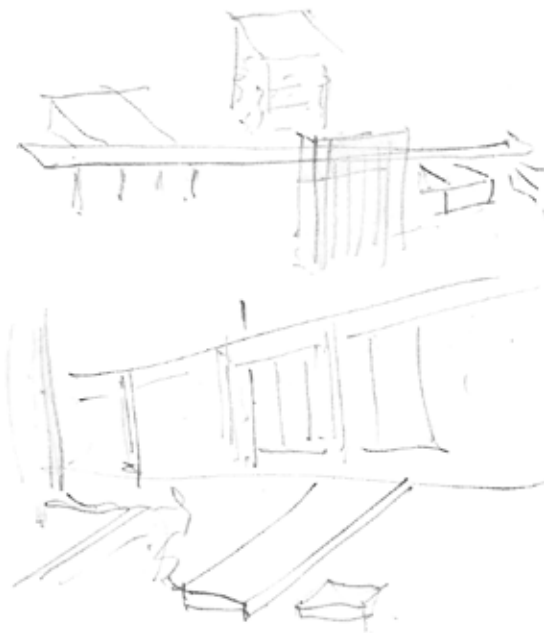
Social Center for Homeless People in Ploiești
Centru social pentru persoane fără adăpost în Ploiești

Antineea Florentina Vaida

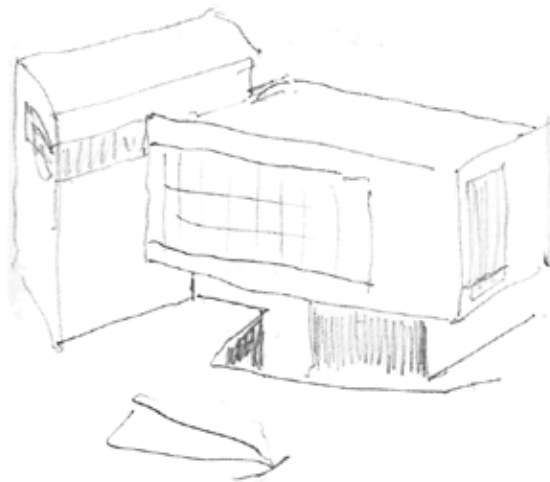
Touristic Wine Center in Aiud
Centru turistic de vinificație în Aiud

George Liviu Florea

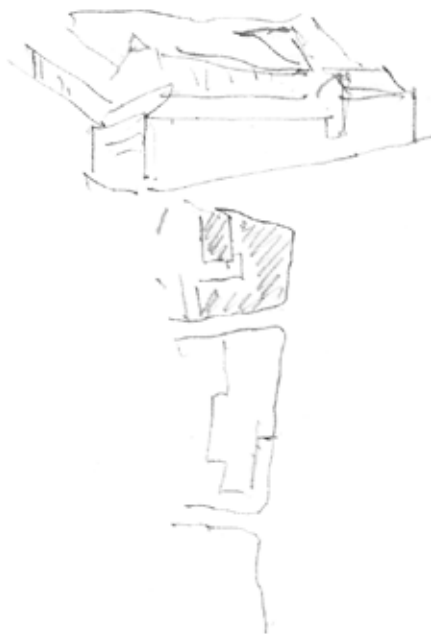
Commercial Education and Research Center in Coloceag Resort
Centru comercial de educație și de cercetare în stațiunea Coloceag

Ovidiu Bogdan Gocan

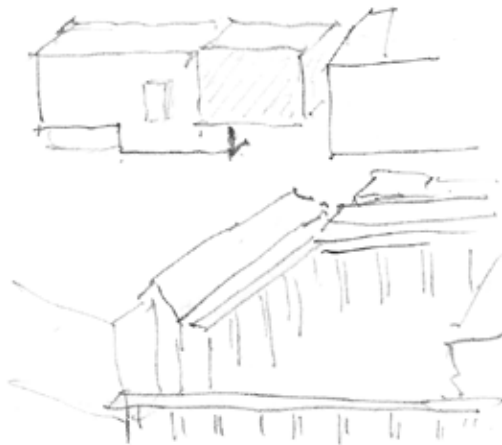
Faculty of Theater and Film. Department: Animation in Târgu-Mureș
Facultatea de teatru și film. Departament: Animație în Târgu-Mureș

Cindy Albert-Aluaș

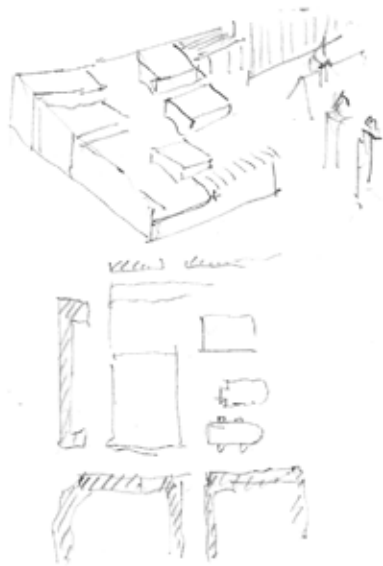
Cultural and Vocational Center in Sebeș
Centru cultural și vocațional în Sebeș

Valentina Honceru

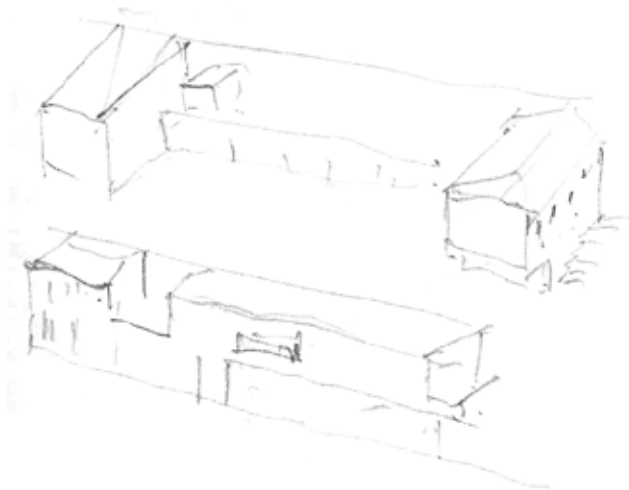
“Sigismund Toduță” Musical High-School in Cluj-Napoca
Liceul de muzică “Sigismund Toduță” în Cluj-Napoca

Septimiu Andrei Moldovan

Leisure Community Center in Baia Mare
Centru comunitar recreațional în Baia Mare

Oana Vaida

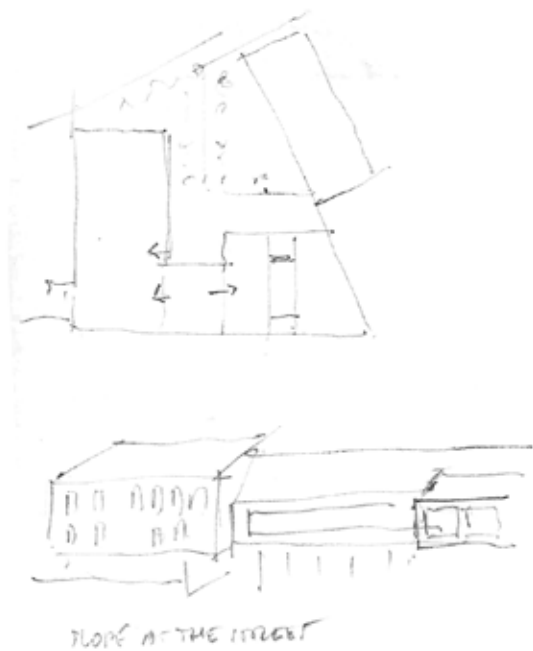
Community Center in Baia Sprie
Centru comunitar în Baia Sprie

Iulia Ștefania Burzo

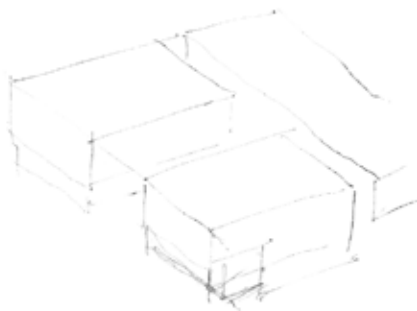
Horse Riding Center in Bălan
Centru de echitație în Bălan

Bernadette Kosa

Cultural Center in Mediaș
Centru cultural în Mediaș

Theodora Oniță

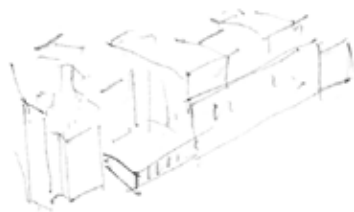
Day Center for People with Special Needs in Sebeș
Centru de zi pentru oameni cu nevoi speciale în Sebeș

Denisa Lavinia Săftoiu

Extension and Rehabilitation of C.R.R.N. Brâncovești
Extinderea și reabilitarea C.R.R.N. Brâncovești

Denes Barabas

Housing and Center of Excellence in Philosophy in Bucharest
Locuințe și centru de excelență în filosofie în București

Emilian Alexandru Ciupercă

Urban Sports Complex in Marghita
Complex pentru sporturi urbane în Marghita

Kinga Herbert

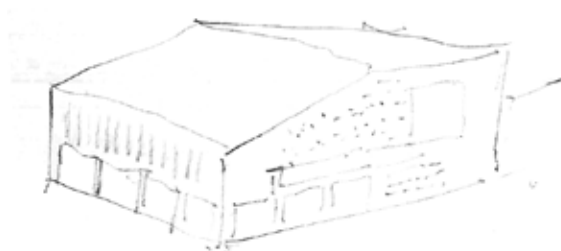
Complementary School Center in Odorheiu Secuiesc
Centru școlar complementar în Odorheiu Secuiesc

Janos Nagy

Retirement Center
Centru pentru seniori

Orsolya Nagy

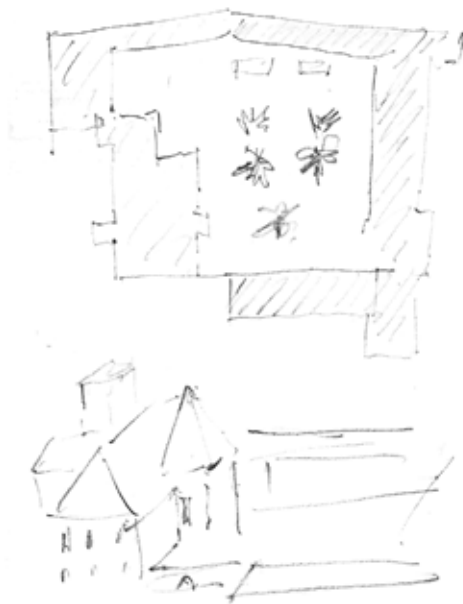
Philharmonic in Oradea
Filarmonică în Oradea

George Blaga

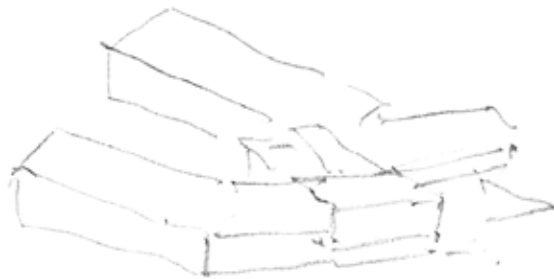
Monastery and Rehabilitation Center for Young Drug Addicts
Mănăstire și centru de reabilitare pentru tineri dependenți de droguri

Bogdan Simionescu

School as a Home. A Possible Joint Household Model
Școala ca o casă. Un posibil model de gospodărie împreună

Roxana Durdun

Care and Reintegration Center for the Elderly
Centru de îngrijire și reintegrare pentru vârstnici

Cristina-Alexandra Isdrăilă

Cultural Center in Târgu-Mureș
Centru cultural în Târgu-Mureș

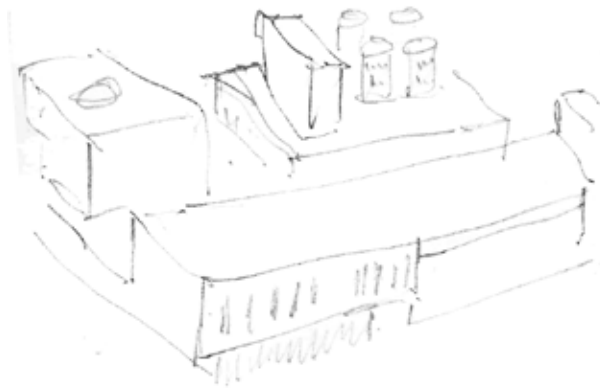
Robert Kovacz

The Camp. Tourist and Leisure Complex

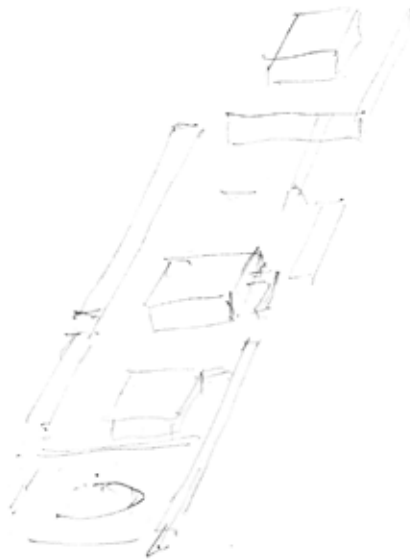
Tabăra. Complex turistic și de agrement

Sebastian Ciobanu

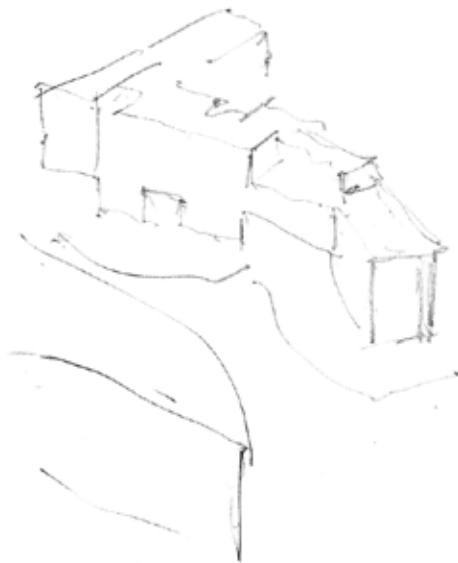
Beer Culture. Brewery and Related Premises
Cultura berii. Fabrică de bere și spații conexe

Ioan Augustin Dumitru

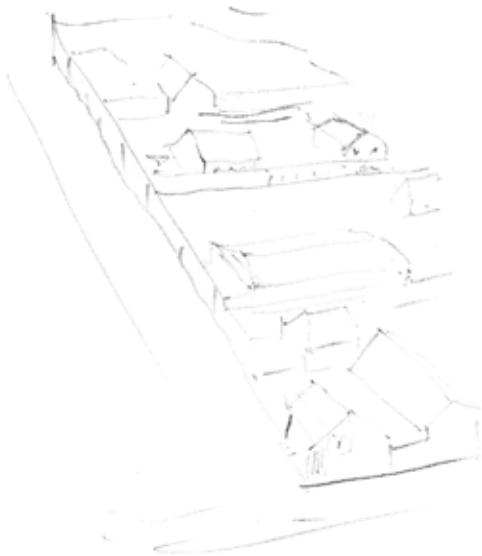
Regional Research Center in the Field of Agronomy and Park in Timișoara
Centru regional de cercetare în domeniul agronomiei și parc în Timișoara

Larisa Anca Bucătariu

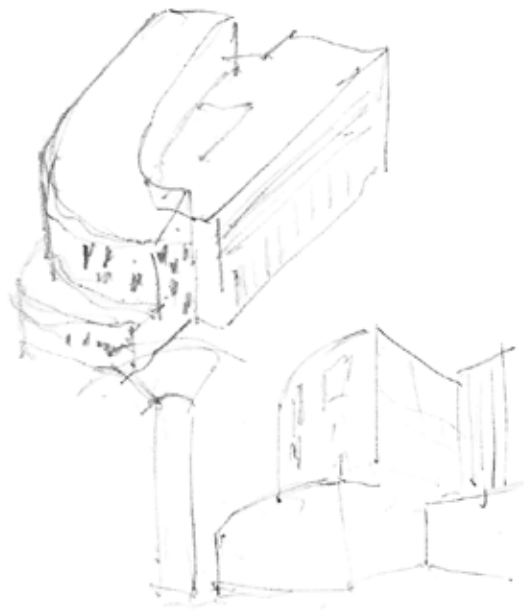
Faculty of Theater and Television for Babeş-Bolyai University in Cluj-Napoca
Facultate de Teatru și Televiziune pentru Universitatea Babeş-Bolyai în Cluj-Napoca

Răzvan Schipor

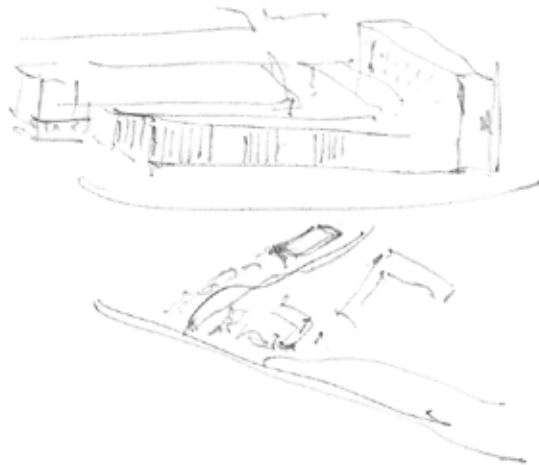
Educational Center in Gușterița
Centru educațional în Gușterița

Alexandru Haraga

Restructuring of the Carbochim Industrial Platform. Center of Contemporary Art in Cluj-Napoca
Restructurarea platformei industriale Carbochim. Centru de artă contemporană în Cluj-Napoca

Mihaela Verona Musteață

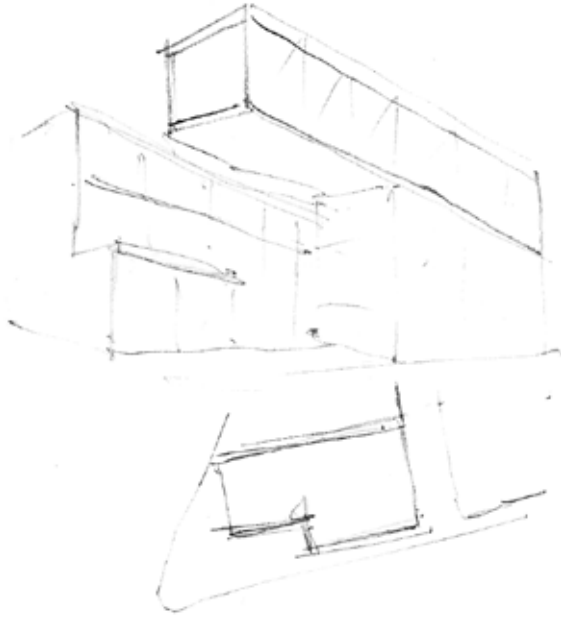
The Regeneration of the Central Square in Piatra Neamț, Public Baths
Regenerarea pieței centrale din Piatra Neamț. Băi Publice

Alexandra Diana Scurtu

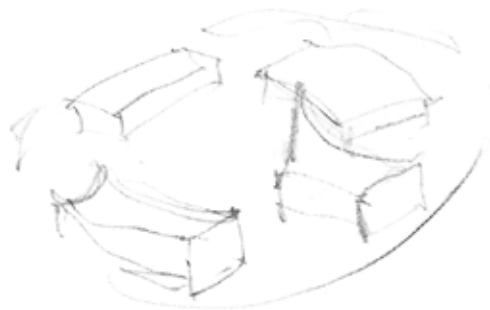
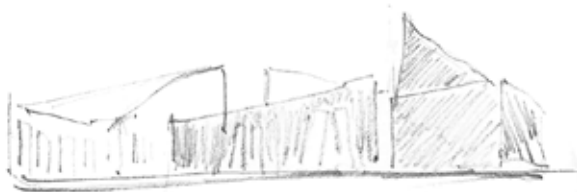
The Rehabilitation, Restoration and Re-functionalization of the “Patria” Cinema in Reghin
Reabilitarea, restaurarea și refuncționalizarea cinematografului “Patria” din Reghin

Flaviu Cizmaș

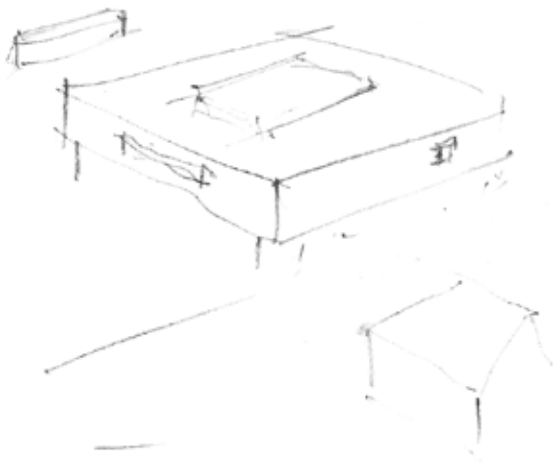
HUB in Cluj-Napoca
HUB în Cluj-Napoca

Alexandru Tudor Nap

Crematorium in Cluj-Napoca
Crematoriu în Cluj-Napoca

Adelina Terezia Sav

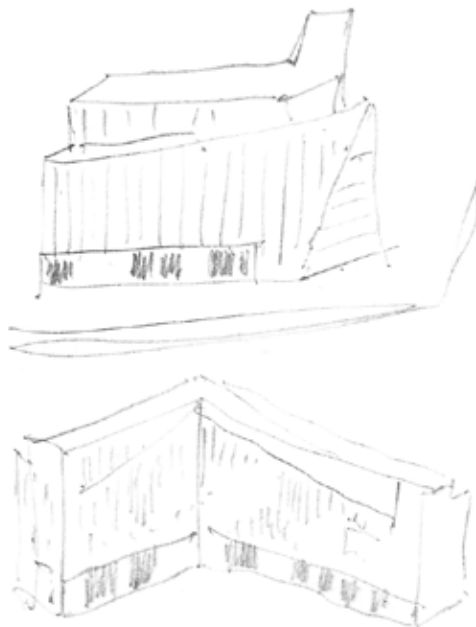
Conference Center in Oradea
Centru de conferințe în Oradea

Vlad Lucian Dinoiu

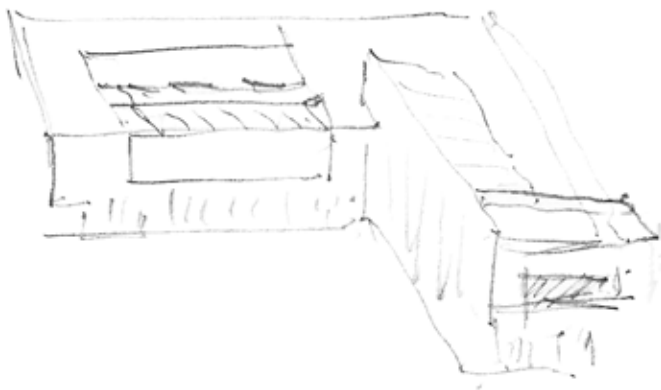
Care and Assistance Center for the Elderly
Centru de îngrijire și asistență pentru vârstnici

Ana Maria Rus

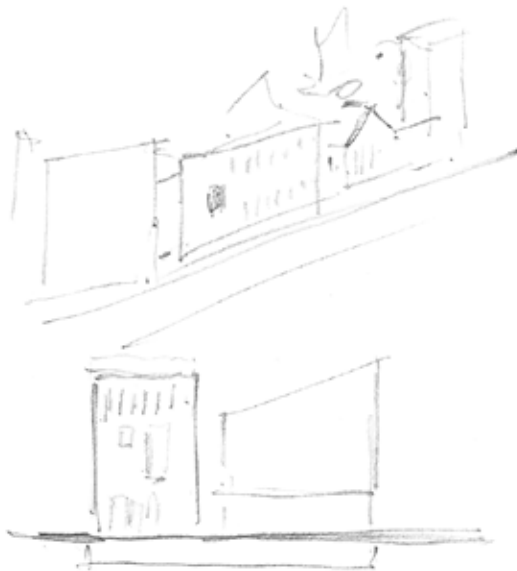
Business Center Based on Sustainable Technologies in Suceava
Centru de afaceri bazat pe tehnologii sustenabile în Suceava

Carla Maria Tereblecea

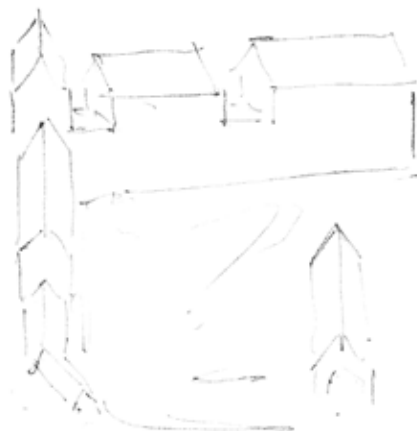
Social Re-profiling Center in Oradea
Centru de reprofilare socială în Oradea

Nadejda Gologan

Interactive Museum in the Musical Setting in Cluj-Napoca
Muzeu interactiv în cadrul muzical în Cluj-Napoca

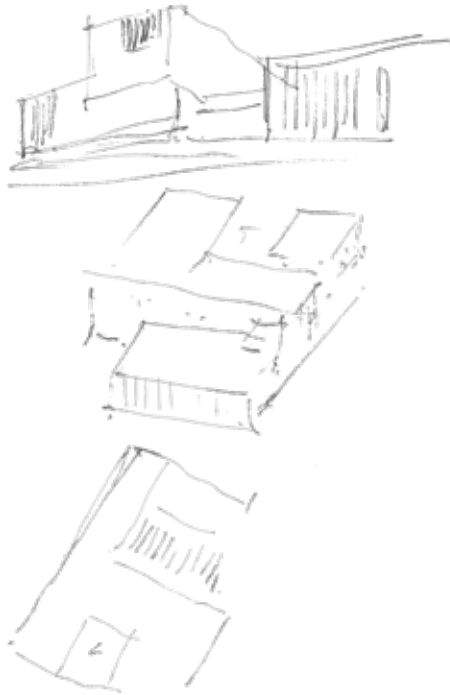
Sara Andrea Gal

Housing Complex in Miercurea-Ciuc
Ansamblu de locuințe în Miercurea-Ciuc

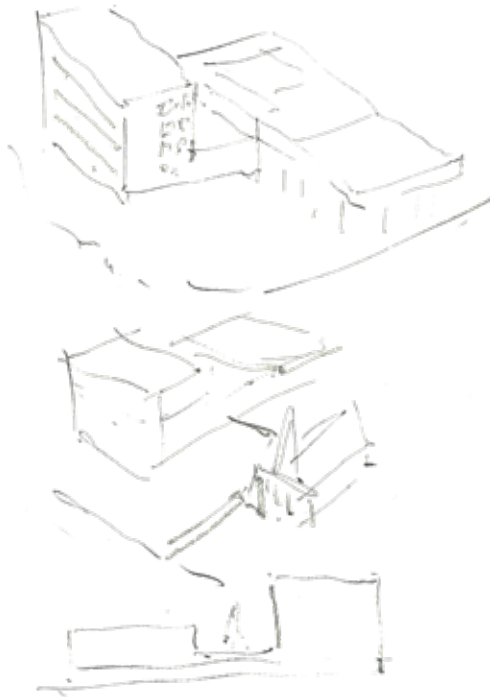
Izabela Bako

2019

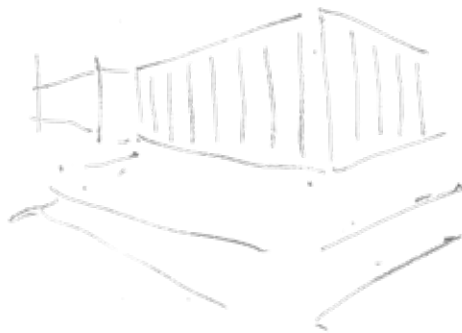
Balneoclimatic Center
Centru balneoclimateric

Laura Maria Câmpeanu

Agricultural Market and Hotel
Piață agroalimentară și hotel

Răzvan Cristian Cristea

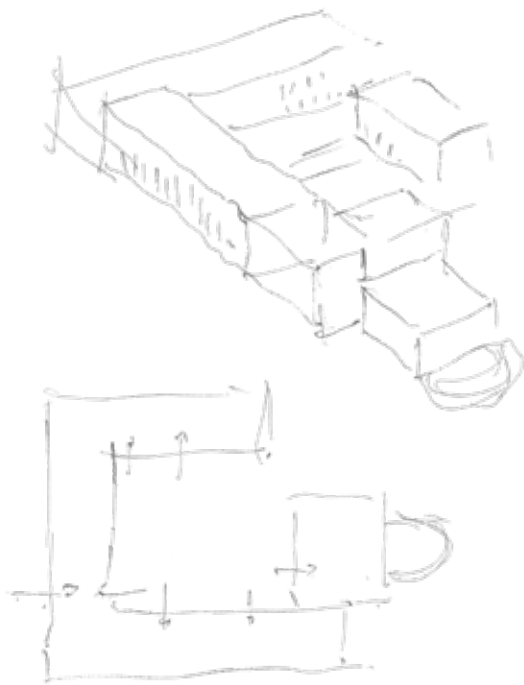
New Cultural Center in Sfântu Gheorghe
Centru cultural nou în Sfântu Gheorghe

Endre Farkas

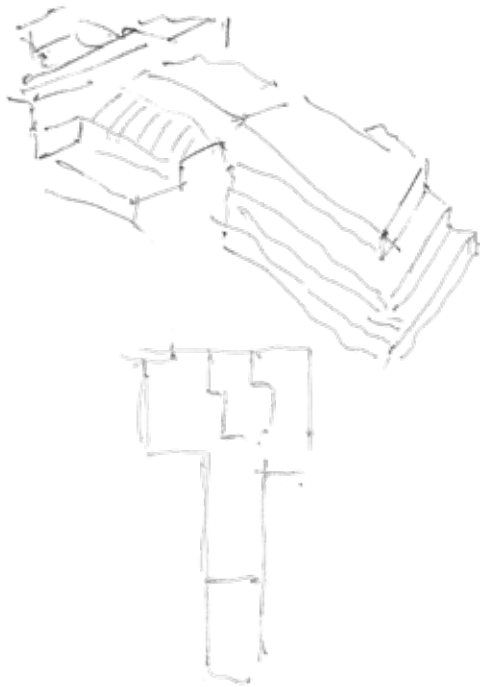
Revitalization of a Spa Resort
Revitalizarea unei stațiuni balneare

Diana Maria Ioniță

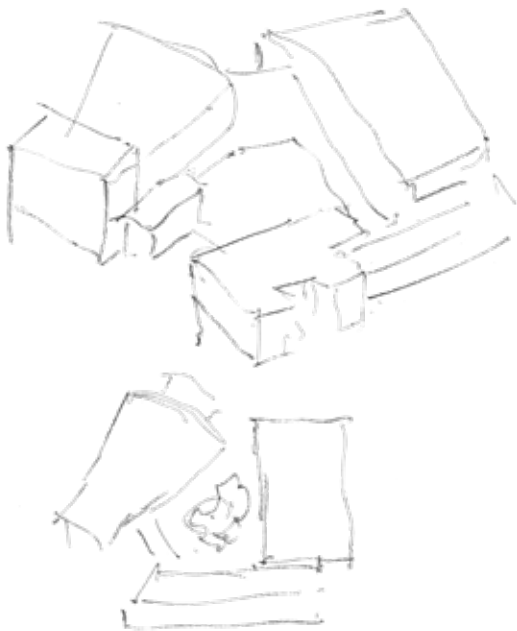
Balneoclimatic Treatment and Recovery Base in Ocna Sibiului
Bază de tratament balneoclimateric și recuperare în Ocna Sibiului

Adela Maria Iftu

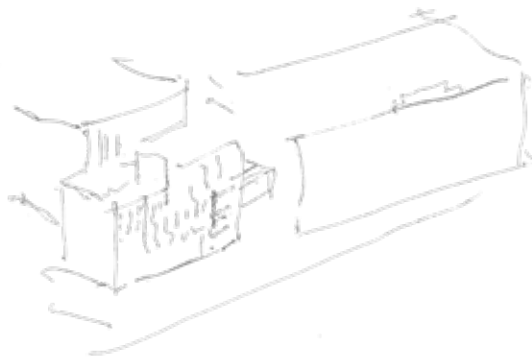
Wine Tourism Center
Centru de enoturism

Vlad Florin Leu

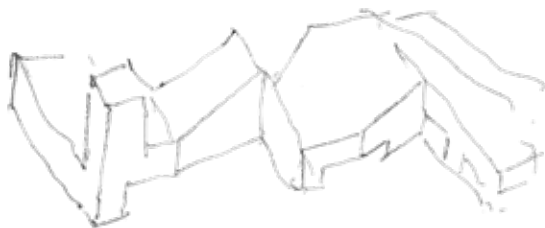
Restoration of a Military Unit in Arad
Restaurarea unei unități militare în Arad

Andreea Iulia Ochiș

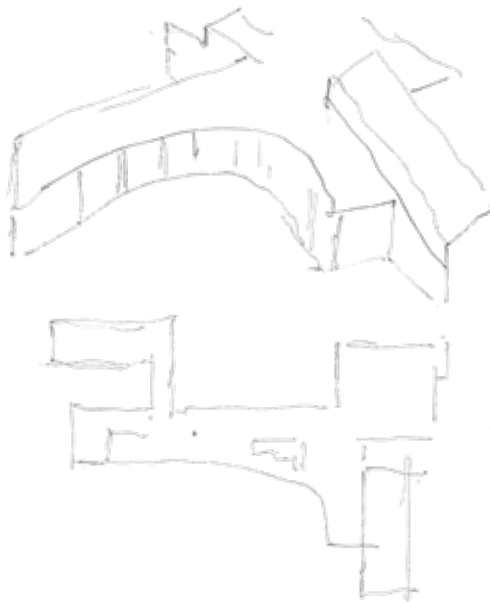
Media Centre in Chişinău
Mediatecă în Chişinău

Victor Iurie Friptuleac

Science Museum and Research Center
Muzeu de științe ale naturii și centru de cercetare

Hennrietta Gal-Jaeger

'Black Forest' Glass Museum in Stara Huta
Muzeul Fabricii de Sticlă Pădurea Neagră în Stara Huta

Cristina Ioana Jurcuț

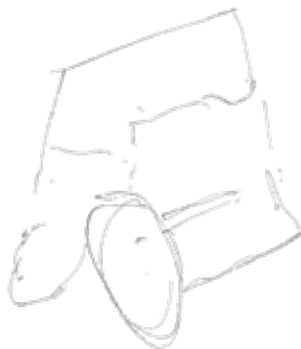
Extension of the Dacian and Roman Civilization Museum in Deva
Extensia Muzeului Civilizației Dacice și Romane în Deva

Alexandra Rusz

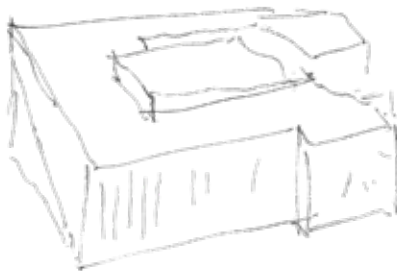
Spa Tourist Center in Băile Herculane
Centru turistic balnear în Băile Herculane

Aitai Albert

Thermal Spa Base in Geoagiu-Băi
Bază termală în Geoagiu-Băi

Marian Ionuț Drogoțel

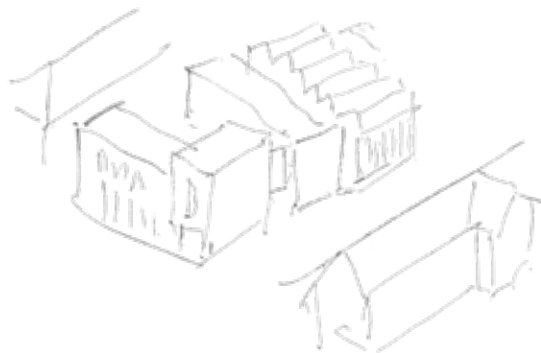
Cultural Center in Târgu Mureș
Centru cultural în Târgu Mureș

Robert Kovacz

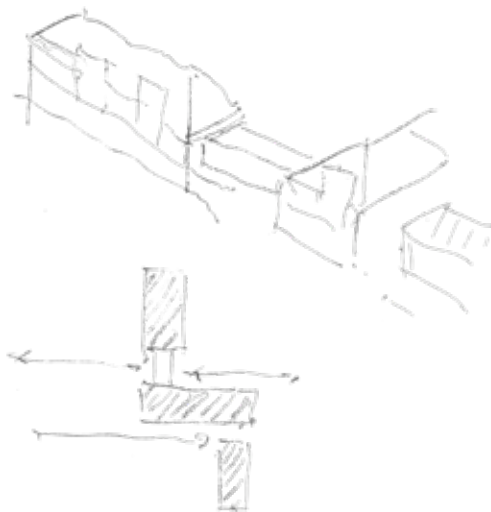
Sustainable Hunting Complex in Băiuț
Complex de vânătoare sustenabilă în Băiuț

Iulia Crina Cureu

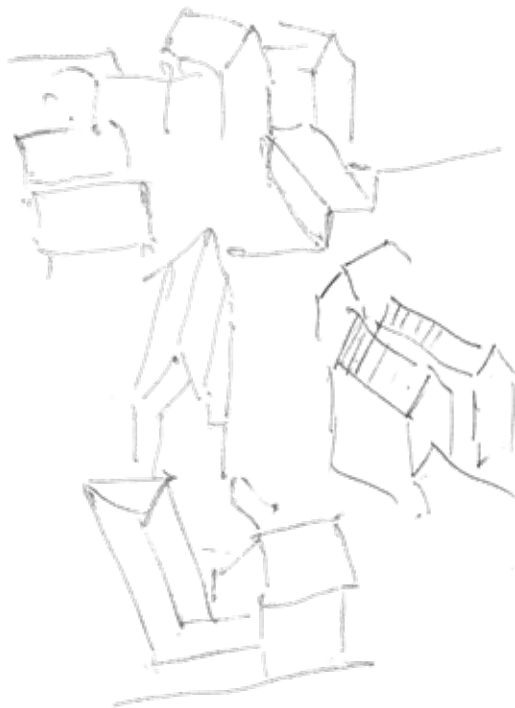
Regional Heritage Conservation Complex
Complex regional de conservare a patrimoniului

Maria Irina Loșonți

Spatial and Social Rehabilitation of the Loner Quarter
Reabilitarea spațială și socială a cvartalului Loner

Georgiana Roxana Popescu

Center for Visually Impaired People in Sibiu
Centru pentru persoane cu deficiențe de vedere în Sibiu

Viorela Codruța Pleșa

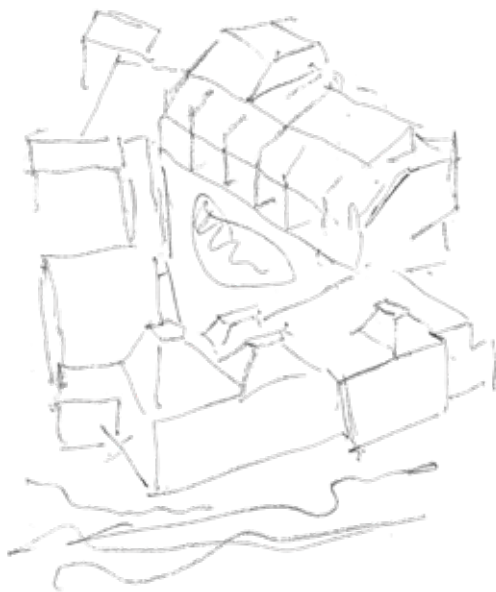
Animal Assisted Therapy Center for Children
Centru de terapie asistată de animale pentru copii

Laszlo Levente Csomar

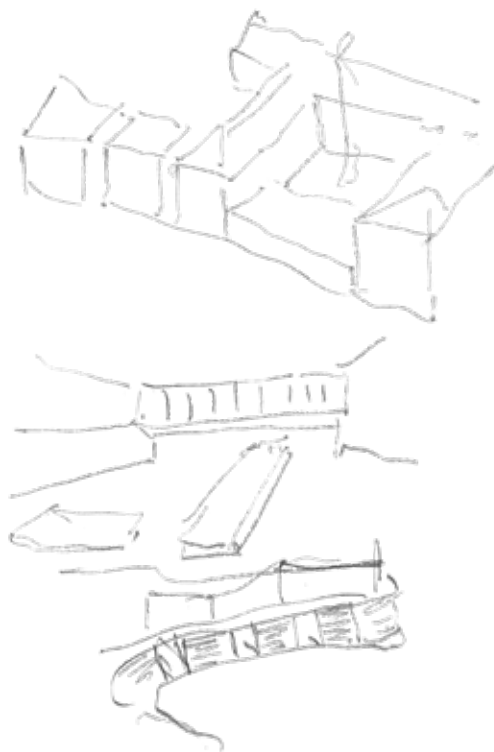
Tourist Winemaking Complex
Complex turistic de vinificație

Silvia Codruța Encian

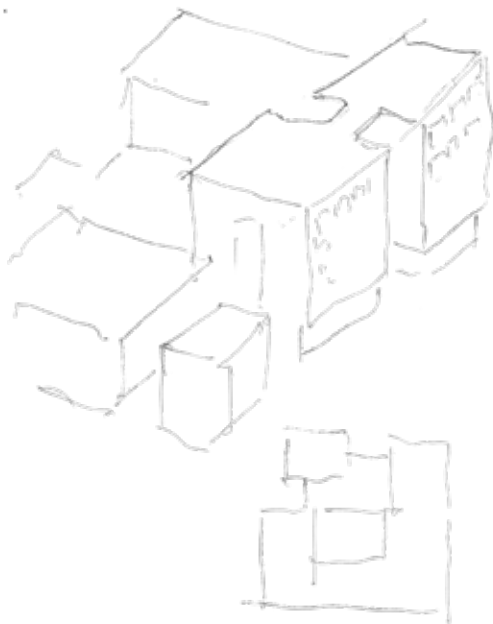
Center for the Prevention of Aging
Centru pentru prevenirea îmbătrânirii

Daniela Augusta Mihaela Mărincean

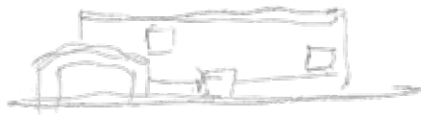
Bee Center
Centru apicol

Zoltan Balint

Center for People with Depression Disorders
Centru pentru persoane cu tulburări de depresie

Paula Ioana Nechita

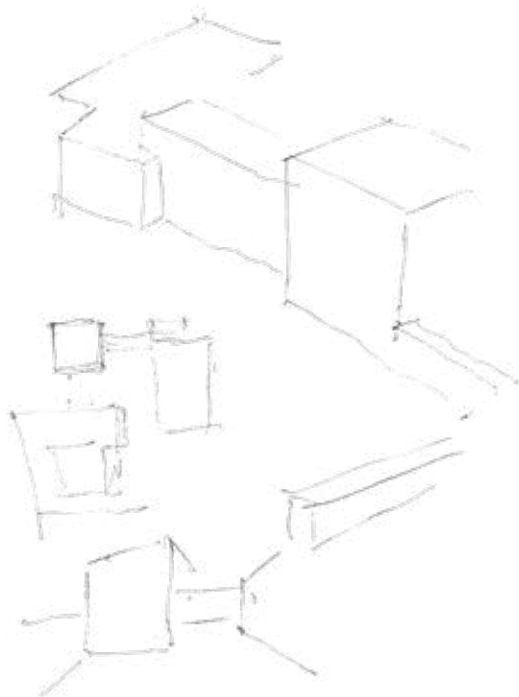
Robotics Research Institute in Cluj-Napoca
Institut de cercetare robotică în Cluj-Napoca

Alexandra Alina Pop

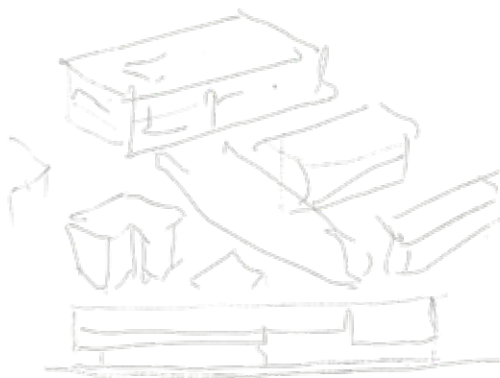
Center for Creation and Production for Creative Industries in Târgu Mureș
Centru pentru creație și producție pentru industrii creative în Târgu Mureș

Beata Bartha

Arts and Crafts High School
Liceu de arte și meșteșuguri

Boloni Botond

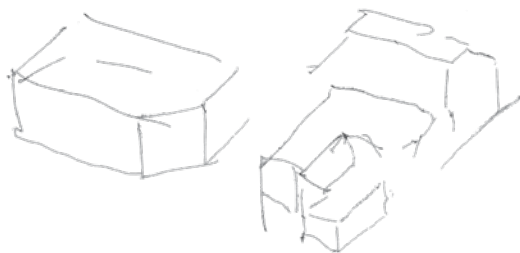
Neighborhood Centre and Urban Restructuring
Centru de cartier și restructură urbană

Andreea Melisa Mureșan

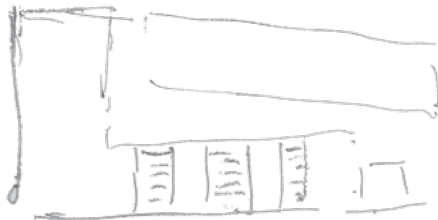
Restoration of the Reformed Church
Restaurarea Bisericii Reformate

Alexandra Andreea Năstase

Public Library
Bibliotecă publică

Paul Daniel Crișan

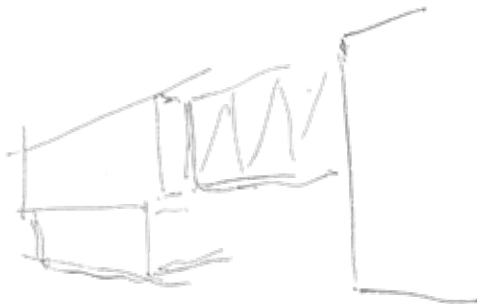
Educational Center
Centru de educație

Andreea Ioana Dărăban

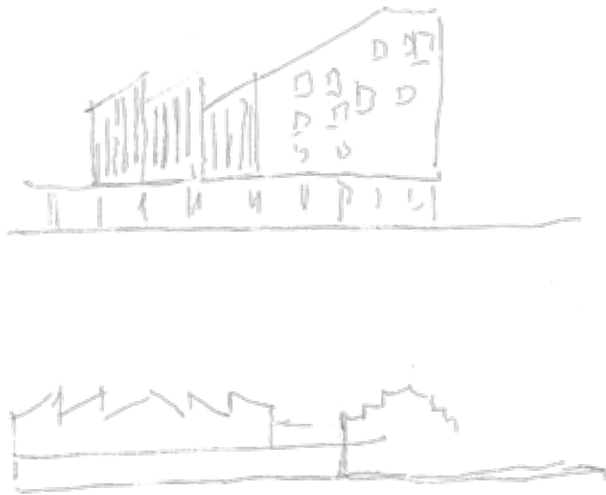
Crafts House
Casa de meșteșug

Anamaria Andreea Șovre

Production Center
Centru de producție

Diana Masa

Modernization of the Agri-food Market in Ploiesti
Modernizare piață agroalimentară în Ploiești

Victor Ioan Ștefan

Cultural Center in Bistrița
Centru cultural în Bistrița

Toma Tudosă

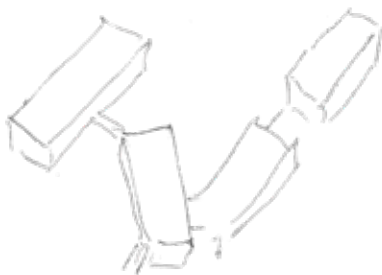
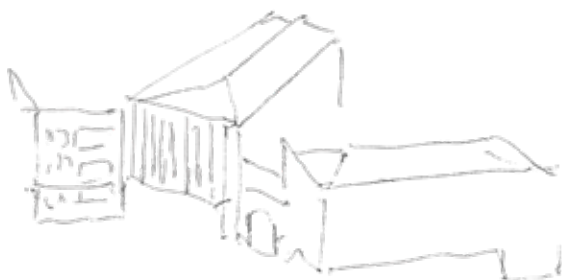
Cultural and Educational Center in Bistrița
Centru cultural și educațional în Bistrița

Ștefana Gloria Diugan

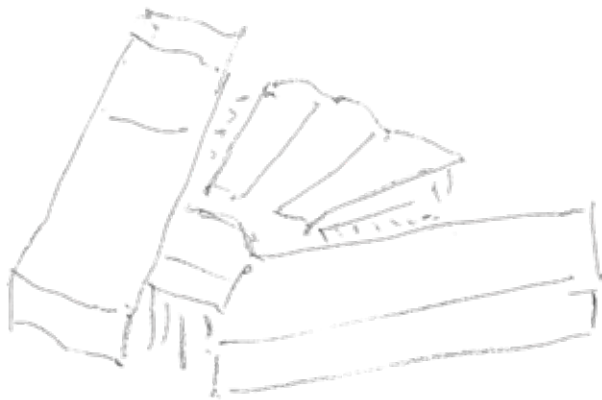
Biodiversity Research Center
Centru de cercetare a biodiversității

Doina Manic

Arts High School
Liceu de arte

Tamas Roth

Public Pool Extension with Swimming and Leisure Facilities
Extindere ștrand cu ansamblu de înot și agrement

Kinga Steiger

Faculty of Theatre and Television in Cluj-Napoca
Facultatea de Teatru și Televiziune în Cluj-Napoca

Anca Cristina Cheregi

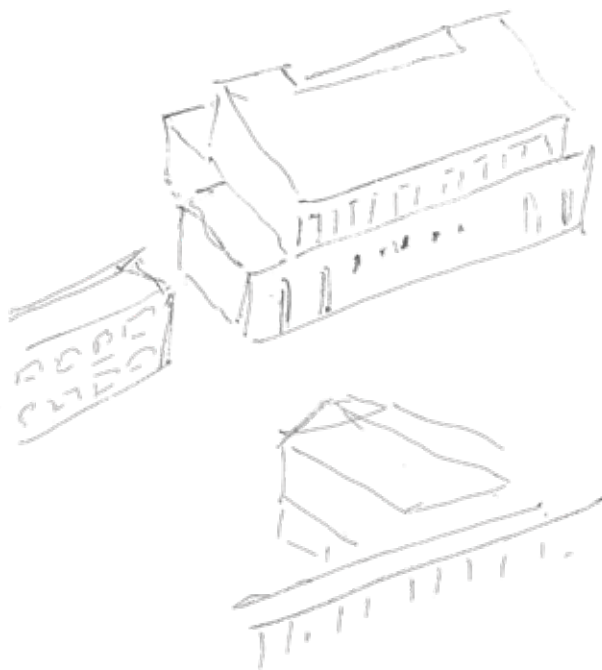
Music Center in Cluj-Napoca
Centru de muzică în Cluj-Napoca

Andras Marton

Faculty of Fine Arts: Graphic Department
Facultatea de Arte Plastice: Secția Grafică

Sergiu Ioan Mițulescu

Center for Creative Collaboration in Oradea
Centru de colaborare creativă în Oradea

Cristina Talpoș

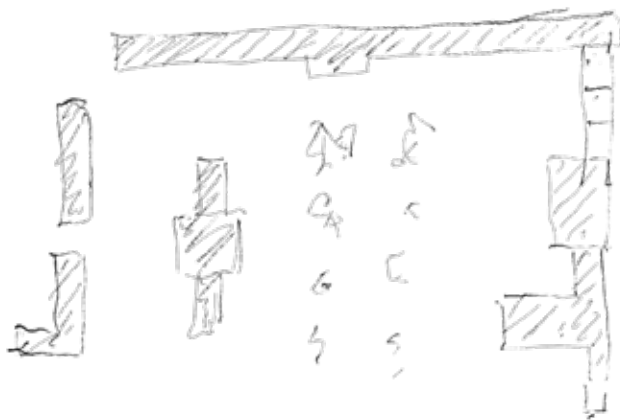
Sports Complex
Complex Sportiv

Andra Tomuş

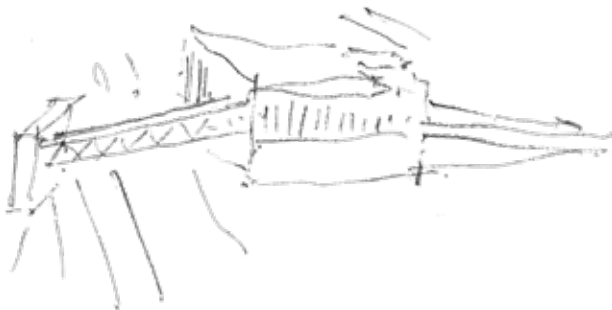
Agri-food Market
Piață agroalimentară

Daniela Marton

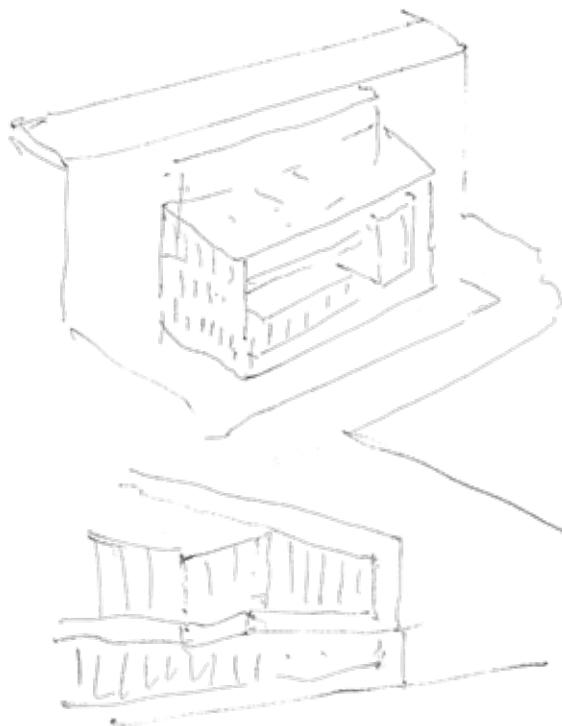
Training Complex
Complex de instruire

Andrada Iulia Neag

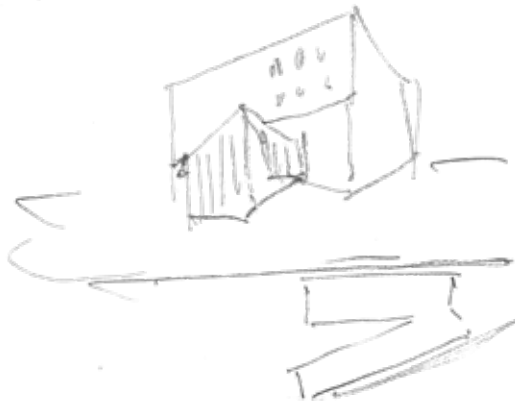
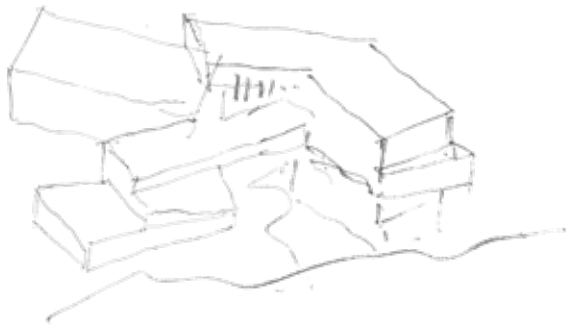
Bus Station in Târnava
Autogară în Târnava

Oana Cosmina Avram

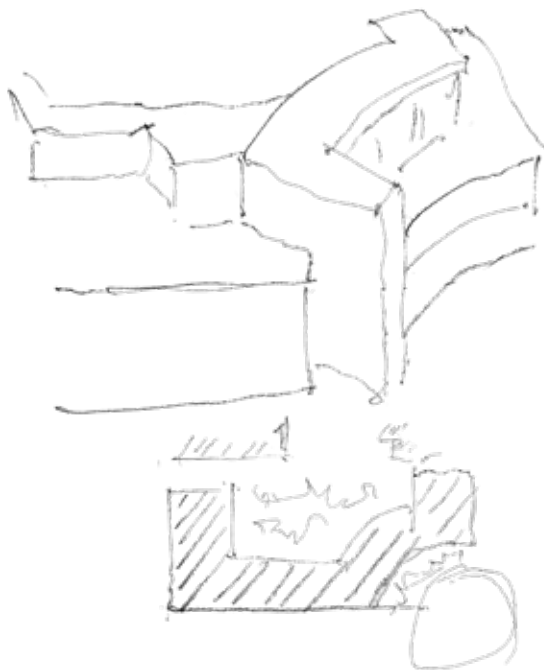
Gastronomy and Culinary Art Center in Cluj-Napoca
Centru de gastronomie și artă culinară în Cluj-Napoca

Larisa Bucur

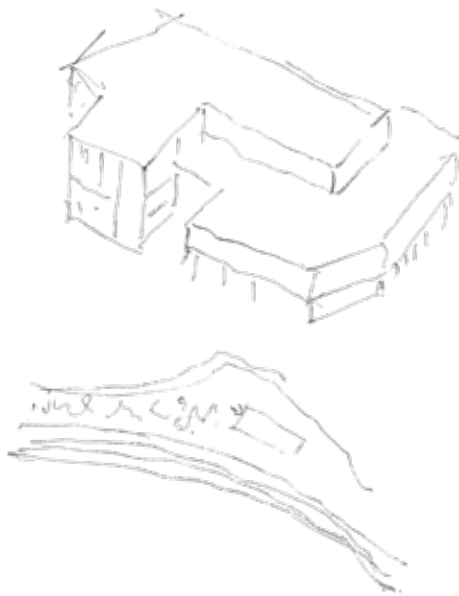
Media Center in Satu Mare
Mediatecă în Satu Mare

Marius Vasilică Mărcuț

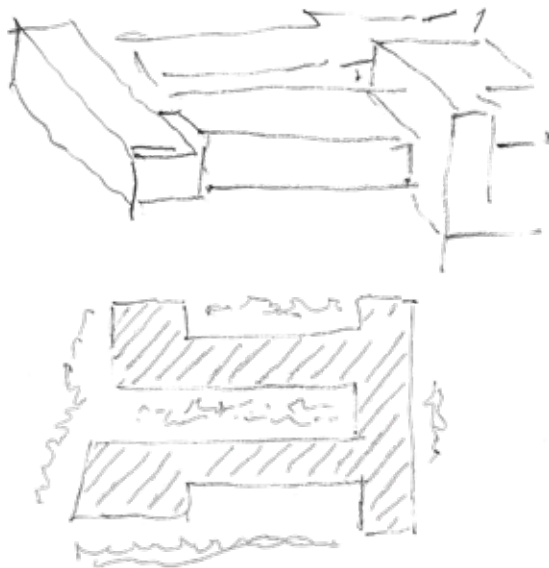
Arts and Creation Center
Centru de artă și creație

Alexandra Diana Oprescu

Performing Arts Center
Centru de arte ale spectacolelor

Ioan Adrian Tamas

Business Center
Centru de antreprenoriat

Dragoș Andrei Botoc

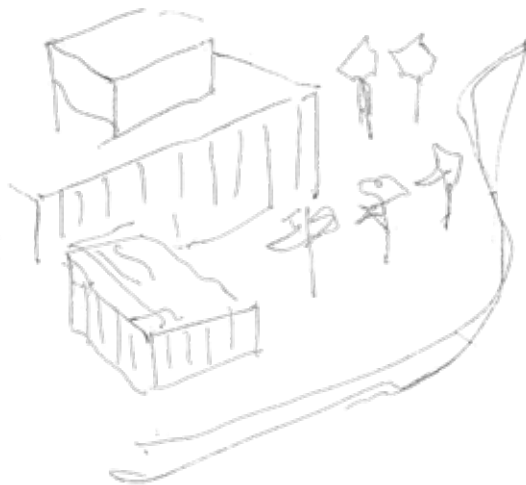
Community Center in Săngeorz-Băi
Centru comunitar în Săngeorz-Băi

Silvia Florina Căilean

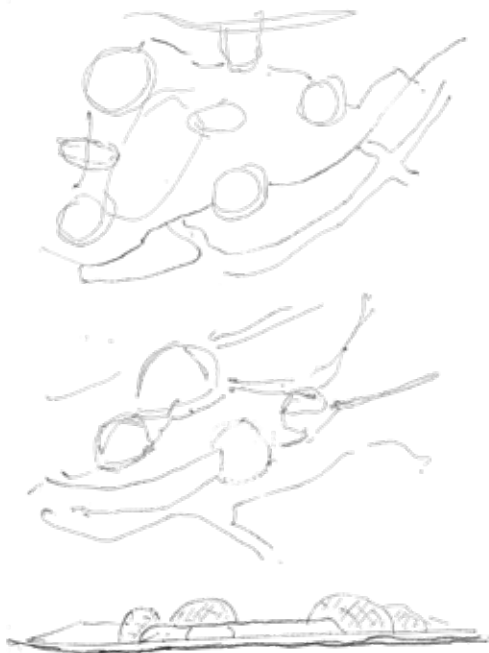
Mental Health Center
Centru pentru sănătate mentală

Timotei Ștefan Hoblea

Modernization and Extension of The Radio House in Cluj-Napoca
Modernizare și extindere a Casei Radio în Cluj-Napoca

Sântămărian Sara

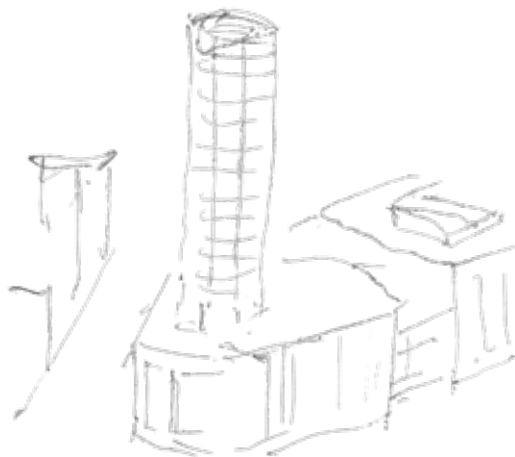
Complex of Exhibition Greenhouses in the Botanical Garden in Chişinău
Complex de sere expoziționale în grădina botanică în Chişinău

Corneliu Gheorghe Antoniu

Research Center for Cardiovascular Diseases in Târgu Mureș
Centru de cercetare pentru bolile cardiovasculare în Târgu Mureș

Daniela Monica Mitrea

Co-op and Offices in London
Ansamblu mixt și birouri în Londra

Pavel Sandu

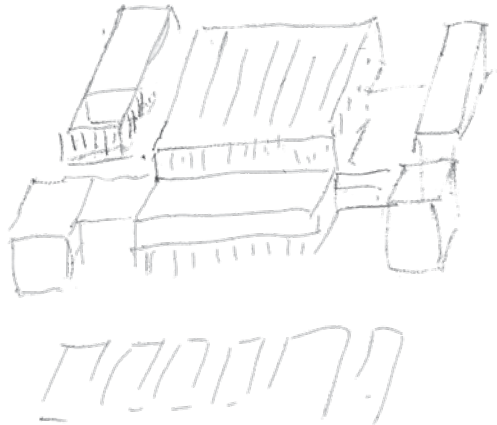
Training Base for the Institute for Emergency Situations
Bază de pregătire pentru Institutul pentru Situații de Urgență

Cosmin Furdui

Spa in the Touristic Area of Baia Sprie
Spa în zona turistică în Baia Sprie

Ionuț Dorin Mihalca

Complex and Agri-food Market
Complex și piață agroalimentară

Clara Ivona Virag

Community Center and Tradition Perpetuation in Roșia Montană
Centru comunitar și de perpetuarea tradiției în Roșia Montană

Laurențiu Galdău

Complex for Conservation, Research and Exploitation of Cultural Heritage
Complex de conservare, cercetare și valorificare a patrimoniului cultural

Bianca Alexandra Rațiu

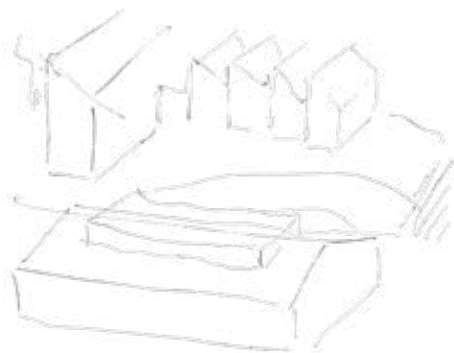
Reconversion of Former Industrial Premises
Reconversia unei foste incinte industriale

Andreea Vestale-Chiș

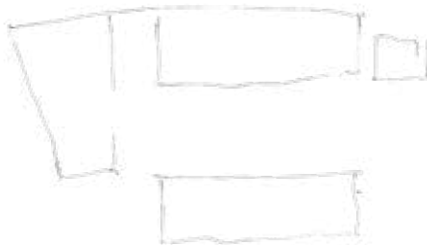
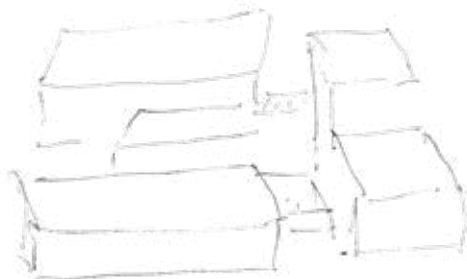
Rehabilitation and Restructuring of a Complex
Reabilitare și restructurare complex

Alexandru Blănaru

Sustainability Center
Centru de sustenabilitate

Andrei Mihai Codin

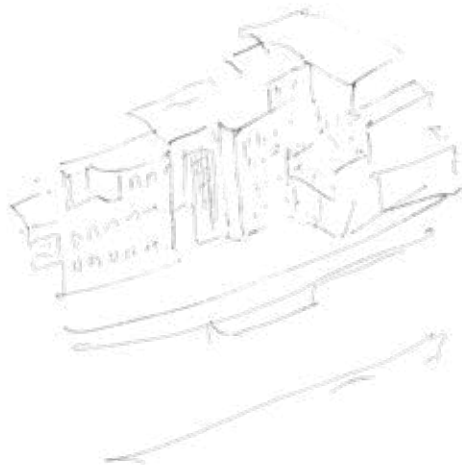
Beer Factory in Turda
Fabrica de Bere în Turda

Ioan Augustin Dumitrică

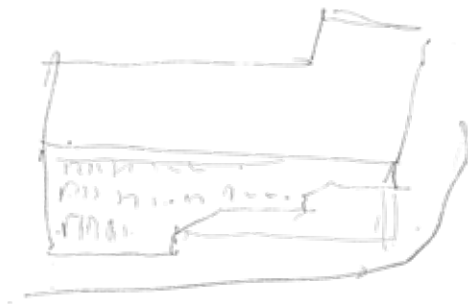
Extension of the National Contemporary Art Museum in București
Extensie Muzeul Național de Artă Contemporană în București

Ionuț Popa

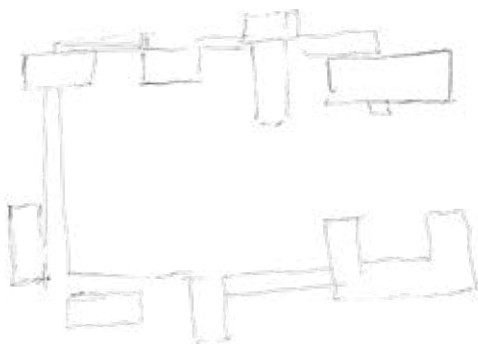
Faculty of Theatre and Film
Facultate de Teatru și Film

Răzvan Schipor

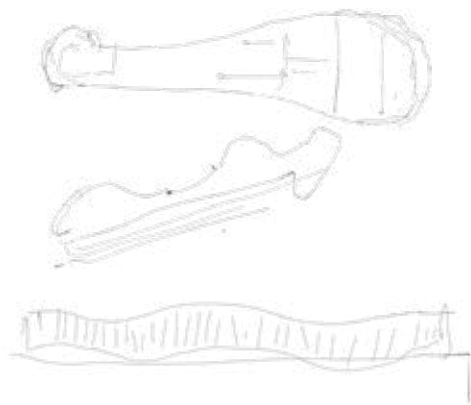
HUB for Photography Production
HUB de producție fotografică

Andreea Strete

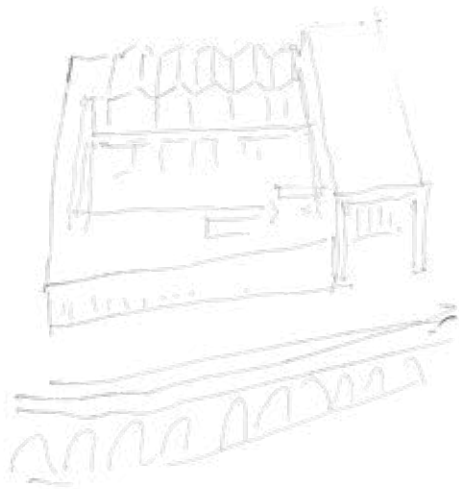
Restoration and Expansion of Bornemisza Castle
Refuncționalizarea și extinderea Castelului Bornemisza

Luisa Maria Azamfirei

Transylvania Railway
Cale ferată în Transilvania

Remus Vasile Gherase

Municipal Center and Community Gardens
Centru municipal și grădini comunitare

Anamaria Androne

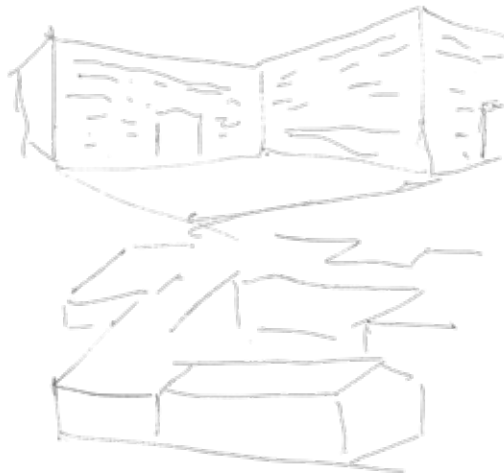
Restoration of Wesselenyi-Bethlen Castle
Restaurearea Castelului Wesselenyi-Bethlen

Lavinia Rebecca Cociubei

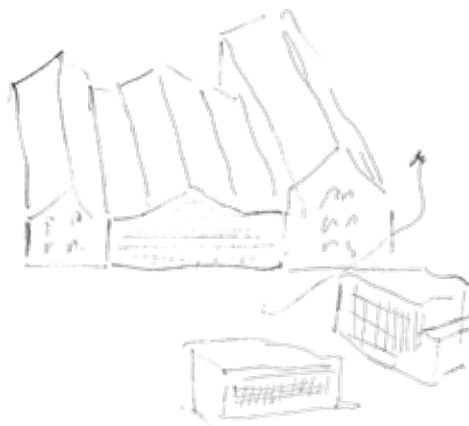
Reactivation of Industrial Heritage
Reactivarea patrimoniului industrial

Diana Verdeş

Faculty of Design
Facultate de Design

Ștefan Corneliu Capbun

Railway Club in Carei
Club feroviar în Carei

Anita Bernadette Deac

Treatment Center
Centru de tratament

Miriam Claudia Pop

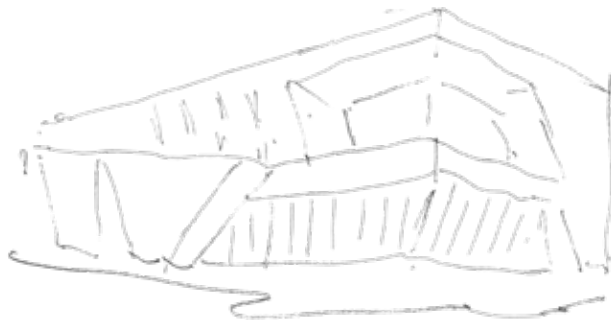
Museum of Dynamic Frames
Muzeu de cadre dinamice

Cristina Iordache

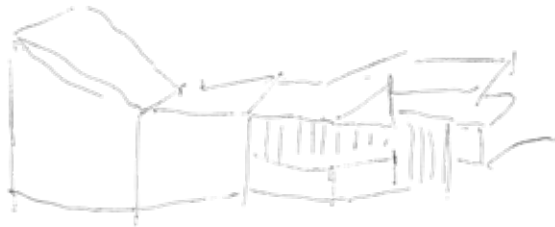
Community Center in Aiud
Centru comunitar în Aiud

Mihai Moga

Aeroclub in Dezmir
Aeroclub în Dezmir

Paula Tritéan

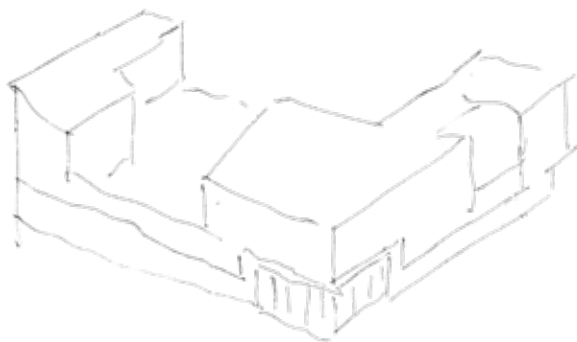
Neighborhood Center with Socio-cultural Profile in Cluj-Napoca
Centru de cartier cu profil socio-cultural în Cluj-Napoca

Roxana Ioana Balas

Community Center
Centru comunitar

Nicu Noris Pașca

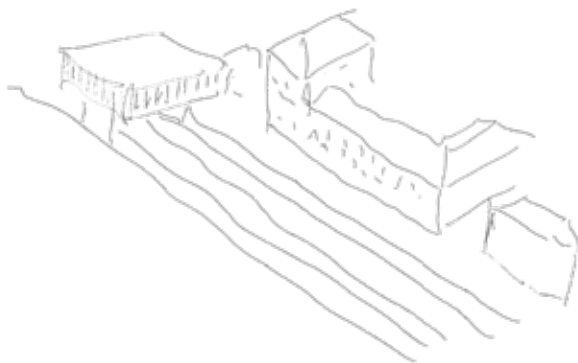
Arts High School in Târgu Mureș
Liceu de arte în Târgu Mureș

Raul Dănuț Șoptărean

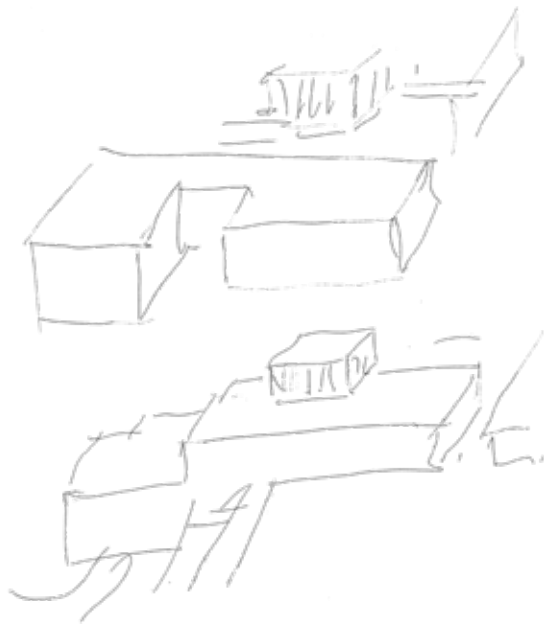
University Clinic of Psychiatry
Clinică universitară de psihiatrie

Alexandru Vlasiu

North Train Station in Timișoara
Gara de Nord în Timișoara

Nicolae Virgil Toma

Winemaking and Vinotherapy Complex in Beltiuc
Complex de vinificație și vinoterapie în Beltiuc

Cezara Maria Alexandra Vălean-Susan

2023

Community Center in Borsec
Centru comunitar în Borsec

Regian Vasile Frolich

Medical Recovery Center for People Suffering from Neuropsychiatric Conditions
Centru medical de recuperare pentru persoanele care suferă de afecțiuni neuropsihice

Maria Voicu

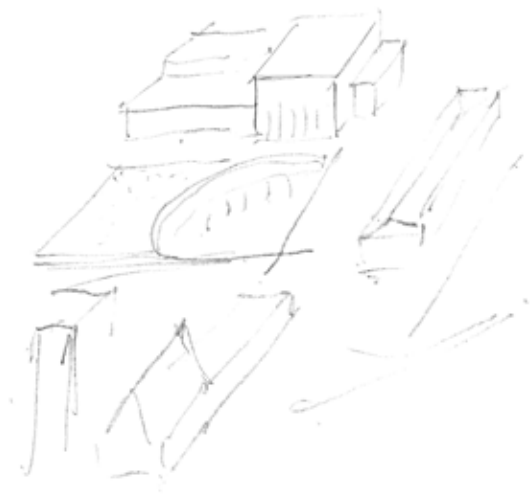
School for Visually Impaired Children in Bistrita
Școala pentru copii cu deficiențe de vedere în Bistrița

Bogdan Zbinca

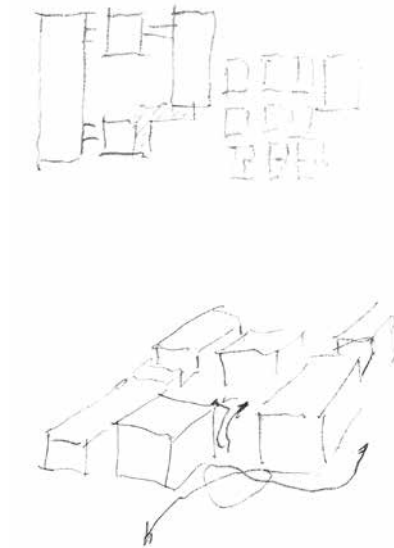
Urban Regeneration and Social Housing Rehabilitation in Baia Mare
Regenerare urbanistică și reabilitare locuințe sociale în Baia Mare

Rafaela Grețieș

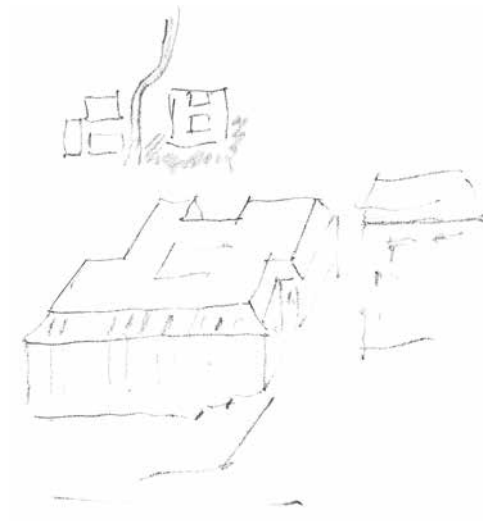
Center for Education and Social Services in Târgu Mureș
Centru pentru educație și servicii sociale în Târgu Mureș

Maria Mureșan

Public-Private Housing in Cluj-Napoca: Urban Regeneration of Tehnofrig Platform
Locuire în parteneriat public-privat în Cluj-Napoca: Regenerare urbană a platformei Tehnofrig

Ana Monica Rusu

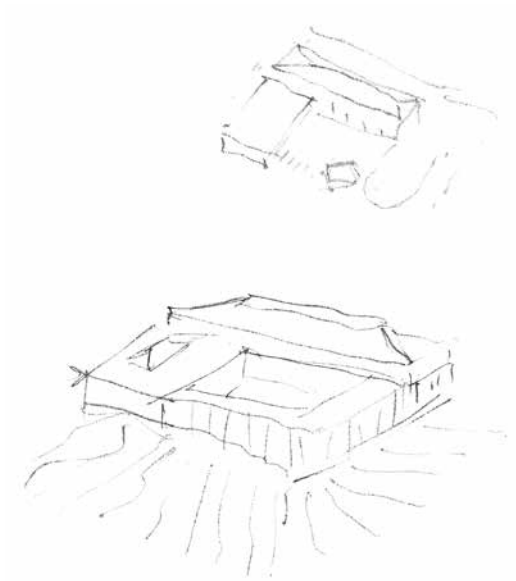
Center for Students' Educational Activities in UMFST Campus Târgu Mureș
Centru pentru activități studențești în campusul UMFST Târgu Mureș

Mara Roxana Oprea

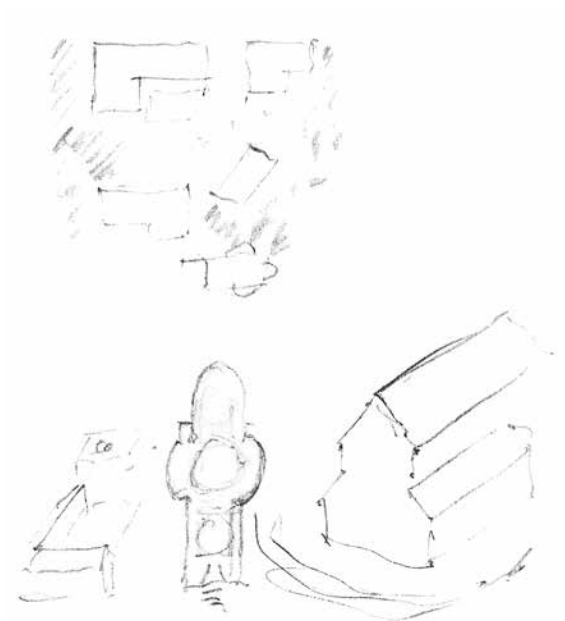
Research and Conservation Institute in the Field of Dendrology at the Simeria Arboretum
Institut de cercetare și conservare în domeniul dendrologiei la Arboretumul Simeria

Teofana Cruceru

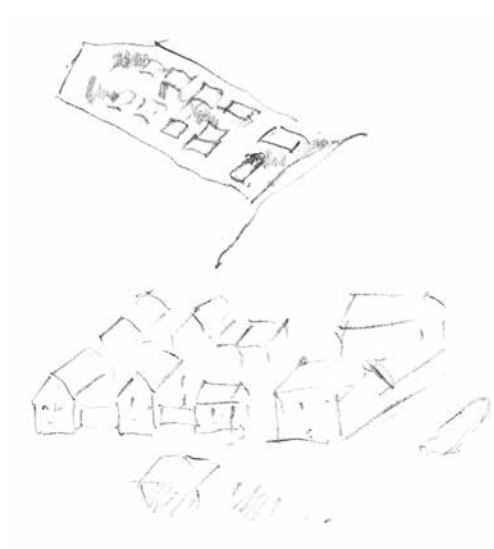
Marcea Winery in Ștefănești
Crama Marcea în Ștefănești

Alexandra Georgiana Petruțiu

Workshops for Iconographic Art and Painting Restoration
Ateliere pentru arta iconografică și restaurare picturi

Ioana Ariana Mihăilescu

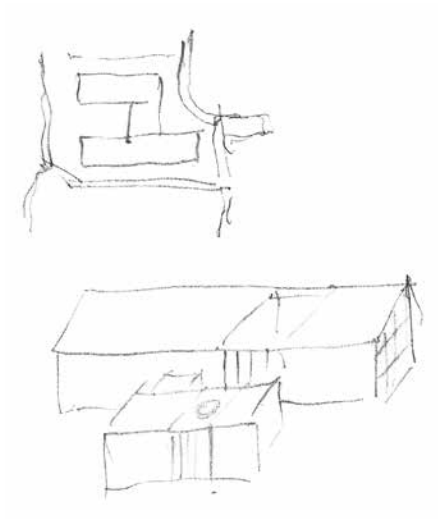
Center for Domestic Violence Victims in Cluj-Napoca
Centru pentru victimele violenței domestice în Cluj-Napoca

Andrada Ioana Hanca

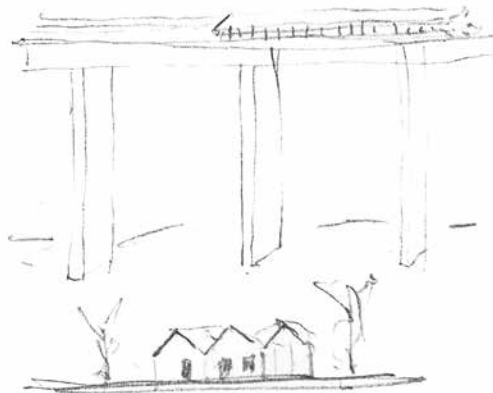
Energy Plant: Educational Center
Uzina energetica: centru educațional

Alexandra Valentina Popescu

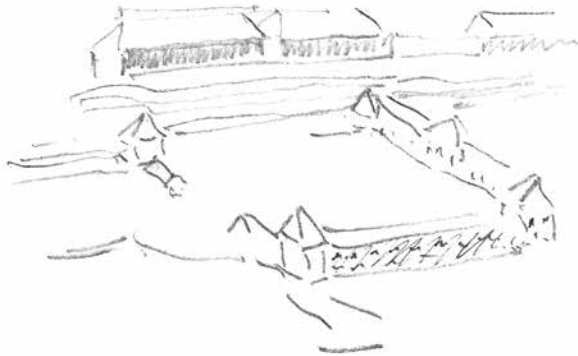
Neighborhood Center and its Area Restructuring
Centru de cartier și restructurarea zonei

Andreea Ioana Selegean

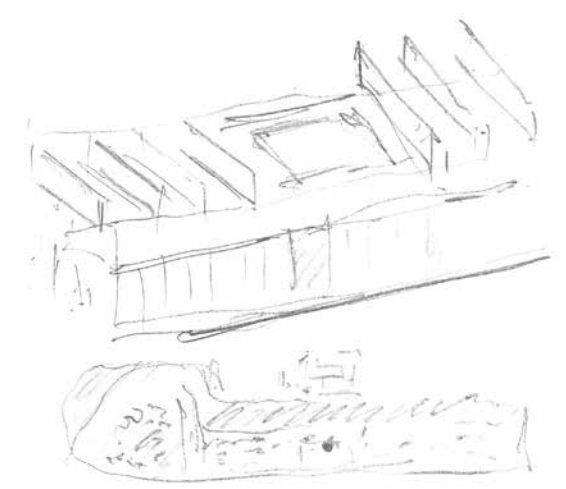

Refunctionalization of the Railway Infrastructure - Valea Topologului Tourist Circuit
Refuncționalizarea infrastructurii feroviare - Circuit turistic Valea Topologului

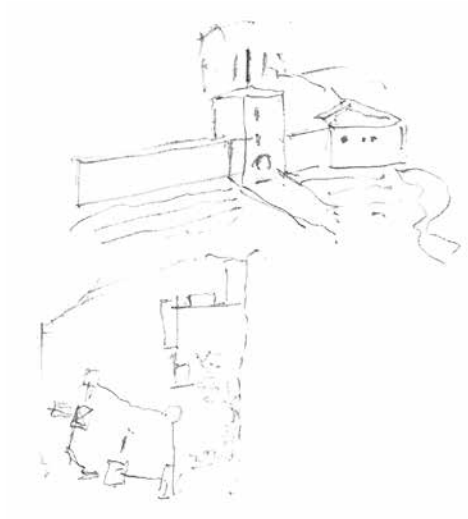
Ioana Afloarei

Revitalization of the Jibou 'Vasile Fati' Botanical Garden. Refunctionalization of the Wesselenyi Castle Historical Monument Complex and Biodiversity Research Center
Revitalizarea grădinii botanice "Vasile Fati" din Jibou. Refuncționalizarea ansamblului de monumente istorice al castelului Wesselenyi și centru de cercetare al biodiversității
Oana Cezara Brescanu

Oradea West Masterplan. Strategy for the Ecological Remediation of the Bauxite Residue Dump
and the National Institute for Research and Development in the Valorization of Industrial Waste
Masterplan Oradea Vest.Strategia de remediere ecologică a haldei de reziduu de bauxită și Institut
Național de Cercetare-Dezvoltare în Valorificarea Deșeurilor Industriale
David Mutnean

The Re-functionalization of the Castle of Inorogi as a Museum of the Kornis Family and an Agro-Ecological Research and Development Centre

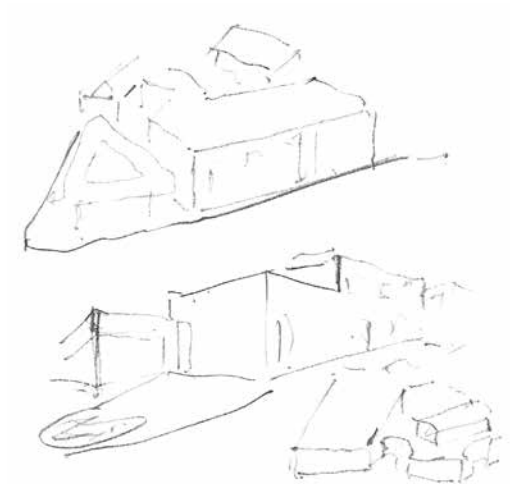
Refuncționalizarea Castelului de Inorogi ca muzeu al familiei Kornis și Centru de cercetare și dezvoltare agro-ecologic

Teodora Ioana Pașcu

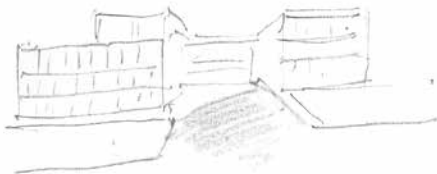
Center for the Revitalization of Stone Construction Techniques in Sălicea
Centru de revitalizare a tehnicilor de construcție cu piatră în Sălicea

Vlad Cainap

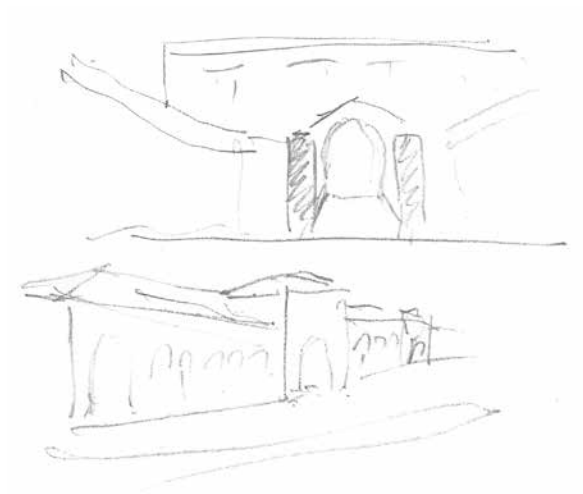
Children's Palace 2.0 A New Place for Extracurricular Activities in Arad
Palatul copiilor 2.0 Un loc nou pentru activități extracurriculare în Arad

Răzvan Paul Nemțău

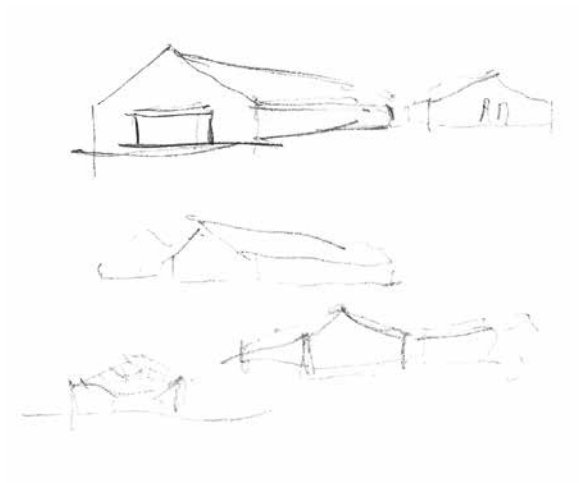
Theoretical Highschool in Cluj-Napoca
Liceu teoretic în Cluj-Napoca

Vlad Vasile Pop

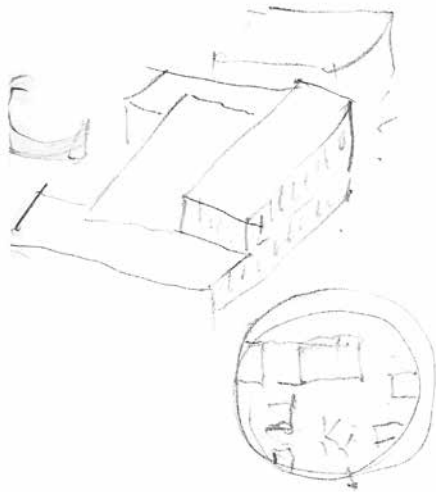
Valorization of the Cultural-historical Heritage. Museum Complex in Doftana
Valorificarea patrimoniului cultural-istoric. Complex muzeal în Doftana

Florin Bogdănel Sitaru

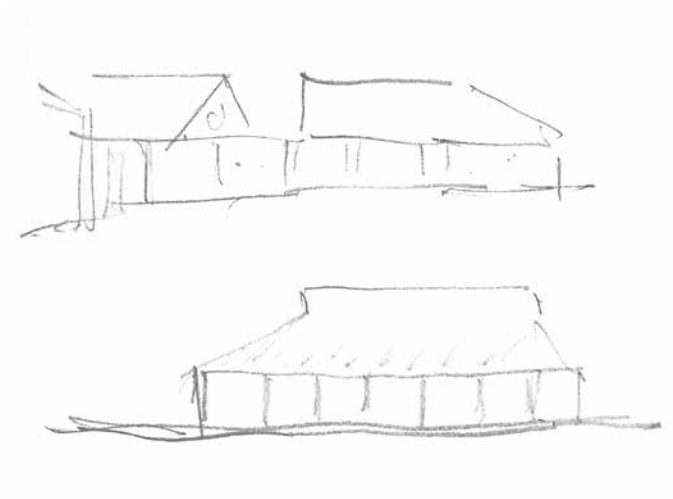
Community and Educational Center for Vocational (re)Training in Agriculture
Centru comunitar și educațional pentru (re)formare profesională în domeniul agriculturii

Diana Ioana Irimeș

Faculty of Decorative Arts and Fashion Design
Facultate de Arte Decorative și Design Vestimentar

Iulia Porime

International Scout Center
Centru internațional pentru cercetași

George Ștefan Vaida

Conclusions

Conclusions

Concluzii

former students, now part of the teaching team of Faculty of Architecture and Urbanism

foști studenți, acum parte a echipei didactice a Facultății de Arhitectură și Urbanism

Cristina Purcar

They say “tell me who your friends are, and I will tell you who you are.” If one could extend this saying to an entire professional community, then I believe our faculty gets some fine credits, since we may justly say that we have enjoyed both professor Raf De Saeger’s expertise and his unremitting friendship for 15 years now. An emeritus professor of K.U.Leuven, is an internationally recognized academic and public adviser in architecture, a former doctoral student of Christian Norberg-Schulz, as he often likes to evoke, and a Doctor honoris causa of the TUCN, Raf De Saeger’s architectural expertise is complemented by his dedication to culture in general, and to the emancipatory values of international exchanges in particular, including through his comprehensive promotion of Norwegian literature in Belgium.

His first participation in our diploma juries occurred in 2009. It started and successfully continued thanks to the invitations of Erasmus coordinator, professor Ioana Agachi, who insisted on having international members in

Se spune „spune-mi cine sunt prietenii tăi, iar eu îți voi spune cine ești.” Dacă s-ar putea extinde această zicală la o întreagă comunitate profesională, atunci cred că facultatea noastră primește niște credite bune, deoarece putem spune pe drept că ne-am bucurat atât de expertiza profesorului Raf De Saeger, cât și de prietenia lui neîntreruptă încă de acum 15 ani. Profesor emerit la K.U.Leuven, acesta este un consilier academic și public în arhitectură, recunoscut internațional, fost doctorand al lui Christian Norberg-Schulz, așa cum îi place adesea să evoce, și doctor honoris causa al UTCN, expertiza arhitecturală a lui Raf De Saeger este completată de dedicarea sa față de cultură în general și față de valorile emancipatoare ale schimburilor internaționale în special, inclusiv prin promovarea sa cuprinzătoare a literaturii norvegiene în Belgia.

Prima sa participare în comisiile noastre de diplomă a avut loc în 2009. A început și a continuat cu succes datorită invitațiilor coordonatorului Erasmus, profesorul Ioana Agachi, care a insistat să aibă membri

the juries of the most important exam of an architecture student's academic itinerary. Moreover, these international participations also benefited the faculty through the workshop "Questions," likewise initiated by Ioana Agachi, wherein we were often inspired by Raf De Saeger's keynote speeches on contemporary European architecture and urbanism. Having finished my doctorate at the K.U.Leuven in 2009, and having become faculty member at FAU Cluj immediately after, I have had the opportunity of meeting Raf early on. For me, his presence was in the first instance a reminder of Belgium, which I consider almost a second homeland. Later, as Erasmus coordinator myself, I had the pleasure of keeping in touch with him, preparing his participations in the diploma juries, including on-line, throughout the pandemic.

Besides his delicate, yet in-depth reactions to the diploma projects, his diligent, constant recording thereof, both photographically and in the sketches presented in this volume, Raf De Saeger's generous donation of his substantial collection of architecture books and magazines to the TUCN library are further proofs of his sustained friendship and commitment to our faculty. In the kindest of ways, he likes to permanently question each project's ambition, implying that an architect is socially responsible of placing a project's ambitions high. He often points out to the fact that the project should be conceived of as a process – an architectural process of negotiation and transformation – rather than as a finite artefact. Suggesting that

internațional în jurile celui mai important examen din itinerariul academic al unui student la arhitectură. Mai mult, de aceste participări internaționale au beneficiat facultatea și prin workshop-ul „Questions”, de asemenea inițiat de Ioana Agachi, în care ne-am inspirat adesea din discursurile cheie ale lui Raf De Saeger despre arhitectura și urbanismul contemporan european. După ce mi-am terminat doctoratul la K.U.Leuven în 2009 și am devenit cadru diactic al FAU Cluj imediat după, am avut ocazia să-l cunosc pe Raf devreme. Pentru mine, prezența lui a fost în primă instanță o reamintire a Belgiei, pe care o consider aproape o a doua patrie. Ulterior, în calitate de coordonator Erasmus, am avut plăcerea de a păstra legătura cu el, pregătindu-i participările în comisiile de diplomă, inclusiv on-line, pe toată perioada pandemiei.

Pe lângă reacțiile sale delicate, dar profunde la proiectele de diplomă, înregistrarea diligentă și constantă a acestora, atât pe plan fotografic, cât și în schițele prezentate în acest volum, donația generoasă de către Raf De Saeger a colecției sale substanțiale de cărți și reviste de arhitectură către biblioteca UTCN sunt alte dovezi ale prieteniei și angajamentului său susținut față de facultatea noastră. În cele mai amabile moduri, îi place să pună în discuție permanent ambiția fiecărui proiect, ceea ce înseamnă că un arhitect este responsabil din punct de vedere social de a seta ambiții cât mai mari unui proiect. El subliniază adesea faptul că proiectul ar trebui conceput ca un proces – un proces arhitectural de negociere și transformare

the architectural project is an open system of relationships evolving in time, rather than a collection of finely designed objects, Raf De Saeger's comments can be understood as incentives to permanently question and revise one's concepts. In his advice to the students, the site, the program and the design are always discussed as parts of the city or of the larger territory, and embedded within wider environmental, social, and economic contexts and conditions. Whether at his conference speeches, or in the diploma juries, his interventions prove him a firm advocate of public values and of the civic responsibility so acutely vital to our profession. Thank you Raf, for your precious friendship and inspiration!

Ionuț Julean

Professor Raf De Saeger is a mentor to me. I met him as a student, just before my diploma project defence, and then we became friends, and this friendship grew over the last 14 years. From Raf De Saeger I learned something that is quintessential, namely that change comes from one's attitude. The dialogues we had, the visits and trips that we took together, all had a catalytic effect. I learned a lot from him, but the most important thing is this one "golden rule" which I came to apply with consistency: always see the good side of things in everything that concerns the didactic act, respectively the outcomes of the students' work.

– mai degrabă decât ca un artefact finit. Sugerând că proiectul de arhitectură este un sistem deschis de relații care evoluează în timp, mai degrabă decât o colecție de obiecte fin proiectate, comentariile lui Raf De Saeger pot fi înțelese ca stimulente pentru a pune permanent la îndoială și a revizui conceptele cuiva. În sfaturile sale pentru studenți, situl, programul și designul sunt întotdeauna discutate ca părți ale orașului sau ale unui teritoriu mai mare și încorporate în contexte și condiții de mediu, sociale și economice mai largi. Fie în conferințele sale, fie în comisile de diplomă, intervențiile sale îl prezintă ca un ferm avocat al valorilor publice și al responsabilității civice atât de acut vitale pentru profesia noastră. Mulțumesc Raf, pentru prietenia ta prețioasă și pentru inspirație!

Profesorul Raf De Saeger este un mentor pentru mine. L-am cunoscut ca student, chiar înainte de susținerea proiectului de diplomă, apoi ne-am împrietenit, iar această prietenie a crescut în ultimii 14 ani. De la Raf De Saeger am învățat ceva care este esențial, și anume că schimbarea vine din atitudinea cuiva. Dialogurile pe care le-am avut, vizitele și călătoriile pe care le-am făcut împreună, toate au avut un efect catalizator. Am învățat multe de la el, dar cel mai important lucru este această „regula de aur” pe care am ajuns să o aplic cu consecvență: să vezi mereu partea bună a lucrurilor în tot ceea ce privește actul didactic, respectiv rezultatele muncii elevilor.

After all, education in architecture should be based on an act of culture. Architecture is culture, and the architectural object is Art. Architecture and Art, with capital “A”. In this wider context, I believe that the architect is and should remain, before all else, *an ultimate man of culture*. Therefore, we need to train not only good professionals, but intellectuals with a wide professional horizon. However, for this process to be possible, openness is needed... that’s why *change comes from one’s attitude*...

Everything is a challenge. Over the course of the last 14 years, I taught 1st, 3rd, 4th and 5th year students. I think the most difficult task was teaching the 1st year, when “the foundations are laid”. In fact, Architecture presupposes an initiation... an initiation process, which often proves to be long and burdensome. These are trails blazed by many, many others before us, others who have done exactly the same things, but in a different context and with other “tools” – nothing has fundamentally changed: Architecture is being “taught” and is being “learned”, and it does not really function in “self-taught” mode.

Architecture is something vast – it is more than a field, it isn’t a discipline, nor a science; it’s a way of being, a “state” of things, but also of people. I think that we, those who love Architecture, those who live through architecture, have a special relationship among us. I think this explains the way I resonated with Professor De Saeger from the very beginning.

La urma urmei, educația în arhitectură ar trebui să se bazeze pe un act de cultură. Arhitectura este cultură, iar obiectul arhitectural este artă. Arhitectură și Artă, cu majuscul „A”. În acest context mai larg, cred că arhitectul este și ar trebui să rămână, înaintea de toate, *un om de cultură suprem*. Prin urmare, trebuie să pregătim nu numai buni profesioniști, ci și intelectuali cu un orizont profesional larg. Totuși, pentru ca acest proces să fie posibil, este nevoie de deschidere... de aceea *schimbarea vine din atitudinea cuiva*...

Totul este o provocare. Pe parcursul ultimilor 14 ani, am predat studenților din anii I, III, IV și V. Cred că cea mai grea sarcină a fost predarea în anul I, când „se pun bazele”. De fapt, Arhitectura presupune o inițiere... un proces de inițiere, care de multe ori se dovedește a fi lung și împovărător. Acestea sunt trasee trasate de mulți, mulți alții înaintea noastră, care au făcut exact aceleași lucruri, dar într-un context diferit și cu alte „instrumente” – nimic nu s-a schimbat fundamental: arhitectura este „predată” și „învățată”, și nu funcționează cu adevărat în modul „autodidact”.

Arhitectura este ceva vast – este mai mult decât un domeniu, nu este o disciplină, nici o știință; este un mod de a fi, o „stare” a lucrurilor, dar și a oamenilor. Cred că noi, cei care iubim Arhitectura, cei care trăim prin arhitectură, avem o relație specială între noi. Cred că asta explică modul în care am rezonat cu profesorul De Saeger încă de la început.

Thus, I dare to ask a question: what does it mean to be an accomplished architecture student? The answer to this question, if it is an honest one, mirrors the teacher-student / student-teacher relationship, which is, in its very essence, a dynamic one. The teacher shouldn't be a bogeyman, but a potential workmate. This is what Architectural Education is all about: we discover each other and we build / evolve together.

I believe that the architect is a creator and that the outcome of their work should always be worthy to be called a work of art. Therefore, the architect should not compromise on the quality of their creation and that of the final product. This is something you learn and, above all, something you educate – beginning with the years spent in the Faculty. Consequently, the wider one's cultural horizon opens, the greater the value of one's creation will be. It is true that, in our day-to-day life, the demand is high and the architects' response must be competitive. However, the qualitative aspects must not be sabotaged. If we let our guard down, as architects we are practically sabotaging our future – ours and our children's. This is also true for the academic environment. From Professor De Saeger I learned how to honestly appreciate or evaluate the students' work. Thus, from my point of view, when evaluating the final result, I focus on the work that was involved and on the evolution of the project, as a process. This is because any project follows a certain path, and the approach / process itself can sometimes be

Astfel, îndrăznesc să pun o întrebare: ce înseamnă să fii un student la arhitectură desăvârșit? Răspunsul la această întrebare, dacă este unul onest, oglindește relația profesor-student/student-profesor, care este, în însăși esența ei, una dinamică. Învățătorul nu ar trebui să fie un năuc, ci un potențial coleg de muncă. Despre asta este educația arhitecturală: ne descoperim și construim/evoluăm împreună.

Cred că arhitectul este un creator și că rezultatul muncii lui ar trebui să fie întotdeauna demn de a fi numit operă de artă. Prin urmare, arhitectul nu trebuie să facă compromisuri cu privire la calitatea creației lui și a produsului final. Este ceva ce înveți și, mai ales, ceva ce educi – începând cu anii petrecuți în facultate. În consecință, cu cât orizontul cultural al cuiva se deschide mai larg, cu atât valoarea creației sale va fi mai mare. Este adevărat că, în viața noastră de zi cu zi, cererea este mare, iar răspunsul arhitecților trebuie să fie competitiv. Cu toate acestea, aspectele calitative nu trebuie sabotate. Dacă lăsăm garda jos, ca arhitecți practic ne sabotăm viitorul – al nostru și al copiilor noștri. Acest lucru este valabil și pentru mediul academic. De la profesorul De Saeger am învățat cum să apreciez sau să evaluez sincer munca studenților. Astfel, din punctul meu de vedere, la evaluarea rezultatului final mă concentrez pe munca care a fost implicată și pe evoluția proiectului, ca proces. Asta pentru că orice proiect urmează o anumită cale, iar abordarea/procesul în sine poate fi uneori mai valoros decât imaginea efemeră a unui obiect

more valuable than the ephemeral image of an architectural object. It is like the transition from the profane to the sacred, that is, to the great Architecture.

Miruna Moldovan

I'm glad that I had the opportunity to have my diploma project evaluated by the jury that included Raf De Saeger in 2018, and now, almost 6 years later, I have the honor of getting to know him up close and working on this volume dedicated not only to his sketches, but also to an extensive discussion of the diploma project and its evaluation. From 2023 I have also the pleasure of being a diploma tutor for 6th year students and I must confess that this volume, together with all the advice, ideas and thoughts contained in it, are such a valuable help and source of inspiration not only for students, but also for a young teacher like me.

Silviu Borș

I think Professor De Saeger would appreciate it if I called him, first of all, a friend. Because that's what Raf de Saeger is - a friend of FAU Cluj. Like a friend, the first thing he said to me was good advice. Just like a friend, when we had to work together, he gave his best. Like a friend, he always leaves something good behind. He also attributes the quality of being a friend to this book - a clear illustration of the attachment that friend-professor Raf de Saeger offers to the FAU Cluj family.

de arhitectură. Este ca trecerea de la profan la sacru, adică la marea Arhitectură.

Mă bucur că am avut ocazia ca proiectul meu de diplomă să fi fost evaluat de comisia din care făcea parte și Raf De Saeger în 2018, iar acum, la aproape 6 ani distanță am avut onoarea să îl cunosc în de-aproape și să lucrez la acest volum dedicat nu doar schițelor dânsului, ci și unei ample discuții despre proiectul de diplomă și evaluarea acestuia. Din 2023 am plăcerea să fiu și un îndrumător al diplomelor studenților din anul VI și mărturisesc că acest volum, împreună cu toate sfaturile, ideile și gândurile cuprinse în el, sunt un ajutor și o sursă de inspirație atât de valoroasă nu doar pentru studenți, cât și pentru un tânăr cadru diactic ca mine.

Cred că profesorul De Saeger ar aprecia dacă l-aș denumi, în primul rând, prieten. Pentru că asta este Raf de Saeger - prietenul FAU Cluj. La fel ca un prieten, primul lucru pe care mi l-a spus a fost un sfat bun. La fel ca un prieten, atunci când a trebuit să lucrăm împreună, a dat tot ce a putut. La fel ca un prieten, lasă mereu ceva bun în urma lui. Calitatea de prieten o atribuie și acestei cărți - o ilustrare clară a atașamentului pe care prietenul-profesor Raf de Saeger îl acordă familiei FAU Cluj.

Cluj-Napoca
2024